উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্য

উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্য ঃ প্ৰত্যাশা আৰু সম্ভাৱনীয়া (Culture & Heritage of North East India : It's prospect and perspective) শীৰ্ষক ছাত্ৰ আলোচনা চক্ৰৰ ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা গ্ৰন্থ।

সম্পাদনা

জীৱমণি নাথ ❖ উপেন চন্দ্ৰ দাস

সমাজ বিজ্ঞান গৱেষণা কোষ আৰু ভাষা গৱেষণা কোষ

জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়, জাঁজী-জামুগুৰি (শিৱসাগৰ)

UTTAR PUB BHARATAR SANSKRITI ARU OITIHY

A collection of students seminar paper edited by Jibamoni Nath & Upen Ch. Das, Associate Professor (s) Jhanji Hemnath Sarma College, published by publication Cell of the College on the occasion of Diamond Jubilee celebration, Printed by Binayak Offset, Sivasagar.

First publication : 25th July, 2024 *Rs. : 150/- only*

ISBN : 978-81-966154-7-5

প্ৰকাশক ঃ প্ৰকাশন কোষ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়। **সম্পাদক ঃ** জীৱমণি নাথ, উপেন চন্দ্ৰ দাস **প্ৰচ্ছদ ঃ** পলাশ বুঢ়াগোহাঁই **বৰ্ণবিন্যাস ঃ** পম্পী, অমৰ **গ্ৰন্থ স্বত্ব ঃ** সমন্বয়ক, ছাত্ৰ আলোচনাচক্ৰ আয়োজক সমিতি **মুদ্ৰণ ঃ** বিনায়ক অফচেট, শিৱসাগৰ	**প্ৰকাশন কোষ** জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয় ড° মানজিৎ গগৈ, অধ্যক্ষ, সভাপতি ড° সান্ত্বনা দত্ত, সমন্বয়ক **সদস্যবৃন্দ ঃ** বিদ্যাধৰ বৰুৱা জীৱমণি নাথ উপেন চন্দ্ৰ দাস ড° ৰাজীৱ গগৈ ড° জেউতি বৰুৱা ইন্দ্ৰসেন বড়ো ড° মণ্টু কুমাৰ বড়া ড° মৃদুস্মিতা দেৱী ৰিতুৰাজ বৰকাকতি নিৰ্মালী বৰকাকতী ৰবিশংকৰ গগৈ ৰবিনা ছেত্ৰী

সমাজবিজ্ঞান গৱেষণা কোষ আৰু ভাষা গৱেষণা কোষৰ সমন্বয়কৰ ক'বলগীয়া

পুথিগত আৰু শ্ৰেণীগত পাঠদানৰ সমান্তৰালভাৱে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক গৱেষণাধৰ্মী কাৰ্যকলাপৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বৃদ্ধি বা গৱেষণা সম্পীৰ্কয় পৰিৱেশ সংৰচনাৰ উদ্দেশ্যে গঠিত জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়ৰ সমাজবিজ্ঞান গৱেষণা কোষ আৰু ভাষা গৱেষণা কোষে নিৰন্তৰভাৱে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক তেনে কাৰ্যত জড়িত কৰি আহিছে। ইতিমধ্যেই দুয়োটা কোষে যুটীয়াভাৱে আৰু এককভাৱে কেইবাখনিও ছাত্ৰকৰ্মশালা, ৰাজ্যিক ছাত্ৰ আলোচনাচক্ৰ, ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন, ক্ষুদ্ৰ গৱেষণা প্ৰকল্পৰ বাবে পুঁজিৰ যোগান ইত্যাদিসমূহ সম্পন্ন কৰি আহিছে। এনে কাৰ্যসূচীৰ অংশহিচাপেই ২০২৩ বৰ্ষৰ ৮ এপ্ৰিল তাৰিখে দুয়োটা কোষে মহাবিদ্যালয়ৰ ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আঁচনি গোটৰ সহযোগত 'উত্তৰ পূব ভাৰতৰ সংস্কৃতি আৰু ঐতিহ্য ঃ প্ৰত্যাশা আৰু সম্ভাৱনীয়তা' (Cunture and Heritage og North East India : Prospect & perspective) শীৰ্ষক এখনি ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ ছাত্ৰ আলোচনা চক্ৰ অনুষ্ঠিত কৰিছিল। Culture in Human Life, Aspects and Source of Indian culture, Heritage in the re-construction of Literature. Indian culture in Educational Institutions, Tourism potentiality, Government policy, Small and cottage Indrustries, culture and Social value, -এইসমূহ উপবিষয় সামৰা আলোচনা চক্ৰখনিত অসমৰ বিভিন্ন ঠাইৰ সৰ্বমুঠ ৯খন মহাবিদ্যালয় আৰু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ৬৪ জন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সৰ্বমুঠ ৩৮ খন গৱেষণা পত্ৰৰে অংশ গ্ৰহণ কৰে। আলোচনা চক্ৰখনিত সমল ব্যক্তি হিচাপে উপস্থিত আছিল ক্ৰমে ড° প্ৰতিম শৰ্মা, ড° বিৰিঞ্চি কুমাৰ বৰা আৰু ড° দেৱজিৎ শৰ্মা। বিষয়বস্তু, গৱেষণা পদ্ধতি আৰু উপস্থাপন কৌশলৰ দিশৰ পৰা বিচাৰ কৰি অংশগ্ৰহণকাৰীসকলৰ

মাজৰ পৰা চিৰঞ্জীৱ সন্দিকৈক প্ৰথম, উদেষ্ণা দুৱৰা আৰু বৰ্ষাৰাণী কলিতাক দ্বিতীয় আৰু পলাক্ষী বৰুৱা, পৰী তাঁতী আৰু জ্যোতিমণি ডেকাক যুটীয়াভাৱে তৃতীয় শ্ৰেষ্ঠ প্ৰতিযোগী ৰূপে বাছনি কৰা হয়। জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যাপকত্ৰয় ক্ৰমে মিনতি গগৈ, ছাদিজুল হক বৰবৰা আৰু ড° প্ৰমোদ চন্দ্ৰ দাসে তিনিখন কাৰিকৰী বৈঠকত বিচাৰক দায়িত্ব পালন কৰে।

এই আপাহতে অংশগ্ৰহণকাৰী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল আৰু তেওঁলোকৰ তত্ত্বাৱধায়ক শিক্ষকসকল, মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ ড° মানজিৎ গগৈ, ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আঁচনি গোটৰ তত্ত্বাৱধায়ক বিষয়া অধ্যাপক ড° বসন্ত সন্দিকৈৰ লগতে দুয়োটা কোষৰে সন্মানীয় সদস্যবৃন্দৰ শলাগ ল'লো। সৰ্বশেষত এই আলোচনাচক্ৰৰ নিৰ্বাচিত আলোচনা পত্ৰৰে এই গ্ৰন্থখনিৰ প্ৰস্তুতিত হাত উজান দিয়া মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰকাশন কোষৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপনেৰে ভৱিষ্যতেও এনে কাৰ্যত সহযোগিতা বিচাৰি আমাৰ কলম সামৰিলোঁ।

ড° সান্ত্বনা দত্ত
সমন্বয়ক
সমাজবিজ্ঞান গৱেষণা কোষ

জীৱমণি নাথ
সমন্বয়ক
ভাষা গৱেষণা কোষ

সম্পাদকৰ একাষাৰ

ভাৰতীয় উপ-মহাদেশৰ একেবাৰে উত্তৰ-পূব কোণৰ ৰাজ্যকেইখনৰ অধিবাসী জাতি-জনজাতি, জনগোষ্ঠীসমূহৰ প্ৰত্যেকৰে স্বকীয় সাংস্কৃতিক পৰিচয় আছে, যাৰ ভিত্তিত সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলে ভাৰতৰ ভিতৰতেই এক বৰ্ণিল চিনাকি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। বিশাল ভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পূব-ভাৰতীয় সংস্কৰণ বুলি তাহানিতে জ্যোতি প্ৰসাদ আগৰৱালাই অভিহিত কৰি যোৱা একালৰ বৰ অসমৰ এই বিৰল সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ প্ৰতিফলন শিল্প-সাহিত্য, স্থাপত্য-ভাস্কৰ্য আদি সকলোতে ঘটা দেখা যায়। বিশেষভাৱে আৰ্য আৰু অনাৰ্য সংস্কৃতিৰ সাংস্কৃতিক সংমিশ্ৰণকেই বৈচিত্ৰৰ মাজত ঐক্যস্বৰূপ এই সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য হিচাপে অভিহিত কৰিব পৰা যায়।

'উত্তৰ পূব ভাৰতৰ ঐতিহ্য' শীৰ্ষক ছাত্ৰ আলোচনা চক্ৰৰ নিৰ্বাচিত আলোচনা পত্ৰৰ সংগ্ৰহ এই সংকলন। সংকলনৰ বাবে আলোচনা পত্ৰ নিৰ্বাচনৰ বেলিকা বিষয়বস্তু, উপস্থাপন কৌশল আৰু গৱেষণা পদ্ধতি এই তিনিটা দিশক মাপকাঠি হিচাপে লৈ সমল ব্যক্তি আৰু বিচাৰকৰ মতামতক অগ্ৰাধিকাৰ দি আগবঢ়া হৈছে। গৱেষণা পত্ৰ প্ৰস্তুতকৰণৰ ক্ষেত্ৰত চালুকীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক উৎসাহিত কৰাৰ স্বাৰ্থত মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰকাশন কোষে বিশেষকৈ সভাপতি অধ্যক্ষ ড° মানজিৎ গগৈৰ আন্তৰিক ইচ্ছাৰ সাকাৰ ৰূপ এই গ্ৰন্থ। এই আপাহতে অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ লগতে প্ৰকাশন কোষৰ সমূহ বিষয়ববীয়াৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। হীৰক জয়ন্তী সমাৰোহৰ লগত সংগতিৰাখি প্ৰকাশ কৰা সংকলটি প্ৰকাশৰ বেলিকা যথেষ্ট কম সময়ৰ ভিতৰতে ছপাই উলিওৱা বিনায়ক অফচেটৰ স্বত্বাধিকাৰী প্ৰমুখ্যে কৰ্মকৰ্তাৰ শলাগ লৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ সৰ্বাংগীন উন্নতি কামনা কৰিলোঁ।

২৫ জুলাই, ২০২৪
জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

জীৰমণি নাথ
উপেন চন্দ্ৰ দাস

সূচীপত্র

✎ সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য বা সাজপাৰ ঃ ইয়াৰ সাংস্কৃতিক মূল্য তথা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে বাণিজ্যিক সম্ভাৱনা
চিৰঞ্জীৱ সন্দিকৈ ৭

✎ 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসত ধৰ্মাচাৰ প্ৰসংগ
প্ৰিয়াক্ষী শইকীয়া **ভাগ্যশ্ৰী ফুকন** ১৬

✎ লোককথাৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ ঃ 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসৰ এক বিশ্লেষণ
লখিমী নেওগ ২৫

✎ অসমৰ জনগোষ্ঠীয় লোকসংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা
গৌতম ফুকন **প্ৰদীপ টায়ে** ৩৬

✎ সংস্কৃতি আৰু ৰোগ
শ্বাশ্বতী বৰা **প্ৰিয়াক্ষী দত্ত** ৪৩

✎ সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ লোকাচাৰ ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন
মনীষা ফুকন **মধুস্মীতা খনিকৰ** ৪৯

✎ ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সংস্কৃতিৰ উৎস হিচাপে অভিলেখশাস্ত্ৰ আৰু ইতিহাস, সংস্কৃতিৰ পুনৰ নিৰ্মাণত ইয়াৰ গুৰুত্ব
জ্যোতিমণি ডেকা ৬০

✎ অমসীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱন
মাইনী বুঢ়াগোহাঁই **লিপি গগৈ** ৬৮

✎ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত 'বাঁহ' ঃ কাৰ্বি আৰু তিৱা জনগোষ্ঠীৰ বিশেষ উল্লেখেৰে
পৰী তাঁতী **পলাক্ষী বৰুৱা** ৭৫

✎ Plant Genetic Resources Used In Magico-Religious Practices by Tribes of Assam: A Review
Udeshna Duarah **Borsha Rani Kalita** ৮৫

✎ Status of Small and Cottage Industries of Assam with special reference to the Handloom sector
Rajpal Saikia **Gyandeep Nath** ৯১

✎ Yoga for Student wellbeing : challenges and prospect with reference to higher educational institutions
Murshana Gogoi **Mitali Gogoi** ১০২

সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য বা সাজপাৰ ঃ ইয়াৰ সাংস্কৃতিক মূল্য তথা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে বাণিজ্যিক সম্ভাৱনা

চিৰঞ্জীৱ সন্দিকৈ*

সাৰাংশ

এই আলোচনা পত্ৰৰ জৰিয়তে ভাৰতীয় শাস্ত্ৰীয় নৃত্যৰ অন্যতম অসমৰ সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত আহাৰ্য্য বা সাজপাৰৰ বৈশিষ্ট্য, ইয়াৰ ঐতিহ্য তথা সাম্প্ৰতিক সময়ত ইয়াক কেনেদৰে এক ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে গঢ়ি তুলিব পাৰি সেই সন্দৰ্ভত আলোকপাত কৰা হৈছে। ২০০০ চনত সংগীত নাটক একাডেমিৰ পৰা শাস্ত্ৰীয় নৃত্য হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰাৰ পাছতে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ লগত জড়িত দিশ যেনে বাদ্যযন্ত্ৰ, সংগীত আদিৰ লগতে আহাৰ্য বা সাজপাৰৰ গুৰুত্ব বৃদ্ধি পাইছে। এই আহাৰ্য নিৰ্মাণৰ কাম এটা জীৱন্ত শিল্পকলা হোৱাৰ উপৰিও ইয়াৰ এক নিজস্বতা তথা চহকী পৰম্পৰা আছে। এই পৰম্পৰাক তাৰ স্বকীয়তা বজাই ৰাখি বৰ্তমানৰ লগত খাপ খুৱাই আগবঢ়াই নিয়াটো প্ৰয়োজনীয়। তদুপৰি এই বিশেষ শিল্পটিৰ বাণিজ্যিক দিশটোৰ বিকাশ সাধন কৰি ইয়াক ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে গঢ়ি তুলিব। আনহাতে আহাৰ্য শিল্পীসকলে ইয়াৰ জৰিয়তে জীৱিকা আহৰণৰ পথ লাভ কৰিব পাৰে আৰু এই বিশেষ পৰম্পৰাক আগবঢ়াই লৈ গৈ সামাজিক-সাংস্কৃতিক স্বীকৃতি পাব পাৰে।

মূলশব্দ ঃ সত্ৰীয়া নৃত্য, আহাৰ্য, ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ, বস্ত্ৰশিল্প

**ছাত্ৰ, স্নাতক চতুৰ্থ ষান্মাসিক, ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগ,*
ডিব্ৰুগড় হনুমানবক্স সুৰজমল কানৈ মহাবিদ্যালয়

পৰিচিতি ঃ উত্তৰ-পূৰ ভাৰতৰ ৰাজ্যসমূহ সামাজিক-সাংস্কৃতিক বিবিধতা আৰু বৈশিষ্ট্যৰে পৰিপূৰ্ণ আৰু অসম ৰাজ্য তাৰ কোনো বিপৰীত নহয়। আজিৰ পৰা ৫৫০বছৰৰো পূৰ্বে এই অসমতে শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱে নৱবৈষ্ণৱ ভক্তি আন্দোলনৰ পাতি মেলে। এই ভক্তি আন্দোলনত সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহকে অন্তৰ্ভুক্ত কৰিবলৈ শংকৰদেৱে নাম-কীৰ্তনৰ লগতে সংগীত, বাদ্য, নাট, নৃত্য, চিত্ৰকলা আদিৰো সু-ব্যৱহাৰ কৰে। শংকৰদেৱ আৰু তেওঁৰ শিষ্যসকলৰ প্ৰচেষ্টাতে স্বতন্ত্ৰৰীয়াভাৱে আৰু অংকীয়া নাটৰ পৰা সত্ৰীয়া নৃত্যৰ উৎপত্তি হয়। এই সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত সাজপাৰসমূহক আহাৰ্য বুলি কোৱা হয় আৰু এই সমূহ সত্ৰীয়া পৰম্পৰা অনুসৰি ৫০০ বছৰৰো অধিক সময় ধৰি তৈয়াৰ কৰি অহা হৈছে।

সত্ৰীয়া নৃত্যত আমি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ নৃত্য দেখিবলৈ পাওঁ, যেনে- চালি নৃত্য, গোপীনাচ, নাদুভংগী নৃত্য, সূত্ৰধাৰ নৃত্য, বাহাৰ নৃত্য, কৃষ্ণনৃত্য আদি। এই সকলোবোৰ নৃত্যৰে নিজ নিজ ধৰা-বন্ধা তাল, লয়, গীত আদি থকাৰ লগতে প্ৰত্যেকটো নৃত্যৰে নিৰ্দিষ্ট সাজপাৰ বা আহাৰ্য আছে। যথাযথ আহাৰ্য অবিহনে নৃত্য এটাৰ প্ৰকৃত লালিত্য আৰু কেন্দ্ৰীয় ভাৱ ফুটি উঠিব নোৱাৰে। সেইবাবে আহাৰ্য সত্ৰীয়া নৃত্যৰ অপৰিহাৰ্য অংগ। এই আহাৰ্য নিৰ্মাণকাৰ্য এটা বিশেষ কলা আৰু সত্ৰৰ ভকতসকলে এই কলাক প্ৰজন্মৰ পৰা প্ৰজন্মলৈ কঢ়িয়াই আনিছে। অৱশ্যে সত্ৰৰ চাৰিবেৰৰ ভক্তিকেন্দ্ৰিক পৰিৱেশনতে আৱদ্ধ হৈ থকাৰ তুলনাত বৰ্তমান সময়ত পৰিৱেশ্য কলা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠিত হোৱাৰ পিছত সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্যৰ ক্ষেত্ৰত এক চমকপ্ৰদ বিকাশ তথা পৰিৱৰ্তন পৰিলক্ষিত হয়। এই বিকাশ সম্পৰ্কে পদ্মশ্ৰী নৃত্যাচাৰ্য যতীন গোস্বামী ছাৰে প্ৰাগ নিউজ শীৰ্ষক চেনেলৰ বিশেষ সাক্ষাৎকাৰ উল্লেখ কৰিছে। ইয়াৰ লগতে সত্ৰীয়া আহাৰ্যশিল্পী তথা নৃত্যশিল্পী মীনাক্ষী গগৈয়ে নিজ গৱেষণা পত্ৰ 'পৰিৱেশ্য কলা হিচাপে অংকীয়া ভাওনা-অতীত আৰু বৰ্তমান' আৰু "Aharya of Ankiya Naat - an analytical study"ত এই সন্দৰ্ভত বিস্তৃত তথ্য প্ৰদান কৰিছে।

যদিও সময় সাপেক্ষে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্যৰ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে তথাপিও ইয়াৰ মূল ৰূপ তথা বৈশিষ্ট্য গুৰু আৰু আতাসকলে নিৰ্ধাৰণ কৰি থৈ যোৱাৰ দৰেই আছে। সাম্প্ৰতিক প্ৰেক্ষাপটত এই আহাৰ্যৰ চাহিদা আৰু জনপ্ৰিয়তা বিশেষভাৱে পৰিলক্ষণীয়, কিয়নো এই আপুৰুগীয়া নৃত্যকলাৰ যথেষ্টসংখ্যক শিকাৰু থকাৰ উপৰিও এই কলাই ৰাষ্ট্ৰীয়-আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰেক্ষাপটত স্বীকৃতি আৰু সন্মান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু সেইমতে আহাৰ্যশিল্পীৰ সংখ্যা যথেষ্ট

কম যেন অনুভূত হয়। প্ৰকৃততে বহুলোকেই ইয়াক মাত্ৰ সাধাৰণ চিলাই কাম বা দৰ্জীৰ কাম বুলি ভুল কৰে আৰু ইয়াৰ কলাত্মক দিশটোক পৰ্যৱেক্ষণ নকৰে। এটা কথা উল্লেখনীয় যে দৰ্জী বা চিলাই কাম জানিলেই এই আহাৰ্য প্ৰস্তুত কৰিব নোৱাৰি কাৰণ ইয়াৰ জটিল চিলাই আৰু জোখ মাপৰ বাবে প্ৰচুৰ দক্ষতা তথা অভ্যাসৰ প্ৰয়োজন। গতিকে এই কলাৰ সাংস্কৃতিক মূল্য যথেষ্ট বেছি আৰু ইয়াক বৰ্তমান বাণিজ্যিক সম্ভাৱনীয়তাৰ প্ৰেক্ষাপটলৈ চাই এটা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে গঢ়ি তুলিব পাৰি।

পত্ৰখনৰ উদ্দেশ্য ঃ

ক। সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্যৰ সাংকৃতিক মূল্যক বিশ্লেষণ কৰা,

খ। সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত সাজপাৰ নিৰ্মাণ কৰা আহাৰ্যশিল্পী সকলৰ এই বিশেষ দক্ষতাক এক বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ কলা হিচাপে আলোকপাত কৰা

গ। সত্ৰীয়া আহাৰ্য শিল্পৰ বাণিজ্যিক দিশটোক পৰ্যালোচনা কৰা

ঘ। ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে ইয়াৰ সম্ভাৱনীয়তাক লক্ষ্য কৰা।

অধ্যয়নৰ পৰা লাভ কৰা সিদ্ধান্তসমূহ ঃ

ক। সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ক্ষেত্ৰত আহাৰ্য এক অপৰিহাৰ্য সামগ্ৰী আৰু এই সামগ্ৰী নিৰ্মাণ কৰাৰ কৌশলটো এক জীৱন্ত কলা

খ। সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ নিজা বৈশিষ্ট্য আৰু এক স্বকীয় সাংস্কৃতিক মূল্য আছে

গ। এই শিল্প বা কলাৰ ব্যৱসায়িক দিশক উন্মোচিত কৰি ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগলৈ ৰূপান্তৰ কৰিব পাৰি আৰু স্বাৱলম্বী হ'ব পাৰি।

অধ্যয়ন প্ৰণালী ঃ

এই আলোচনা পত্ৰখনৰ অধ্যয়ন প্ৰণালী হৈছে বিৱৰণমূলক আৰু বিশ্লেষণাত্মক। ইয়াত প্ৰাথমিক উৎস আৰু দ্বিতীয়ক উৎস দুয়োটাই ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। সমল ব্যক্তি, গৱেষণা পত্ৰ, গ্ৰন্থ আদিৰ দ্বাৰা উপলব্ধ তথ্যসমূহ ইয়াত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

বিশ্লেষণ ঃ

ক। সত্ৰীয়া আহাৰ্য্যৰ পৰিচয় আৰু ক্ৰমবিকাশ ঃ মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে ১৪৬৮ খ্ৰীষ্টাব্দতে নাটঘৰ নিৰ্মাণ কৰি অসমত সত্ৰীয়া নৃত্য-অভিনয়ৰ পাতনি মেলিছিল। সত্ৰীয়া নৃত্যত নৃত্ত, নাট্য আৰু নৃত্য এই তিনিওটা উপাদান আছে, যিয়ে ইয়াক পূৰ্ণাঙ্গ শাস্ত্ৰীয় নৃত্য ৰূপে গঢ়ি তুলিলে। অৱশ্যে তেওঁ এই নৃত্যৰ কোনো নামকৰণ

কৰা নাছিল আৰু ইয়াক পৃথকভাৱে ৰখা নাছিল। বিভিন্ন নৃত্যসমূহ আছিল তেওঁৰ দ্বাৰা ৰচিত অংকীয়া নাট বিলাকত প্ৰদৰ্শিত হোৱা চৰিত্ৰ বিশেষৰ নৃত্য। এই নৃত্য-সংগীতৰ মূখ্য উদ্দেশ্য আছিল সাধাৰণ লোকক সৰলতাৰে ধৰ্মমুখী কৰি তুলি একশৰণ ধৰ্মৰ প্ৰচাৰ কৰা। পৰৱৰ্তী কালত মাধৱদেৱেও ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে ৰংগিয়াল গৃহ নিৰ্মাণ কৰি তাত নাট, ভাওনা, নৃত্য আদিৰ আখৰা আৰু প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ লয়। তেওঁ নিজেই চালি নৃত্য সৃষ্টি কৰি ল'ৰাক ছোৱালী সজাই নাচ নচুৱাইছিল আৰু কেইবাখনো অংকীয়া নাট ৰচনা কৰিছিল। কিন্তু ইয়াৰ ফলত মাধৱদেৱে 'সোণ-ৰূপৰ ঘৰ সাজি তিৰোতা নচুৱাইছে' বুলি অপপ্ৰচাৰ হোৱাত ৰাজৰোষত পৰে। অৱশ্যে এই প্ৰচাৰ মিছা প্ৰমাণিত হৈ যদিও ভকতসকলে ভৱিষ্যতে এনে নহ'বৰ বাবে সত্ৰৰ ভিতৰতে এই কলাক আৱদ্ধ কৰি থোৱাৰ কথা ভাবিলে আৰু গুৰু দুজনায়ো এই কলাক কেৱল ভক্তি-অৰ্চনাৰ বাবে উপযোগ কৰিবলৈ বিধান দি থৈ যায়। সেয়ে ইয়াৰ পিছত এই নৃত্যৰ চৰ্চা সত্ৰৰ ভিতৰতে সীমাৱদ্ধ হৈ জীয়াই থাকে আৰু বিংশ শতিকাৰ মাজভাগত লাহে লাহে ইয়াৰ বহিঃপ্ৰকাশ ঘটিবলৈ ধৰি ই বৰ্তমানৰ ৰূপ লাভ কৰে। এই ক্ষেত্ৰত শ্ৰীৰোযেশ্বৰ শইকীয়া বৰবায়ন, গৰিমা হাজৰিকা, ড° মল্লিকা কন্দলী, শ্ৰীযুত যতীন গোস্বামী আদি বহু গুণী-জ্ঞানী ব্যক্তিৰ অৱদান উল্লেখনীয়।

সত্ৰীয়া নৃত্যই পৰিৱেশ্য কলা হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰাৰ পাছতে ইয়াৰ আনুষংগিক দিশসমূহৰ ওপৰতো আলোচনা আৰু গৱেষণা আৰম্ভ হয়। নাট্যাভিনয়, অংকীয়া, বৰগীত, খোল বাদ্য আদিৰ লগতে ইয়াৰ আহাৰ্য্যৰ ওপৰতো সকলোৱে আলোকপাত কৰে। অৱশ্যে আহাৰ্য্যৰ দিশটো আন কেইটাতকৈ কিছু পিছ পৰি ৰ'ল যেন অনুভূত হয়। সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য্যৰ ইতিহাস সম্পৰ্কে চৰিত পুথিসমূহ, সাঁচিপতীয়া সচিত্ৰ পুথিসমূহ আৰু গুৰু আৰু সত্ৰ আতাসকলৰ ৰচনাৱলীসমূহত আভাস লাভ কৰো। উদাহৰণ স্বৰূপে- পাটশাৰী, মেখলা, পীতবস্ত্ৰ, অংগবস্ত্ৰ আদি শব্দবোৰৰ ব্যৱহাৰে সেই সময়ৰ সাজপাৰৰ এটি অৱলোকন প্ৰদান কৰে। তদুপৰি সচিত্ৰ পুথিসমূহত অংকিত কৃষ্ণ, গোপী, ৰজা, অসুৰ আদিৰ চিত্ৰসমূহত আহাৰ্য্যৰ ছবি ফুটি উঠিছে। পৰম্পৰাগত ভাৱে এই আহাৰ্য্যসমূহ সত্ৰতে ভকত শিল্পীসকলে প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছিল আৰু কীৰ্ত্তনঘৰত নৃত্য বা ভাওনা প্ৰদৰ্শনৰ সময়ত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। এই আহাৰ্য্যসমূহ প্ৰস্তুত কৰোতে স্থানীয় ভাৱে উপলব্ধ কাপোৰ-কানিৰ উপৰিও মণি-মুকুতা, বাখৰ, সোণ-ৰূপ বা অন্যান্য ধাতুৰ ফুল-মণি ইত্যাদি, হেঙুল, হাইতাল, নীল, ধলমাটি, গম এঠা, বালিচন্দা আদিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। যিহেতু

সত্ৰত আধ্যাত্মিকভাৱ ৰক্ষা কৰি কেৱল ভক্তিৰ বাবেহে নৃত্য-নাটৰ প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল সেয়েহে এই আহাৰ্য্যসমূহ কম জাক-জমকতা থকা ধৰণৰ আছিল। বিশেষতঃ পৰিধানৰ বাহ্যিক সৌন্দৰ্য্যতকৈ ভক্তিৰসত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছিল যিয়ে জাক-জমকতা আৰু আড়ম্বৰতা অবিহনেই শিল্পীৰ কলা আৰু ঈশ্বৰৰ প্ৰতি সমৰ্পণ ভাৱক সুন্দৰকৈ ফুটাই তুলিছিল। কিন্তু যুগ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে আহাৰ্য্যৰ বৈশিষ্ট্যও কিছু সলনি হ'ল। মূলভূত ৰূপত থাকিলেও পূৰ্বতকৈ ই অধিক জাক-জমকতা থকা আৰু আকৰ্ষনীয় হৈ পৰিল। তদুপৰি প্ৰায়বোৰ কাপোৰকে চিলাই পিন্ধিবলৈ আৰম্ভ কৰা হ'ল। উদাহৰণস্বৰূপে— ধুতি-চাদৰ, চেলেং আদিবোৰ চিলাই "readymade" ৰূপ দিয়া হ'ল। কাৰণ মঞ্চত প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ ই বেছি সুবিধাজনক আৰু দৃষ্টি আকৰ্ষক হৈ পৰে। ইয়াৰ লগতে নতুন আহাৰ্য্যসমূহ পূৰ্বৰ সত্ৰৰ প্ৰাচীন আহাৰ্য্যৰ তুলনা অধিক সুন্দৰ যেন ভাৱ হয়। আহাৰ্য্যৰ এই বিকাশ বা পৰিৱৰ্তন সত্ৰীয়া নৃত্যক এক পৰিৱেশ্য কলা তথা শক্তিশালী শাস্ত্ৰীয় নৃত্য হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে আৱশ্যকীয় আছিল।

সাধাৰণতে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য্য বুলি ক'লে আমি মূলতঃ সাজ-পাৰৰ কথা বুজো। কিন্তু শংকৰদেৱে ভৰতমুনিৰ নাট্যশাস্ত্ৰ আৰু অন্যান্য লোক উপাদানেৰে সৃষ্টি কৰা এই নৃত্যৰ আহাৰ্য্যৰ মুঠ চাৰিটা ভাগ আছে বুলি পণ্ডিত সকলে কয়। সেয়া হ'ল—

ক। পুস্ত - ইয়াক ছোঁ-মুখা বুলিও কোৱা হয়। ই মুখা শিল্পকো ইংগিত কৰে। ছোঁ-মুখাক দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পাৰি— ছোঁ (ভাওৰীয়াই সাজপাৰ কৰা ঘৰ) আৰু ছোঁ-মুখা। এই ছোঁ-মুখা সাধাৰণতে শিল্পজাত সামগ্ৰী যেনে বাহঁ, বেত, কাগজ আদিৰে তৈয়াৰ কৰা হয়।

খ। অলংকাৰ ঃ নাট্যশাস্ত্ৰত অলংকাৰ বুলিলে গহনা-গাঠৰি আৰু সাজ-পাৰ পৰিধানক বুজায়। সত্ৰীয়া নৃত্যত অলংকাৰ হিচাপে শুদ্ধ অসমীয়া গহনা ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু সাজ-পাৰ বা আহাৰ্য্যও অতি উচ্চমানৰ হয়।

গ। অংগৰচনা ঃ ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল মেক আপ কৰা। পূৰ্বতে ইয়াৰ বাবে হেঙুল, হাইতাল, নীল, ধলমাটি, গম এঠা, বালিচন্দা, চন্দন, অগৰু আদিৰ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল আৰু বৰ্তমান আধুনিক প্ৰসাধন ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

ঘ। সঞ্জীৱ ঃ ই মুখ্যতঃ ভাওনাত ব্যৱহৃত হোৱা জীৱ-জন্তুৰ মুখাসমূহক বুজায়। যেনে— গঞ্জুৰ, হৰিণা, সিংহ, হাতী, ম'ৰা আদি।

সাম্প্ৰতিক কালত উপৰোক্ত উপাদানসমূহ কম-বেছি পৰিমাণে ব্যৱহাৰ

কৰি অহা হৈছে যিয়ে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰি ৰাখিছে। যিহেতু আমি সত্ৰীয়া নৃত্যৰ পৰিধানৰ ওপৰত মূল আলোচনা আগবঢ়াইছো, গতিকে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ বিভিন্ন নৃত্যত ব্যৱহাৰ হোৱা সাজপাৰসমূহৰ বৰ্ণনা তলত দিয়া হ'ল—

ক। কৃষ্ণ, গোসাঁই প্ৰৱেশ, ৰামৰ আহাৰ্য্যঃ হালধীয়া ধুতি, নীলা বা ক'লা ৰঙৰ হাত চুটি চোলা, টঙালি, পটি বা ৰিবন, চেলেং, কাঞ্চী, মুকুট আদি।

খ। গোপী, চালি আৰু অন্যান্য স্ত্ৰী নাচৰ আহাৰ্য্যঃ লহঙা বা ঘূৰি, চাদৰ, কাঞ্চী, উৰ্ণা, নীলা, সেউজীয়া বা ৰঙা চোলা/ব্লাউজ আদি। ৰজাঘৰীয়া চালিৰ নাচৰ সাজপাৰ যোৱো প্ৰায় একেই কিন্তু অধিক জাক-জমকীয়া হয় ।

গ। সূত্ৰধাৰী নৃত্যৰ সাজপাৰ ঃ সূত্ৰধাৰীৰ পাগ বা কোষাপটীয়া টুপি, শুদ্ধবগা লহঙা, গাত সূত্ৰধাৰী কাপোৰ, ৰঙা বুটাফুলীয়া বগা টঙালি, কোঁঞ্চ দিয়া হাতৰ হাত দীঘল চোলা আদি।

ঘ। ঝুমুৰা নাচৰ সাজপাৰ ঃ ভাটৌঠুটীয়া বগা পাগুৰি, গাত কটাফুলৰ জালদাৰ চোলা, বগা লহঙা, ধুতি আদি।

ঙ। বাহাৰ নাচ ঃ পাতৰ ৰঙা চুৰিয়া, মখমলৰ চুটি চোলা, হালধীয়া বা বগা চিতকাপোৰৰ কিৰীটি, কাঞ্চী আদি।

ইয়াৰ লগতে স্ত্ৰী আৰু পুৰুষ নৃত্যভেদে বিভিন্ন অলংকাৰ যেনে গাম খাৰু, মতামণি, ঢোলবিৰি, জোনবিৰি, গলপতা, কুণ্ডল, থুৰীয়া, নুপূৰ, জেঠী, কপালী আদি পৰিধান কৰা হয়। এনেবোৰ বিবিধতা ভৰা আহাৰ্য্য বা সাজপাৰে সত্ৰীয়া নৃত্যক আৰু অধিক বিশেষত্ব প্ৰদান কৰে।

খ। সত্ৰীয়া আহাৰ্যৰ সাংস্কৃতিক মূল্যৰ এক চমু অৱলোকন ঃ সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহাৰ হোৱা সাজপাৰ সমূহ সত্ৰীয়া নৃত্যৰ এক প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। ইয়াৰ অবিহনে সত্ৰীয়া নৃত্য আধৰুৱা। সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত এই বস্ত্ৰসমূহ অতীজৰে পৰা তৈয়াৰ কৰি অহা হৈছে আৰু পৰিৱৰ্তনৰ ঢাপ বগাই ই বৰ্তমান অৱস্থা লাভ কৰিছে। সত্ৰীয়া নৃত্যত ব্যৱহৃত বিভিন্ন আহাৰ্যসমূহ এনেধৰনৰ - পুৰুষশ্ৰতাণ্ডৱ নৃত্যৰ বাবে ধূতি, চেলেং চাদৰ, চাপকন চোলা, পাগুৰি, কাঞ্চী, টঙালি আদি আৰু স্ত্ৰী বা লাস্য নৃত্যৰ বাবে ঘূৰি, চাদৰ, কাঞ্চী, ওৰ্ণা, চোলা আদি। কিছুমান নৃত্য যেনে সূত্ৰধাৰ, ঝুমুৰা নৃত্য আদিত পুৰুষ আৰু প্ৰকৃতি দুয়োটা উপাদান সংমিশ্ৰিত হৈ থাকে। ইয়াৰ উপৰিও কোষাপটীয়া টুপী, কল্কি মুকুট, অংকীয়া ভাওনাৰ নানান সাজপাৰ উল্লেখনীয়। এই সমূহ নিৰ্মাণ কৰোতে সাধাৰণতে কপাহী, পাট, মুগা আদি কাপোৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয় যাক তাঁতত বোৱা হয়। বৰ্তমান মূল্যৰ দিশটোলৈ

মন কৰি আন কাপোৰো ব্যৱহাৰ কৰা হয় যদিও ই সম্পূৰ্ণ অসমীয়া হোৱাটো বাঞ্চনীয়। এই কাপোৰবিলাকত অসমীয়া আৰু থলুৱা চানেকি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰকৃতিৰ পৰা অনুপ্ৰাণিত হৈ গছ-লতা, ফুল-পখিলা, চৰাই , কাঁচিজোন আদিৰ চানেকিৰ লগতে শৰাই-সফুঁৰা, জাপি আদি জাতীয় সামগ্ৰীৰ চানেকি তোলা হয়। এই চানেকিবোৰ তুলিবলৈ বয়ন শিল্পত পাৰ্গত শিপিনী হোৱাটি দৰকাৰী। ইয়াৰ লগতে এই চানেকিৰে ভৰা কাপোৰবোৰত সুন্দৰকৈ দহি বটাৰ লগতে সোণ-ৰূপ, বিভিন্ন ধাতুৰ সংৰচনা, বাখৰ আদিও ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। অৱশ্যে এইবোৰ বৰ্তমান যথেষ্ট দামী হোৱাৰ বাবে কৃত্ৰিম মণি-মুকুটা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ লোৱা হৈছে। তাঁতত বোৱা কাপোৰেৰে চিলোৱা আহাৰ্য দেখিবলৈ অতি শুৱনি হয়; পটী বা ৰিবন, টঙালি, চেলেঙ আদিৰ বাবে সেইবাবে বোৱা কাপোৰেই লোৱা হয়।

গতিকে দেখা গ'ল যে এই সাজপাৰসমূহত লোককলা আৰু লোকশিল্প দুয়োটাই সমাহিত হৈ থাকে। লগতে বয়নশিল্পও ইয়াৰ বাবে লাগতিয়াল সম্পদ। ডিব্ৰুগড়স্থিত আহাৰ্যশিল্পী মীনাক্ষী গগৈৰ দ্বাৰা প্ৰস্তুত সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্য শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ কলাক্ষেত্ৰত সংগ্ৰহ কৰি প্ৰদৰ্শনৰ ব্যৱস্থা কৰাই ইয়াৰ সাংস্কৃতিক মূল্যক নিৰূপিত কৰে।

গ। ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে সত্ৰীয়া নৃত্যৰ আহাৰ্যনিৰ্মাণ শিল্প আৰু সম্ভাৱনীয়তা ঃ সত্ৰীয়াৰ সাজ-পাৰ নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত এজন শিল্পীৰ কাৰ্য দক্ষতাৰ লগতে পৰ্যাপ্ত জ্ঞান তথা থলুৱা সম্পদসমূহৰ প্ৰয়োজন হয়। গতিকে সঠিক পৰিকল্পনাৰে এই কলাক এটা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগৰ ৰূপ দিব পৰা যাব। ইতিমধ্যে আমি আলোচনা কৰি আহিছো যে তাঁতশিল্প ইয়াৰ এক লাগতিয়াল অংশ, তদুপৰি এই কলা শিকি লৈ সঠিক ডিজাইন আৰু জোখ-মাপেৰে দৃষ্টি আকৰ্ষক আহাৰ্য নিৰ্মাণ কৰাটো অতি সূক্ষ্ম কৌশলী কাম। এই কৌশল আৰু দক্ষতা অৰ্জন কৰিবলৈ বহুত সময় আৰু সাধনাৰ প্ৰয়োজন। ইয়াৰ লগতে এই আহাৰ্যসমূহ নিৰ্মাণ কৰা শিল্পীৰ সংখ্যাও তেনেই তাকৰ।

আহাৰ্যশিল্পী মীনাক্ষী গগৈয়ে নিজেই 'আহাৰ্য' শীৰ্ষক এটা সত্ৰীয়া সাজপাৰ প্ৰস্তুত কৰা অভিকৰণ পৰিচালনা কৰে। আকাৰত ক্ষুদ্ৰ হ'লেও 'আহাৰ্য'ই মাহেকত তেৰ-চৈধ্যযোৰ সত্ৰীয়া সাজপাৰ তৈয়াৰ কৰে আৰু অসমৰ তথা ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইৰ লগতে ফিলাডেলফিয়া, ইংলেণ্ড, আমেৰিকা আদি সুদূৰ ঠাইলৈয়ো সাজপাৰ প্ৰেৰণ কৰিছে। লগতে তেওঁ ৰাস, বিভিন্ন অনুষ্ঠান পৰিৱেশনৰ বাবে

আহাৰ্য ভাড়ালৈও প্ৰদান কৰি আহিছে। তেওঁ কয় যে এই কাম অতি কষ্টৰ আৰু ইয়াৰ বাবে যথেষ্ট ধৈয্য তথা সৃজনীশীলতাৰ প্ৰয়োজন হয়। তেওঁ এই কথাও উল্লেখ কৰে যে আহাৰ্যনিৰ্মাণ কাৰ্যই তেওঁক এক কলাপ্ৰিয় শিল্পীসত্তাৰূপে গঢ়ি তোলাৰ লগতে অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হোৱাত সহায় কৰিছে আৰু ইয়াক জীৱিকা হিচাপে লৈ ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ গঢ়ি তোলাটো সম্ভৱপৰ।

ঘ। আহাৰ্যশিল্পৰ প্ৰতি থকা প্ৰত্যাহ্বানসমূহ ঃ আহাৰ্যশিল্পক ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে গঢ়ি তোলাত বহুকেইটা প্ৰত্যাহ্বানে দেখা দিব পাৰে। তাৰে প্ৰথমটোৱেই হ’ল সাধাৰণলোকসকল এই কলাৰ প্ৰতি সচেতন নহয়, যাৰ ফলত ইয়াৰ ওপৰত আমাৰ জ্ঞান অতি সীমিত হৈ পৰে। বহুতে ইয়াক সাধাৰণ চিলাই কাম বুলিয়েই ভাবে। কিন্তু সত্ৰৰ বুকুত জন্ম লোৱা ইও এটা আপুৰুগীয়া কলা যিয়ে সাম্প্ৰতিক সময়ত কিছু নতুনত্ব লাভ কৰিছে। ইয়াৰ দ্বিতীয়টো প্ৰত্যাহ্বান হৈছে পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰি ব্যৱসায়িক দিশটোক বিকাশ কৰা। কিয়নো বহুতলোকে সঠিক কাপোৰ, চানেকি আদিৰ বিষয়ে অনভিজ্ঞ। সেইবাবে কেতিয়াবা বহুক্ষেত্ৰত ফিউজন বা বিকৃত হৈ পৰা দেখা যায় নতুবা আহাৰ্যবোৰ মাতৃভাষা ভাওনা সমূহৰ দৰে হৈ পৰে। সেইবাবে এই ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট সাৱধান হোৱাটো দৰকাৰী। যেনেদৰে সত্ৰীয়া নৃত্যত শুদ্ধ অসমীয়া গহনা পিন্ধাটো বাধ্যতামূলক ঠিক তেনেদৰে শুদ্ধ অসমীয়া চানেকি আৰু সংৰচনাৰে পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰি আহাৰ্য পৰিধান কৰিলেহে এই কলা বিশুদ্ধ ৰূপত জীয়াই থাকিব। ইয়াৰ আন এটা প্ৰত্যাহ্বান হ’ল এই কলাটো শিকিবৰ বাবে বা প্ৰশিক্ষণ আদি গ্ৰহণ কোনো ধৰনৰ আনুষ্ঠানিক পথ নাই, কাৰণ সত্ৰীয়া নৃত্য, বৰগীত, বায়ন কলা আদিৰ দৰে ইয়াৰ কোনো আনুষ্ঠানিক দিশ-নিৰ্দেশনা আদি নাই। উক্ত কাৰণবোৰৰ বাবে ইয়াক এটা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগ হিচাপে গঢ়ি তুলিবলৈ অসুবিধাৰ সৃষ্টি হয়।

উপসংহাৰ ঃ এটা জাতিৰ কৃষ্টি-সংস্কৃতিয়ে জাতি এটা পৰিচয় বহন কৰে। অসমীয়া জাতিৰ সংস্কৃতিক চহকী কৰি ৰখা অন্যতম সম্পদ হৈছে সত্ৰীয়া নৃত্য আৰু এই সত্ৰীয়া নৃত্যৰে এৰাব নোৱাৰা অংগ হৈছে আহাৰ্য। সত্ৰৰ বুকুত জন্ম লোৱা এই বস্ত্ৰশিল্পই বৰ্তমানেও এক অনন্য কলা হিচাপে জীয়াই আছে। এই কলাৰ এক গভীৰ সাংস্কৃতিক প্ৰমূল্য থকাৰ উপৰিও ইয়াৰ এক সাম্ভাব্য বাণিজ্যিক দিশ আছে। এই দিশটোৰ বিকাশ সাধন কৰিব পাৰিলে এই কলাক এটা ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগলৈ উন্নত কৰিব পৰা যাব, যাৰ জৰিয়তে এই কলাৰ পুনৰুত্থান ঘটোৱাৰ লগতে বহুলোকে জীৱিকাৰ পথ লাভ কৰি অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ’ব পাৰিব।

ইয়াৰ বাবে আমাক প্ৰয়োজন হ'ব সঠিক পৰিকল্পনা, দক্ষ প্ৰশিক্ষক, প্ৰয়োজনীয় মূলধন আৰু আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে ৰাইজৰ মাজত এই শিল্পক লৈ সচেতনতা।

সমল ব্যক্তি ঃ গগৈ মীনাক্ষী, এম এ, সত্ৰীয়া নৃত্যশিল্পী, আহাৰ্যশিল্পী, ডিব্ৰুগড়।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১। গোস্বামী নাৰায়ণচন্দ্ৰ, সত্ৰীয়া সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা, তৃতীয় সংস্কৰণ, প্ৰকাশক- বিদ্যাভৱন।

২। শইকীয়া গোবিন্দ, সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপৰেখা, তৃতীয় সংস্কৰণ, প্ৰকাশক- ৰীণা শইকীয়া।

৩। শইকীয়া গোবিন্দ, সত্ৰীয়া খোল প্ৰদীপ ,তৃতীয় সংস্কৰণ, প্ৰকাশক- ৰীণা শইকীয়া।

৪। ডেকা বৰা নিজৰা, সত্ৰীয়া নৃত্যৰ ৰূপৰেখা আৰু চানেকি- দ্বিতীয় সংস্কৰণ, বনলতা প্ৰকাশন।

৫। Gogoi Minakshi, Research Paper, Aharya of Ankiya Naat - an analytical study

৬। গগৈ মীনাক্ষী, স্নাতকোত্তৰ গৱেষণা পত্ৰ, পৰিৱেশ্য কলা হিচাপে অংকীয়া ভাওনা - অতীত আৰু বৰ্তমান।

তত্বাৱধায়ক ঃ **ড° বিৰাজ দত্ত**, অধ্যাপক
ৰাজনীতি বিজ্ঞান, ডিব্ৰুগড় হনুমানবক্স সুৰজমল কানৈ মহাবিদ্যালয়

‘মৃত্যুঞ্জয়’ উপন্যাসত ধৰ্মাচাৰ প্ৰসংগ

প্ৰিয়াক্ষী শইকীয়া*
ভাগ্যশ্ৰী ফুকন*

অৱতৰণিকা ঃ

০.০১ বিষয়ৰ পৰিচয়ঃ

উপন্যাস সাহিত্যৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বিভাগ। উপন্যাস সাহিত্যই বিস্তাৰ লাভ কৰিছিল অষ্টাদশ উনবিংশ শতিকাত। সেই হিচাপে আধুনিক ভাৰতীয় সাহিত্যৰ পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰি অসমীয়া সাহিত্যতো উপন্যাস সাহিত্যৰ আৰম্ভ হয় উনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্দ্ধত। অসমীয়া সাহিত্যৰ পৰৱৰ্তী সময়ৰ অগ্ৰণী ঔপন্যাসিক ড বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভটাচাৰ্য্য নাম উল্লেখযোগ্য। তেখেতৰ কেইখনমান উপন্যাস হ’ল — ‘ৰাজপথে ৰিঙিয়াই’ (১৯৫৫) ‘আই’ (১৯৬০), ‘ইয়াৰুইঙ্গম’ (১৯৬০) ‘শতঘ্নী’ (১৯৬৫), ‘নষ্ট চন্দ্ৰ’ (১৯৬৮),‘ প্ৰতিপদ’ (১৯৭০), ‘চিনাকি সুঁতি’ (১৯৭১) ইত্যাদি। তাৰ ভিতৰতে তেখেতৰ অন্যতম এখন গুৰুত্বপূৰ্ণ উপন্যাস হ’ল ‘মৃত্যুঞ্জয়’ (১৯৭০)। বিয়াল্লিছৰ গণ আন্দোলনৰ পটভূমিত নিৰ্মাণ কৰা এই উপন্যাসখনত স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ সময়ৰ বিভিন্ন চিত্ৰ প্ৰতিফলিত হৈছে।

০.০২ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ

‘মৃত্যুঞ্জয়’ উপন্যাসখনৰ মাজত বিভিন্ন দিশৰ প্ৰতিফলন ঘটা পৰিলক্ষিত হয়। তাৰে ভিতৰত এটি চিত্ৰণ, পৰিৱেশ সম্পৰ্কে অধ্যয়নৰ কিছ সুবিধা আছে। সেই চিত্ৰণৰ মাজত পৰিৱেশ চিত্ৰণৰ কিছ প্ৰসংগ, কিছ খাদ্য প্ৰণালীৰ প্ৰসংগ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ তথা সংস্কৃতিৰ কিছ প্ৰসংগ দেখা পোৱা গৈছে। সেই সংস্কৃতিৰ

*ছাত্ৰী, স্নাতক ষষ্ঠ ষাম্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

অংশ হিচাপে ইয়াত ধৰ্মীয় কিছুমান কাৰ্যকলাপ, আচাৰ-ব্যৱহাৰ বিশেষকৈ সত্ৰীয়া কিছু পৰিৱেশ বিৰাজ কৰা পৰিলক্ষিত হয়। এই আধাৰতেই তাত প্ৰতিফলিত হোৱা ধৰ্ম কেন্দ্ৰিক আচাৰ ৰীতি-নীতি আদি প্ৰণালীবদ্ধভাৱে অধ্যয়ন কৰাৰ কিছু প্ৰয়োজনীয়তা আছে। এই উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই এই আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

০.০৩ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ

এই আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

১.০০ ভাৰতীয় সাহিত্যত 'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ স্থান ঃ

ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ 'মৃত্যুঞ্জয়' অসমীয়া সাহিত্যৰ তথা সমকালীন ভাৰতীয় সাহিত্যৰ এখনি মহৎ গ্ৰন্থ। জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই অসমীয়া ভাষাক এদিন 'জগৎ সভা'লৈ নিয়াৰ সপোন দেখিছিল। ভট্টাচাৰ্যদেৱৰ এই 'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ যোগেদি সেই সপোন কিছু সাৰ্থক হৈ উঠিছে বুলি ক'ব পাৰি।

বীৰন্দ্ৰে কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ এই মহান সৃষ্টি 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসৰ বাবে তেখেতক ১৯৭৯ চনত জ্ঞানপীঠ বঁটা প্ৰদান কৰা হৈছিল। এই উপন্যাসখনি প্ৰথম প্ৰকাশ পাইছিল ১৯৭০ চনত। তাৰ পাছত ক্ৰমান্বয়ে দ্বিতীয় প্ৰকাশ জুন, ১৯৮০ চন; তৃতীয় প্ৰকাশ, জুলাই, ১৯৮০, চতুৰ্থ প্ৰকাশ, ছেপ্তেম্বৰ, ১৯৮৬; পঞ্চম প্ৰকাশ, জুলাই, ১৯৯২ চন, ষষ্ঠ প্ৰকাশ, জুলাই, ১৯৯৮; সপ্তম প্ৰকাশ, জুলাই, ২০০৫ চনত কৰা হয়।

জ্ঞানপীঠ বঁটা অৰ্জন কৰা এই অসমীয়া উপন্যাসখনি বিভিন্ন সময় অন্য ভাষাৰ পাঠকসকলৰ বোধগম্য হোৱাকৈ কেইবাজনো পণ্ডিতে কেইটামান ভাষালৈ উপন্যাসখন অনুবাদ কৰি উলিয়াইছিল। সেই কেইখন হ'ল—

বাংলা ঃ মত্যুঞ্জয় (অনুবাদক ঃ উষাৰঞ্জন ভট্টাচাৰ্য্য)

ইংৰাজী ঃ Mrityunjay (অনুবাদক ঃ ধীৰেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা)

হিন্দী ঃ মৃত্যুঞ্জয় (অনুবাদক ঃ দৃষ্ণপ্ৰসাদ সিং মগধ)

২.০০ মূল আলোচনা ঃ

জ্ঞানপীঠ সন্মানেৰে সন্মানিত ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ এই 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসত ভাৰতীয় স্বাধীনতা আন্দোলনৰ চিৰস্মৰণীয় ঘটনাৱলীৰ আভাস আৰু চিত্ৰণ আছে। সেই সময়ৰ সমাজ, মানুহৰ চিন্তাধাৰা, ৰীতি-নীতিৰ বৈশিষ্ট্য, স্বাধীনতাৰ প্ৰভাৱে মানুহৰ জীৱনক কিদৰে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল তাৰ নিৰ্মোহ

প্ৰতিফলন উপন্যাসখনত পোৱা যায়। এই আন্দোলন প্ৰথমে প্ৰথমে অহিংস আছিল। কিন্তু পৰৱৰ্তী সময়ত প্ৰধান নেতাসকল অৱৰুদ্ধ হোৱাৰ পিছত আন্দোলন জনতাৰ মাজত বনাগ্নিৰ দৰে বিয়পি পৰিছিল আৰু অহিংস নীতি পৰিহাৰ হৈ সাম্ৰাজ্যবাদী যুদ্ধৰ বিৰুদ্ধে অহিংসা ৰূপত পৰিচালিত হ'ল। অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত স্থানীয় দলপতিসকলৰ নেতৃত্বত মিত্ৰশক্তিৰ যুদ্ধ আয়োজন ধ্বংস কৰিবলৈ জনতা উঠিপৰি লাগিল। ব্ৰিটিছৰ স্বাৰ্থ সংৰক্ষণৰ অনুষ্ঠানসমূহ ধ্বংস কৰাৰ আয়োজন চলিল। ৰে'ল লাইন, পোষ্ট অফিচ, পুলিচথানা, বিমানঘাটি ধ্বংস কৰি যুদ্ধ প্ৰচেষ্টাত ব্যাঘাত জন্মোৱাৰ চেষ্টা চলিল। ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়া স্বৰূপে পুলিচ আৰু মিলিটেৰিৰ অৱৰ্ণনীয় অত্যাচাৰ ধৰপাক, নাৰী ধৰ্ষণ আৰু হত্যাৰ বিভৎসলীলা আৰু তেজৰ ধাৰাই লুইতৰ পাৰ ৰাঙলী কৰিলে। উল্লেখিত 'মৃত্যুঞ্জয়' তথা সেই সময়ত ৰচিত এই ধাৰাৰ ৰচনাসমূহক বিয়াল্লিছিৰ অগ্নিবৰ্ষী কালছোৱাৰ প্ৰাণৱন্ত মুক্তি অভিযানৰ একোটা খণ্ড ইতিহাস বুলিব পাৰি।

উপন্যাসখনিৰ ঘটনা পৰম্পৰা বিশাল পটভূমিক সামৰি এক ৰূপ লাভ কৰা নাই। সীমিত সময় আৰু স্থানত এই ঘটনাৰাজি প্ৰকাশ ঘটিছে। উপন্যাসখনত ঘটিত ঘটনাৱলী দীৰ্ঘ সময়ৰ নহয় আৰু কাহিনীৰ পটভূমিও নগাঁৱৰ পশ্চিমাঞ্চলৰ দৈপাৰা, মায়ং, বাৰপূজীয় আদি খণ্ড। প্ৰকৃতাৰ্থত উপন্যাসখনৰ গোটেই কাহিনী অৱৰ্তিত হৈছে বিয়াল্লিছৰ আন্দোলনৰ গেৰিলা বা পশচাতঘাতী কৰ্মপন্থানুসাৰে সামৰিক সৈন্য আৰু সাজ-সৰঞ্জামেৰে পৰিপূৰ্ণ ৰেলগাড়ী এখন লাইনচ্যুত বগৰাই পেলোৱাৰ দুঃসাহসিক কাৰ্যক কেন্দ্ৰ কৰি এই ঘটনাৱলীত জড়িত থকা চৰিত্ৰসমুহ কল্পনাপ্ৰসূত হ'লেও ইয়াৰ দুই চাৰিটা চৰিত্ৰ প্ৰকৃত ঘটনাৰ লগত প্ৰত্যক্ষভাৱে লিপ্ত সঁচাসঁচি যুঁজাৰু ব্যক্তিৰ আদৰ্শত পৰিকল্পিত কাহিনীৰ ঘটনাৰাজিও প্ৰত্যক্ষদৰ্শীৰ বিৱৰণৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত।

উপন্যাসৰ মূল ঘটনাসমূহ হ'ল মায়ঙৰ দৈপৰা সত্ৰৰ গোসাঁইৰ নেতৃত্বত বিপ্লৱীসকলৰ সামৰি সৈন্যবাহিনীৰ ৰে'লগাড়ীৰ বগৰাবলৈ কৰা গোপন আলোচনা, অস্ত্ৰ সংগ্ৰহ, নিৰ্দিষ্ট স্থানলৈ সন্তপৰ্ণে গমন, ৰে'ল লাইন অপসৰণ আৰু তাকে কৰোতে মিলিটেৰি পৰীয়াৰ গুলীৰ আঘাতত কাহিনীৰ অন্যতম প্ৰধান চৰিত্ৰ ধনপুৰৰ আহতাৱস্থা, দলপতি গোসাঁই গুলীত পৰীয়াৰ মৃত্যু, লাইনচ্যুত হৈ সৈন্য বাহিনীৰ ৰে'লগাড়ী ধ্বংস, আহত ধনপুৰক লৈ মুক্তি যুঁজাৰুসকলৰ পলায়ন প্ৰচেষ্টা। অৱশেষত পলায়ন অক্ষম ধনপুৰ আৰু গোসাঁই পুলিচৰ গুলীত প্ৰাণত্যাগ এই ঘটনাৱলীৰ পৰিপূৰক হিচাপে আৰু কিছু কথা ঔপন্যাসিকে সংযোগ কৰি দিছে,

যিখিনি আমি সাধাৰণতে মূল কথাৰ ওপৰঞ্চি বুলিহে গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। দৰাচলতে, কাহিনীৰ সকলো উৎকণ্ঠা ৰে'লগাড়ী বগৰুৱাৰ পিছত মহদা গোসাঁই আৰু ভীমকৰ্মা ধনপুৰৰ মৃত্যুৰ লগে লগেই শেষ হয় বুলি ক'ব পাৰি। ইয়াৰ পিছত মহদা গোসাঁইৰ পত্নীৰ পৰিণতি, গোসাঁইৰ অনুগামী ৰূপনাৰায়ণৰ প্ৰণয়ৰ গতিয়ে কি ৰূপ ল'লে, মুক্তি যুঁজাৰুৰ হাতত নিহত হোৱা দাৰোগাৰ পত্নী অনুপমাই কংগ্ৰেছী আন্দোলনৰ প্ৰতি কেনে মনোভাৱ গ্ৰহণ কৰে — এই কথা উপন্যাসৰ ওপৰঞ্চি যেন ধাৰণা হয়। ৰূপনাৰায়ণৰ লগত আৰতিৰ প্ৰেমৰ কোনো ইংগিত ধনপুৰ আৰু মহদা গোসাঁইৰ মৃত্যু পৰ্যন্ত নাই, ৰূপনাৰ্ৰায়ণেও ঘূণাক্ষৰেও তাক প্ৰকাশ কৰা নাছিল। উপন্যাসৰ শেষৰ ফালে ৰূপনাৰায়ণ আৰু টিকৌৰ আত্মগোপনৰ প্ৰচেষ্টা প্ৰসংগত আৰতিৰ বিয়া আৰু ৰূপনাৰায়ণৰ লগত তেওঁৰ ভালপোৱাৰ ইতিহাস ব্যক্ত কৰিছে। উপন্যাসিকে কি উদ্দেশ্যে এইছোৱা ঘটনা উপস্থাপন কৰিছে সেই বিষয়ে পাছত কিছু কথা উপস্থাপন কৰা হৈছে।

কাহিনীৰ ঘটনাৱলীত প্ৰধান অংশগ্ৰহণকাৰীসকল হ'ল — মহদা গোসাঁই, ধনপুৰ, ভিভিৰাম, দধি, মাষ্টৰ, আহিনা কোঁৱৰ, ৰূপনাৰায়ণ, জয়ৰাম, মাণিক বৰা, মধু কেওট। এওঁলোক কেওজনে গোসাঁইৰ নেতৃত্বত মিলিটেৰি ৰে'লগাড়ী বগৰোৱাৰ গোপন কাৰ্যত অংশগ্ৰহণ কৰে। গোসাঁই আৰু ধনপুৰৰ ভাব-চিন্তা আৰু কাৰ্যৰ ৰূপায়ণত লেখকৰ দৃষ্টি অধিক পৰিমাণে নিবদ্ধ হৈছে। বাকী কেইটা চৰিত্ৰৰ ভিতৰত আহিনা কোঁৱৰক আনৰ পৰা স্বতন্ত্ৰ ৰূপত দেখুৱাবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। আনহাতে ধনপুৰ আৰু গোসাঁইৰ মৃত্যু পৰ্যন্ত ৰূপনাৰায়ণৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য নহয়। কিন্তু কাহিনীৰ শেষৰ ফালে পুলিচ আৰু মিলিটেৰীৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰা আঁতৰি ফুৰা ৰূপনাৰায়ণে পাঠকৰ সমুখলৈ সঘনে আহিছে।

কেন্দ্ৰীয় ঘটনাত অংশগ্ৰহণ কৰা চৰিত্ৰাৱলীৰ উপৰিও আশে-পাশে বিচৰণ কৰা নৰ-নাৰীৰ ভিতৰত মুকলিমুৰীয়া মিকিৰ গাভৰু ডিমী, শান্তিসেনৰ 'ক'লী বাইদেউ', নিহত দাৰোগাৰ পত্নী অণুপমা আৰু আন্দোলনত অংশগ্ৰহণকাৰী টিৰৌ। অন্য এক শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰও আছে যিখিনিয়ে প্ৰত্যক্ষভাৱে কাহিনীত আত্মপ্ৰকাশ কৰা নাই, বৰং অন্তৰালত থাকি ঘটনাপ্ৰবাহত ইন্ধন যোগাইছে। এনে চৰিত্ৰ হ'ল লয়ৰাম, দাৰোগা শইকীয়া, মিলিটেৰীৰ পাশৱিক অত্যাচাৰত আত্মহত্যা কৰা সুভদ্ৰা ইত্যাদি।

এনেদৰে ভিন ভিন সময়ত বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ সমাৱেশে উপন্যাসখনক অধিক সমৃদ্ধিশালী কৰি তোলাৰ লগতে উপন্যাসখনক আগুৱাই যোৱাটো সহায় কৰিছে।

২.০১ 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসত ধৰ্মাচাৰ প্ৰসংগ ঃ

স্বাধীনতা আন্দোলনৰ সময়ত অসমত বিভিন্ন হিংসাত্মক পৰিস্থিতি সংঘটিত হৈছিল। সেই সময়ত হোৱা এনে ধৰণৰ এটি হিংসাত্মক পৰিস্থিতিক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যদেৱে 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসখন ৰচনা কৰি উলিয়াইছিল। তেখেতৰ 'মৃত্যুঞ্জয়'ত ৰাজনৈতিক পটভূমিয়ে প্ৰাধান্য লাভ কৰিলেও ইয়াৰ অন্তৰালত সেই সময়ৰ অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত বিভিন্ন ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ তথা ধৰ্মীয় সংস্কাৰৰ এক সাম্যক চিত্ৰও ফুটি উঠা দেখা গৈছে। উপন্যাসখনিত প্ৰতিফলিত হোৱা এনে কিছু ধৰ্মীয় প্ৰসংগৰ আভাস তলত দিয়া ধৰণৰ—

উপন্যাসখনত বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ সমাৱেশ ঘটা দেখা গৈছে। তাৰে ভিতৰত মুখ্য চৰিত্ৰ এটি হ'ল মহদা গোসাঁই। তেওঁ আছিল বৈষ্ণৱ সত্ৰাধিকাৰ। তেওঁ অসমৰ ধৰ্মীয় সংস্কৃতিত শ্ৰেষ্ঠ আসন লাভ কৰা মহাপুৰুষ শংকৰদেৱ আৰু মহাপুৰুষ মাধৱদেৱে প্ৰচাৰ কৰা এক শৰণীয়া ভাগৱতী ধৰ্মৰ অনুগামী আছিল। তেওঁৰ সহকৰ্মী বিপ্লৱী চৰিত্ৰ সকলোৱেই আছিল বৈষ্ণৱ ভাৱাপন্ন।

উপন্যাসখনত প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰা সাধাৰণ চৰিত্ৰসমূহৰ কথোপকথনত মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ দ্বাৰা ৰচিত অসমৰ অমৰ লেখনিৰ প্ৰভাৱ দেখা পোৱা যায়। তাৰে ভিতৰত উদাহৰণস্বৰূপে দুই এফাকিৰ উদ্ধৃতি দিয় হ'ল— দৈপৰা সত্ৰৰ লুংলুঙীয়া বাটটোৰ পৰা নামি আহোতে ভকত মাণিক বৰাই দূৰ-দূৰণিৰ কৃষ্ণ মাহাত্ম্যৰে পূৰ্ণ তীৰ্থস্থান বৃন্দাবনৰ পৰা অনা অশোক, বকুল গছ দুজোপা দেখি গাইছিল —

"হে কুৰুবক অশোক চম্পা।
কহিয়া কথা কৰ অনুকম্পা।।
মানিনীৰ দৰ্প কৰিয়া চূৰ।
জানাহা কৃষ্ণ যান্ত কতো দূৰ।।
ওবা তুলসী সমিধান দিয়া।
তুমি গোবিন্দৰ চৰণ প্ৰিয়া।।
....
হে আম জাম বেল বকুল।
নাহি উপকাৰী তোহ্মাৰ তুল।।..."

ধনপুৰে ক'লে, মাণিক ককাইটি, বকুল তলত ফুলৰ গোন্ধ পাই গোপী হ'বৰ মন গ'ল নেকি? মোৰ হ'লে এইবোৰ শুনি ভাল নেলাগে।

মাণিক বৰাই পদ সামৰি ক'লে, তোৰ হৈছে অসুৰ স্বভাৰ। এইবোৰ ৰস কেনেকৈ বুজিবি? ... পুৰুষ প্ৰকৃতি আছেই, দুয়োটা বস্তুৰে নিয়ন্তা হৈছে মাধৱ[১]।

'মৃতুঞ্জয়' উপন্যাসখনৰ মাজত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা প্ৰায়বোৰ চৰিত্ৰই আছিল অহিংস নীতিৰে জগত জিনা গান্ধীৰ আদৰ্শবাদী। পাছৰ পৰ্যায়ত হিংসাত্মক পৰিস্থিতিৰ ফলত তেওঁলোকৰ যুদ্ধৰ ৰীতি সলনি কৰিবলগীয়া হৈছিল যদিও প্ৰথমে তেওঁলোকে গান্ধীৰ অহিংস নীতিকেই গ্ৰহণ কৰিছিল। গান্ধীবাদী হোৱাৰ লগতে তেওঁলোক আছিল ধৰ্মপৰায়ণ লোক। সকলো ক্ষেত্ৰতে ধৰ্ম তথা ঈশ্বৰৰ ওপৰত বিশ্বাস কৰিয়েই তেওঁলোক আগবাঢ়ি গৈছিল। 'কীৰ্তন'ৰ বৰ্ণিত পৰম পুৰুষ ভগৱান নৃসিংহৰ ঐশ্বৰিক লক্ষণ তেওঁলোকে গান্ধীৰ চৰিত্ৰত দেখা পাইছিল —

"নৃসিংহৰ দৰে এই যুগতো দৰিদ্ৰণাৰায়ণৰ অৱতাৰ হৈছে। সেই অৱতাৰ তাৰ মতে গান্ধী।"[২]

নিজ মাতৃভূমিৰ ওপৰত চলা নিৰ্মম অত্যাচাৰ, অন্যায় দেখি মাতৃভূমিক স্বাধীন কৰাৰ উদ্দেশ্যত স্বদেশপ্ৰেমী ধৰ্মভীৰু লোকসকলকো হিংসাত্মক কাৰ্যত লিপ্ত হ'বলৈ বাধ্য কৰাইছিল। সেয়ে ধনপুৰে দেশৰ হকে নিজ প্ৰাণ ত্যাগ দিবলৈও সাজু হৈছিল। "মাৰি যাওঁ, মৰি যাওঁ গুৰুৰ ঋণ শুজি যাওঁ"ৰ[৩] পণ লৈ এনেধৰণৰ যুঁজ কৰা এই স্বাধীনতা সংগ্ৰামীসকলে ৰে'ল এখন বগৰাই অসংখ্য জীৱ বধ কৰা কাৰ্যই যি ভয়াবহ দৃশ্যৰ সৃষ্টি কৰিছিল, সেই দৃশ্য যেন মহাপুৰুষৰ 'দশম'ত বৰ্ণিত হোৱা 'বনাগ্নিৰ প্ৰলয়নকাৰী ৰূপহে, যাক দেখি গোপ-গোপীসৱে ভয়তে ত্ৰাহি মধুসূদন চিন্তিছিল।[৪]

এখন ৰে'ল বগৰালে যে কেৱল কাঠৰ ডবা আৰু লোৰ ইঞ্জিনেই বাগৰি চচৰ্ময় হয় এনে নহয়, এসোপা জীৱও বধ হয়। নিজ দেশৰ নহ'লেও বা গাৰ বৰণ একে নহয় যদিও সেই ৰে'লত উঠি অহা যাত্ৰীসকল একে নৰমনিচহে। সকলোৰে মাজত একে প্ৰাণ বিদ্যমান। মহাপুৰুষজনাই কৈ গৈছে 'কুকুৰ শৃগাল গদৰ্ভৰো আত্মাৰাম, জানিয়া সবাকো পৰি কৰিবা প্ৰণাম'[৫]। 'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ বৈষ্ণৱপন্থী লোকসকলে হিংসাত্মক গৰিলা ৰণত যোগদান দি হৃদয়ঙ্গম কৰিছিল 'এইটো কাম গান্ধীৰ সত্যাগ্ৰহৰ নহয়, ই জীৱ বধৰ কাম'[৬]।

নিজ মাতৃভূমিৰ স্বাধীনতাৰ হকে ধনপুৰ, মদন গোসাঁইৰ দৰে দেশপ্ৰেমীসকলে যুদ্ধৰ বাবে হিংসাত্মক পৰিস্থিতিৰ মুখা-মুখি হ'ব লগা হৈছিল। দেশৰ স্বাধীনতাৰ দৰে জীৱ হত্যাৰ দৰে ভয়াবহ কাৰ্য কৰিবলৈ আগবাঢ়িছে। যাৰ ফলস্বৰূপে তেওঁলোকৰ অন্তৰ আত্মা গ্লানিত থকা-সৰকা হৈছিল। লগে লগে হৃদয়

দহিছিল, অন্তৰ্দ্বন্দ্বেৰে। সৎ আৰু অসতৰ মাজত হোৱা অশান্তিত শান্ত্বনা লাভ কৰিছিল 'কীৰ্ত্তন'ৰ পদ একোফাকিৰ দ্বাৰা —

'হৰিৰ কীৰ্তনে মহা পাতকক
যি মতে কৰে নিৰ্য্যান।
আন প্ৰায়শ্চিত্তে পবিত্ৰ কৰিবে
নোৱাৰে তাৰ সমান।'[৭]

'সাম্ৰাজ্যবাদী ইংৰাজ শাসন আৰু শোষণৰ ফলস্বৰূপে 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসখনৰ কাহিনীত কিছুমান চৰিত্ৰ ইমানেই বিদ্ৰোহী হৈ উঠিছিল যে তেওঁলোকে ভগৱানৰ প্ৰতি বিশ্বাস হেৰুৱাই পেলাইছিল। তেনে এক চৰিত্ৰৰ উদাহৰণ দিবলৈ হ'লে আমি ধনপুৰৰ কথাকে উল্লেখ কৰিব পাৰো। তেওঁ কৈছিল, "ভগৱান থকা হ'লে এতিয়াই আবিৰ্ভাৱ হ'লহেঁতেন। তিৰোতাৰ সতীত্ব গ'ল, ডেকা ল'ৰা বুকু ফাটিল, বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে টিকা চোঁচোৱা খালে, দেশৰ মানুহে পাইকাৰী জৰিমনা ভৰিছে, এতিয়া কৃষ্ণ ক'তা?"[৮]

মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ 'এক দেৱ, এক সেৱ, এক বিনে নাই কেৱ' অথবা 'কৃষ্ণস্তু ভগৱান স্বয়ং'[৯] বিষ্ণু বা নাৰায়ণ একমাত্ৰ উপাস্য দেৱতা বুলি প্ৰতিপন্ন হৈছে যদিও চৈতন্যদেৱৰ পন্থীসকলৰ কৃষ্ণৰ লগত 'ৰাধা' চৰিত্ৰ সংযোগ কৰি ভক্তিৰ প্ৰকাৰভেদো কথন-ভঙ্গীত প্ৰকট হৈ পৰিছে —

"ভিভিৰামে সুধিলে, আপোনালোকে ৰাধাকো মানে হ'ব পায়? .... উৰা, নেমানিম কি? সকলো ভগৱতৰহে কথা। ভক্তিৰ প্ৰকাৰটো সামান্য বেলেগ জানিবা।"[১০]

শংকৰদেৱ আৰু চৈতন্যদেৱক কেন্দ্ৰ কৰি হোৱা ধৰ্মীয় সংস্কাৰৰ তৰ্ক-যুদ্ধৰ সামৰণিত লেখকে মুখ্য চৰিত্ৰ মহদা গোসাঁইৰ দ্বাৰা প্ৰতিপন্ন কৰোৱা সিদ্ধান্তৰ পৰা এই কথা স্পষ্ট যে সেই সময়ত অসমৰ প্ৰায়বোৰ লোকেই উগ্ৰ বৈষ্ণৱবাদী আছিল। অসমৰ ধৰ্মীয় জীৱনত মহাপুৰুষজনাৰ প্ৰভাৱ যে অতি গভীৰ আৰু বিস্তৃত, তাৰো এক উল্লেখযোগ্য উক্তি প্ৰকাশলৈ অনা হ'ল —

"....... ধৰ্মলৈ তৰ্ক বৃথা। মই চৈতন্যপন্থী হ'ব পাৰোঁ কিন্তু মহাপুৰুষ শংকৰদেৱকো মানো।"[১১]

অসমীয়া সমাজৰ এক ধৰ্মীয় তথা অবিচ্ছিন্ন অনুষ্ঠান নামঘৰৰ উল্লেখো 'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ কাহিনীভাগত সংলগ্ন কৰিছে — যি নামঘৰৰ 'ছপোন ছবুৰি' অৱদানেৰে অসমীয়া সামাজিক, ধাৰ্মিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱন আজিও সমৃদ্ধ হৈ আছে।[১২]

'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ দেশসেৱক এগৰাকীৰ পত্নী ৰতনীয়ে স্বামীৰ বাবে অপেক্ষাত অৱস্থাত বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যই নামঘৰৰ উদ্ধৃতিৰে ৰতনীৰ চিন্তাধাৰাৰ আভাস দিছে —

"......... দূৰৈত নামঘৰৰ মণিকূটটো জিলিকিছে, 'যেন তাইৰ মনৰ মণিকূটটিহে। .... নামঘৰত নামৰ জাউৰি উঠিছে।"[১৩]

উপন্যাসখনত বৈষ্ণৱ ধৰ্ম ঘাই সুঁতিটোৰ সমান্তৰালভাৱে হিন্দু ধৰ্মৰ অনেক উপসুঁতি তথা ধৰ্মীয় লোকবিশ্বাসৰ অৱস্থিতিও উপন্যাসখনৰ আঙ্গিকত ফুটি ওলাইছে। উপন্যাসখনিৰ আৰম্ভণিতে চকুত পৰে — অসমীয়া সমাজৰ সচৰাচৰ চলি অহা চিৰাচৰিত প্ৰথা এটিলৈ, যি প্ৰথা অসমীয়া সমাজত অতি প্ৰাচীন বুলি পণ্ডিতসকলে আলোচনা কৰি আহিছে।[১৪] সেই প্ৰথা 'মৃত্যুঞ্জয়'ৰ অন্যতম মুখ্য চৰিত্ৰ ধনপুৰৰ পৰিয়ালতো মানি চলাৰ উদাহৰণ পোৱা যায় —

"তোৰ নবৌৱেৰাই বুঢ়া-বুঢ়ীৰ থানলৈ কিবা এটা আগ কৰিছিল জাননে নেজান? .... ভিমিক পাবলৈ তই বুঢ়া-বুঢ়ীলৈ ক'লা পাঠা এটা আগ কৰিছিলি নহয়।"[১৫]

এনেদৰে বিভিন্ন সময়ত 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসখনিত ধৰ্মীয় প্ৰসংগ তথা ৰীতি-নীতিৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। যিয়ে সমাজখনত প্ৰচলিত এনে ধাৰণাসমূহ পাঠকক জনাত কিছু পৰিমাণে হ'লেও সহায় কৰিছে।

৩. উপসংহাৰ ঃ

'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসখনত ভাৰতৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ চিৰস্মৰণীয় ঘটনাৱলীৰ আভাস আৰু চিত্ৰণ পোৱা যায়। সেই সময়ৰ সমাজ, মানুহৰ চিন্তাধাৰা, ৰীতি-নীতিৰ বৈশিষ্ট্য, স্বাধীনতা প্ৰভাৱে মানুহৰ জীৱনক কিদৰে প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল তাৰ নিৰ্মোহ প্ৰতিফলন উপন্যাসখনত পোৱা যায়। দেশৰ জনসাধাৰণে কিদৰে নিজ দেশৰ স্বাধীনতাৰ বাবে উঠি পৰি যত্ন কৰিছিল সেই বিষয়েও এক বিৱৰণ উপন্যাসখনত পোৱা যায়। মুঠতে এই উপন্যাসখনক বিয়াল্লিছৰ স্বাধীনতা আন্দোলনৰ এখন জীৱন্ত দলিল বুলিব পাৰি। এই উপন্যাসত ফুটি উঠা ৰূপ স্বাধীনতা সাধনা কালৰ। সেই সাধনাৰ মহত্ব আৰু একক অনুভূতিৰ যিসকল অধিকাৰী হৈছিল সেই সকলৰ আত্মাৰ যৎসামান্য চিনাকি ইয়াত আছে।

এনেদৰে বিচাৰ কৰি চালে দেখা যায় যে বীৰন্দ্ৰে কুমাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ উপন্যাসত বিবিধ ধৰ্মীয় আচাৰ, ৰীতি-নীতি বৰ্ণনা হৈছে। ইয়াৰ ভিতৰত বৈষ্ণৱ ধৰ্মকেন্দ্ৰীক আচৰণে প্ৰধান। সাহিত্যৰ আলোচনাত তেখেতৰ এই 'মৃত্যুঞ্জয়' উপন্যাসৰ অধ্যয়নৰ যথেষ্ট প্ৰয়োজনীয়তা বা যথেষ্ট প্ৰাসংগিকতা এতিয়াও আছে।

পাদটীকা আৰু প্ৰসঙ্গসূচী ঃ

১। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ২৭
২। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ১৩
৩। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ১৮
৪। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ২৬
৫। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ৪৭
৬। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ৪৮
৭। কীৰ্তন, অজামিলোপাখ্যান, পৃঃ ৪৩
৮। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ২৬
৯। শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ 'অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত' 'বৈষ্ণৱ সাহিত্যৰ পটভূমি আৰু বিশেষত্ব'ৰ, পৃঃ ৫৭
১০। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ৩১
১১। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ৩১
১২। বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ ঃ অসমীয়া ভাষা আৰু সংস্কৃতি, পৃ. ১৯০
১৩। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ২৩৪
১৪। বৰুৱা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ ঃ বিহুগীতত অসমীয়া জীৱনৰ চিত্ৰ, পৃ. ১৮৩
১৫। ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, পৃ. ১৩

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

ভট্টাচাৰ্য, ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ঃ মৃত্যুঞ্জয়, চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, দশম প্ৰকাশ, (তৃতীয় সংস্কৰণ) ঃ ফেব্ৰুৱাৰী, ২০২২ চন

মহন্ত, লক্ষ্মীকান্ত ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ অধ্যয়ন, বনলতা, দ্বিতীয় সংশোধীত সংস্কৰণ, জুন, ১৯৯৩ চন।

শৰ্মা, ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ অসমীয়া উপন্যাসৰ গতিধাৰা, সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০০৭ চন।

খাওন্দ, ড° মলয়া ঃ বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য আৰু তেওঁৰ উপন্যাস, বাণী প্ৰকাশ, ২০০৪।

তত্ত্বাৱধায়ক ঃ জীৱমণি নাথ, সহযোগী অধ্যাপক,
জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

লোককথাৰ পুনৰ্নিৰ্মাণ ঃ 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসৰ এক বিশ্লেষণ

লখিমী নেওগ*

সংক্ষিপ্তসাৰ

লোককথা এনে এক বিষয়, যি তাহানিৰ পৰা আজিকোপতি সকলো মানুহকে আকৰ্ষিত কৰি আহিছে। লোককথা বুলিলে সাধাৰণতে মৌখিক পৰম্পৰাত প্ৰচলিত কাহিনী, কিম্বদন্তি, প্ৰবাদ, সাঁথৰ আদিসমূহকে বুজা যায়। পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ দেশৰে নিজস্ব লোককথা প্ৰচলিত হৈ আহিছে। পুৰুষ, স্ত্ৰী, শিশু নিৰ্বিশেষে বীৰত্বব্যঞ্জক কাহিনী, শিক্ষামূলক কাহিনী, নৈতিকতাৰ জয় আৰু অসাধুৰ পৰাজয় শুনাৰ প্ৰৱণতাই লোককথাৰ জন্ম দিয়ে। এই লোককথাই আধুনিক সাহিত্যত নব্য চিন্তা-চৰ্চাৰে পুনৰ নিৰ্মাণ হোৱাৰ এটা প্ৰক্ৰিয়া প্ৰচলিত হ'ব ধৰিছে। অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত ইয়াৰ প্ৰয়োভৰ সণ্চালনি ৰূপত দেখা যায়। এই আলোচনা পত্ৰখনিত বেজবৰুৱাৰ 'তেজীমলা' সাধুটোৰ মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোক কেন্দ্ৰ কৰি লিখি উলিওৱা ৰত্না দত্তৰ 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনৰ এক সমীক্ষা আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হ'ল।

বীজ শব্দ ঃ লোককথা, পুনৰনিৰ্মাণ, দ্বিতীয়া।

**ছাত্ৰী, স্নাতক চতুৰ্থ যান্মাসিক, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়*

অৱতৰণিকা ঃ

লোককথা হৈছে এক বিশেষ গোটৰ মানুহৰ সাংস্কৃতিক অংগ; ই সেই সংস্কৃতি, উপসংস্কৃতি বা গোটৰ বাবে সাধাৰণ পৰম্পৰাসমূহক সামৰি লয়। ইয়াৰ ভিতৰত আছে কাহিনী, কিম্বদন্তি, প্ৰবাদ, সাঁথৰ আৰু কৌতুক আদি মৌখিক পৰম্পৰা বা লোক সাহিত্য তথা বস্তুগত সংস্কৃতি, পৰম্পৰাগত নিৰ্মাণ শৈলীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি গোটটোৰ বাবে সাধাৰণ হাতেৰে বনোৱা খেলনালৈকে।

মুখে মুখে চলি অহা কিম্বদন্তি, গীত, সাধু প্ৰবচন আদিকে একেলগে আমি লোককথা বা লোক সাহিত্য বুলি ক'ব পাৰো। প্ৰজন্মৰ পৰা প্ৰজন্মলৈ মৌখিকভাৱে এই গীত কথা, কিম্বদন্তি, আখ্যানসমূহ প্ৰবাহমান হৈ থাকে। যিহেতু এই সমূহ সাহিত্যৰ কোনো লিখিত ৰূপ নাই সেয়ে স্বাভাৱিকভাৱেই প্ৰতিবাৰ মুখ বাগৰোতেই এই লোক সাহিত্যসমূহৰ ৰূপান্তৰ ঘটে। সেয়ে লোক সাহিত্যসমূহক আমি ৰূপান্তৰৰ সাহিত্য বুলিও ক'ব পাৰো।

লোককথা শব্দটোৰ উদ্ভাৱন হৈছিল ১৮৬৪ চনত। উইলিয়াম থমছে এই শব্দটো 'জনপ্ৰিয় প্ৰাচীনতা' বা 'জনপ্ৰিয় সাহিত্য'ৰ সমসাময়িক পৰিভাষাৰ প্ৰতিষ্ঠাপন হিচাপে উদ্ভাৱন কৰিছিল। ই এটা বিশেষ গোটৰ জ্ঞান আৰু পৰম্পৰা সাধাৰণতে মৌখিক পদ্ধতিৰে আগবঢ়াই নিয়াক বুজায়।

পৃথিৱীৰ সকলো জাতিৰে সাহিত্যই লিখিত ৰূপ পোৱাৰ আগতে লোককথা বা মুখে মুখে প্ৰচলিত গীত-মাত, প্ৰবচন, সাধুকথা থকাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। অসমীয়া ভাষাতো তেনে ধৰণৰ লোকগীত, সাধুকথা আৰু প্ৰবচন প্ৰচলিত হৈ আহিছে। এনে ধৰণৰ পুৰুষানুক্ৰমে মুখে-মুখে প্ৰচলিত হৈ অহা লোকগীতসমূহে বিভিন্ন যুগৰ পৰিৱেশৰ প্ৰভাৱত পৰি মোট সলায়, ভাষাই আধুনিক গঢ় লয়, সাজ-সজ্জা নতুন হয়। তাৰ উপৰিও ৰচকৰ কোনো পৰিচয় নথকাত এই মৌখিক সাহিত্যৰ উদ্ভৱ কাল সঠিককৈ নিৰ্ণয় কৰা টান।

একোখন সমাজ সেই সমাজৰ লোকজীৱন আৰু লোকসাহিত্যৰ ভিত্তিতে নিৰ্মিত। সমাজৰ দাপোন স্বৰূপ সাহিত্যৰ সকলোবোৰ ৰূপতে সেয়ে লোকসাহিত্যৰ সমল প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে সংপৃক্ত হৈ থাকে। সেয়া বিয়ানাম, বিহুনাম, ভাটিয়ালী গীত, দেহবিচাৰ গীতৰ পৰা আৰম্ভ কৰি মুখ বাগৰি অহা জনশ্ৰুতি, নিম্বদন্তি বা সাধুকথাও হ'ব পাৰে।

ভাল একোটা কাহিনীৰ একোটা সজ নীতি-শিক্ষা থাকে আৰু সেই কথাৰ পৰাই সম্ভৱতঃ লোককথাক অসমীয়াত সাধুকথা বোলা হয়। সাধুকথাত মানুহৰ

সৰল বিশ্বাস আৰু অনুভূতিৰ প্ৰকাশ পোৱা যায়, সৰল সমাজৰ মতি-গতিও সিবোৰৰ পৰাই ধৰিব পাৰি। মানুহৰ লগত মানুহৰ সম্পৰ্ক লৈ কিছুমান সাধুত এটা বিষাদৰ সুৰ বাজি উঠে। উদাহৰণস্বৰূপে বেজবৰুৱাৰ তেজীমলা, তুলা আৰু তেজা, পানেশৈ, চম্পাৱতী আদি সাধুত এই কৰুণ সুৰ শুনা যায়।

আধুনিক সাহিত্যত লোককথাক আধাৰ কৰি বিভিন্ন উপন্যাস, কবিতা, গল্প, প্ৰবন্ধ আদি সৃষ্টি হোৱা দেখা গৈছে। অসমীয়া সাহিত্যও ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। অসমীয়া সাহিত্যৰ উল্লেখযোগ্য এক বিধা (Genre) হ'ল উপন্যাস।

অসমীয়া সাহিত্যতো লোককথাৰ বিভিন্ন চৰিত্ৰক কেন্দ্ৰ কৰি উপন্যাস ৰচিত হৈছে। উদাহৰণ — ৰীতা চৌধুৰী দেও লাংখুই, ৰত্না দত্তৰ দ্বিতীয়া, মৃদুল শৰ্মাৰ তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু, মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্যৰ জলকন্যা, জুৰি শইকীয়াৰ সাঁজবাতি আৰু সতী ৰাধিকা, জয়ন্ত মাধৱ বৰাৰ মায়ং আৰু বৰ্ণালী পাঠকৰ বৈ যায় কলং আদি এনে কেইখনমান উপন্যাসৰ উদাহৰণ।

উদ্দেশ্য ঃ

অসমীয়া সাহিত্যৰ লোককথাৰ পুনৰ নিৰ্মাণ বিষয়ক ভালেখিনি সাহিত্য কৰ্ম ৰচনা হোৱা দেখা পোৱা যায়। 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনো এই ধাৰাতে ৰচিত হোৱা এখনি সুখপাঠ্য উপন্যাস। উপন্যাসখনত 'তেজীমলা' এই লোককথাৰ ৰূপটিৰ প্ৰয়োগ কি ৰূপত হৈছে, উপন্যাসিকে যেনে ধৰণৰ নতুন দৃষ্টিভংগীৰ প্ৰয়োগ ঘটাইছে এনে ধৰণৰ দিশসমূহৰ ওপৰত বিশ্লেষণ কৰাই এই আলোচনাৰ উদ্দেশ্য।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ

উল্লেখিত বিষয়বস্তু আলোচনা কৰোঁতে বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰ সহায় লোৱা হৈছে। এই আলোচনাত 'বেজবৰুৱাৰ সাধু সমগ্ৰ' আৰু 'দ্বিতীয়া' গ্ৰন্থ দুখনক মুখ্য সমলৰূপে গ্ৰহণ কৰা হৈছে। বিভিন্ন কাকত-আলোচনীক প্ৰয়োজন অনুসৰি গৌণ সমল হিচাপে সহায় লোৱা হৈছে।

মূল আলোচনা ঃ

লোককথা আৰু সাধু ঃ

সাহিত্যত কোনো এখন সমাজৰ লোকসাহিত্যৰ প্ৰতিফলন ঘটাটো খুবেই স্বাভাৱিক এটা কথা। জনসাধাৰণৰ নিভাঁজ মনৰ মধুৰ ভাবৰাজিৰ মুকলি প্ৰকাশেই লোক সাহিত্য। সেয়ে লোক সাহিত্য লোক মনোধৰ্মী। লোক মানসত প্ৰতিফলিত হোৱা লোক জীৱনৰ আৱেগ-অনুভূতি, অভিজ্ঞতা এনে সাহিত্যত প্ৰতিফলিত হয়।

গদ্য-পদ্য উভয়তে কাহিনী বা কথা ৰচিত হয়। মৌখিক পৰম্পৰাত

প্ৰচলিত কথা বা কাহিনী গদ্যৰূপত বিকাশ লাভ কৰিলে গদ্যধৰ্মী লোককথা বোলা হয়। পৃথিৱীৰ প্ৰতিখন দেশতে প্ৰতিটো জাতিৰ মাজতে গদ্যধৰ্মী লোককথা আছে। মানৱ সমাজত কাহিনী শুনাৰ প্ৰৱণতাই গদ্যধৰ্মী লোকসাহিত্যৰ সৃষ্টিৰ মূল। পুৰুষ, স্ত্ৰী, শিশু নিৰ্বিশেষে বীৰত্বব্যঞ্জক কাহিনী, শিক্ষামূলক কাহিনী, নৈতিকতাৰ জয় আৰু অসাধুৰ পৰাজয় শুনাৰ প্ৰৱণতাই লোককথাৰ জন্ম দিয়ে। বীৰত্বপূৰ্ণ কাহিনী বৰ্ণোৱা আৰু শুনা মানৱ মনৰ আদিম হাবিয়াস। ইয়াৰ ফলস্বৰূপেই জনশ্ৰুতি, সাধুকথা, পুৰাণ কথা আদিৰ সৃষ্টি কৰে। সকলো কথিত লোকসাহিত্যৰ দৰে সাধুকথায়ো মানৱ সভ্যতাৰ গৌৰৱময় দিশ এটা প্ৰত্যক্ষ কৰিছে। 'পৃথিৱীৰ বিভিন্ন সমাজত প্ৰচলিত পৰম্পৰাগত সাধুকথা বা লোককথাৰ পৰা সহজে অনুমান কৰিব পাৰি যে অন্ততঃ তিনিহাজাৰ, চাৰিহাজাৰ বছৰ পূৰ্বৰ পৰা লোককথাৰ কথন শৈলীৰ উৎকৰ্ষ সাধিত হৈ আহিছে।' (শৰ্মা, নবীনচন্দ্ৰ ঃ লোকসংস্কৃতি, পৃঃ ১৬৪)

সাধুকথা কোৱা আৰু শুনা এক আমোদজনক পৰম্পৰা। কোৱাজনৰ কথনভংগীয়ে শুনোঁতাজনৰ মনত ৰস লগাব পাৰে বাবে কথনভংগীৰ ওপৰত সাধু বা লোককথাৰ অধিক গুৰুত্ব দিয়া হয়। একোটা সাধুৱেই এজন পাকৈত বক্তাৰ মুখত শুনি যিমান ৰস পাব পাৰি অনভিজ্ঞজনে সিমান ৰস দান কৰিব নোৱাৰিবও পাৰে। লোককথা মুখ পৰম্পৰাত পুৰুষানুক্ৰমে চলি থাকে। এনে কাহিনী লিখিত পৰম্পৰাত প্ৰৱেশ কৰিলেও ই লোককথাই। অনাখৰী লোক সমাজত অতীজৰে পৰা সকলো ধৰণৰ কথন-শ্ৰৱণ পদ্ধতিৰ মাধ্যমেৰে চলি থাকে।

লোককথাৰ মাজেদি এখন দেশৰ মাটি, পানী, আকাশ, সমাজ, পাৰিবাৰিক জীৱন, লোক বিশ্বাস, আচাৰ-অনুষ্ঠান, জীৱন দৃষ্টি ফুটি ওলায়। বিষ্ণু শৰ্মাৰ 'পঞ্চতন্ত্ৰ' নামে খ্যাত গ্ৰন্থত ভাৰতীয় মানুহৰ চিন্তা-ভাৱনা, বিশ্বাস-পৰম্পৰা আদি সাধুকথাৰ ছলেৰে দাঙি ধৰা হৈছে। জাতকৰ সাধুৰ ছলেৰে বৌদ্ধধৰ্মৰ নীতিকথা আৰু উপদেশ শুনোৱা হৈছে। 'কথাসৰিৎসংগৰ হৈছে বহু সাধুৰ সংকলন। হিতোপদেশত নীতিকথাৰ নিদৰ্শন দেখা যায়। ৰামায়ণ-মহাভাৰত, ভাগৱত-পুৰাণ আদিতো অসংখ্য সাধুকথা বা কাহিনী পোৱা যায়। মুছলমান শাসনৰ যুগত জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰা 'আৰব্য উপন্যাস' আদিতো বহু সাধু আছে।

অসমীয়া লোককথা/সাধুকথা ঃ

অসমীয়া সাহিত্যও সাধুকথাত চহকী। অসমীয়া সমাজত আটাইতকৈ বেছিকৈ সমাদৃত হোৱা সাধুকথাৰ পুথি হ'ল ৰসৰাস লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'বুঢ়ী আই সাধু'। বেজবৰুৱাই 'বুঢ়ী আইৰ সাধু'ৰ পাতনি লিখিছিল ১৯১১ চনত। যোৱা

এশবছৰে অসমৰ শিশুৱে ‘বুঢ়ী আই সাধু’ৰ মাজেৰেই পাৰ কৰি আহিছে ৰোমাঞ্চকৰ শৈশৱ। আনকি ‘বুঢ়ী আই সাধু’ৰ মাজত লগ পোৱা চৰিত্ৰবোৰো কল্পনাৰ জাল ফালি শিশুৰ দৈনন্দিন জীৱনৰ লগৰী হৈ ধৰা দিয়েহি। আমাৰ শৈশৱত তেজীমলা, তেজা, কাঞ্চনীৰ দুখৰ কথা শুনি আমি যিমান দুখ পাওঁ সিমানেই আনন্দ পাওঁ ‘দীঘলঠেঙীয়া’, ‘নুমলীয়া পো’, ‘তীখৰ আৰু চুটিবাই’, ‘লটকন’ৰ সাধু শুনি। ‘আমাৰ শৈশৱত তেজীমলা, তেজা, তীখৰহঁত যেন আমাৰ একেলগে খেলি, একেলগে ধেমালি-ধুমুলা কৰি ডাঙৰ-দীঘল হোৱা আমাৰেই চুবুৰীৰ ল’ৰা-ছোৱালীজাকৰ মাজৰেই একো একোটা চৰিত্ৰ।

আধুনিক সাহিত্যত গুৰুত্বপূৰ্ণ অংগ উপন্যাস ঃ

সমাজৰ দাপোনস্বৰূপ সাহিত্যৰ সকলোবোৰ ৰূপতে লোকসাহিত্যৰ সমল প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে সংপৃক্ত হৈ থাকে। এই ক্ষেত্ৰত উপন্যাসো অন্যতম। লোককথা বা সাধুকথাসমূহৰ বিভিন্ন চৰিত্ৰক লৈ অসমীয়া সাহিত্যত ভালেমান উপন্যাস সৃষ্টি হৈছে। বৰ্তমান সময়ত এনে লোককথা আধাৰিত উপন্যাসে যথেষ্ট সমাদৰ লাভ কৰিছে। আধুনিক অসমীয়া উপন্যাসমূহৰ ভিতৰত কিম্বদন্তি আৰু জনশ্ৰুতিক ভিত্তি হিচাপে লৈ ৰচিত হোৱা ভালেকেইখন উপন্যাস আছে। তাৰে ভিতৰত ২০১০-১২ বৰ্ষৰ ‘আঁক-বাক উপন্যাস বঁটা’ লাভ কৰা মৃদুল শৰ্মাৰ ‘তেজীমলাৰ মাকৰ সাধু’ শীৰ্ষক উপন্যাসখন উল্লেখযোগ্য।

বৰ্তমান সময়ৰ সমাজখনে সাধুকথাৰ মুখ্য চৰিত্ৰসমূহক কেনে অস্তিত্ব আৰু স্থিতিত গ্ৰহণ কৰে তাৰ বিশ্লেষণতেই এই উপন্যাসসমূহৰ সৃষ্টি হৈছে। এনে প্ৰেক্ষাপটতে লেখকে নিজৰ উপন্যাসত সাধুকথাৰ চৰিত্ৰসমূহক নিজৰ মনস্তত্বৰ ৰূপ দি অংকন কৰিছে।

আজিৰ যুগৰ আধুনিক সাহিত্যত সাধুকথাৰ কাহিনী আৰু চৰিত্ৰই আধুনিক ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছে। সাধুকথাৰ যি কথা সাধুকথাৰ চৰিত্ৰ, সি আধুনিকতাৰ দৃষ্টিৰে পুনৰবাৰ নতুন ৰূপত সাহিত্যৰ বিভিন্ন ৰূপৰ মাধ্যমেৰে প্ৰকাশ লাভ কৰিছে। বৰ্তমান পটভূমিত ৰাখি এই মাধ্যমেৰে লেখকে সাধুকথাৰ কাহিনীক গভীৰলৈকে বিচাৰ কৰি চোৱাৰ চেষ্টা কৰিছে। আধুনিক লেখকে যুক্তি, বিচাৰ-বিশ্লেষণৰ মাধ্যমেৰে সাধুকথাৰ কথা আৰু চৰিত্ৰৰ পুনঃ কথন কৰিছে। এনে প্ৰচেষ্টা অসমীয়া উপন্যাসত যথেষ্ট পৰিমাণে দেখা যায়। কিন্তু সকলোবোৰ উপন্যাসৰ আলোচনা নকৰি বেজবৰুৱাৰ ‘তেজীমলা’ সাধুটোৰ মাহীমাকৰ বৰ্ণনাৰে, মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোক কেন্দ্ৰ কৰি ন-ৰূপত সজোৱা ৰত্না দত্তৰ ‘দ্বিতীয়া’ উপন্যাসখনৰ এক

বিশ্লেষণ তলত দাঙি ধৰা হ'ল —

এক স্বাভাৱিক সহানুভূতি, স্বাভাৱিক মৰম-চেনেহৰে আন দহগৰাকী নাৰীৰ দৰে এগৰাকী সাধাৰণ পত্নী, সাধাৰণ মাতৃ হ'বলৈ বিচাৰি হাবাথুৰি খাই ফুৰা এগৰাকী নাৰীৰ মনত দ্ৰোহৰ গোঁজটোৱে বুকুত খাঁজ লৈ গজাঁলি মেলি বিদ্ৰোহী মন এটা দোপতদোপে বাঢ়ি ভাৰাক্ৰান্ত হৈ নিজক নিচিনাটো নোহোৱা নোপজা কথা হ'ব নোৱাৰে। এই দৃষ্টিভংগীটোক সাৰোগত কৰি সমগ্ৰ পৃথিৱীৰে তেতিয়াৰ পৰা আজিকোপতি দায়ী সজোৱা তেজীমলাৰ মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটোক দোষী নসজাই মাকৰ অন্তঃকৰণেৰে চোৱাৰ চেষ্টা কৰিছে ৰত্না দত্তই 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনৰ জৰিয়তে।

বেজবৰুৱাৰ 'তেজীমলা' সাধুটোত তেজীমলাৰ কৰুণ কাহিনী তেজীমলাৰ অপৰিসীম দুখ-কষ্টক মূল হিচাপে দেখুওৱাৰ বিপৰীতে ৰত্না দত্তৰ 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনত বেজবৰুৱাৰ তেজীমলাৰ সেই নিষ্ঠুৰ মাহীমাকৰ দৃষ্টিভংগীৰে, তেওঁৰ অনুভৱেৰে নকৈ সজোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিছে যে, তেজীমলাৰ দ্বিতীয়া মাক, সাউদৰ দ্বিতীয়া পত্নী কিয় নিৰ্মমভাৱে হৃদয়হীনা হ'ল?

আমাৰ সমাজত মাহীমাক বুলি ক'লেই এক ঋণাত্মক চৰিত্ৰৰ কথাই আমাৰ মনলৈ আহে। তাৰ বাবে কম বেছি পৰিমাণে দায়ী তেজীমলাৰ মাহীমাকে কৰা ব্যৱহাৰ। এতিয়াও মাহী মা শব্দটোলৈ সন্দেহৰ চকুটো পোনোৱা যায়েই। কিন্তু এই দৃষ্টিভংগীটো সদায় একপক্ষীয়। কিহৰ বাবে মাহীমাকে তেজীমলাক হত্যা কৰাৰ দৰে চৰম পন্থাৰ অৱলম্বন কৰিব লগা হ'ল সেয়া মাহীমাকৰ দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰি চাইছে লেখিকা ৰত্না দত্তই তেখেতৰ উপন্যাস 'দ্বিতীয়া'ত। বহু বছৰ কাল অসমীয়া মানুহৰ মননক আলোড়িত কৰি ৰখা 'তেজীমলা'ক অৱলম্বন কৰি ৰত্ন দত্তই 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনত পুৰণি ধ্যান-ধাৰণাৰ বিপৰীত মেৰুত অৱস্থান কৰি নতুন মানৱীয় আৱেদন পূৰ্ণ বৃত্তান্তৰে গোটেই উপন্যাসখনকে এটা অন্য পৰ্যায়লৈ লৈ গৈছে।

এজনী গাঁৱলীয়া সৰল অভিযোগহীন, উছাহেৰে উদয়াস্তৰ প্ৰতিটো পল পাৰ কৰা সাধাৰণ সদ্যযৌৱনপ্ৰাপ্ত ছোৱালী এই বয়সৰ আন দহজনীৰ দৰে তাইৰো ভাব সেই এখন মৰমলগা সংসাৰ হওঁক সেই গাঁৱৰে এজনৰ লগত 'মোক গাঁৱৰ ভিতৰতে কাৰোবাৰ এঘৰলৈ দিয়ক লাজকে লাজকে সপোন দেখে সখীয়েকহঁতৰ মুখত শুনা শহুৰেকৰ ঘৰৰ মৰম-স্নেহৰ মাজত থাকি হোৱা বিচিত্ৰ ভাৱ-অনুভূতিবোৰৰ গাত হেলান দি। বতাহৰ কোবত পাতল কমোৱা তুলাবোৰ উৰাৰ

দৰে মনটোও উৰি উৰি 'ভাৱনাৰ প্ৰেমৰ ওচৰত থামেগৈ' 'মাহীক দেখি দেখি মই কেতিয়াবা অলীক কল্পনাই কৰি পেলাইছিলো, ময়ো যদি কাৰোবাৰ প্ৰেমত পৰিলোঁহেতেন। মোৰো যদি এজন প্ৰেমিক থাকিলেহেঁতেন।'[১]

সেই আনন্দেৰে জী থকা উচ্ছাহেৰে লৰি-ঢাপৰি ফুৰা, সেই ভাললগা ভালপোৱাৰ সময়বোৰে বুকুত আলফুলে ঠেকা খাই শব্দ তথা সুৰ হৈ ওলাই আহে কোনো নিজান সময়ত 'মোৰ মাতটোও বৰ সুৱদী বুলি আই সখীয়েকসকলে কয়। কেতিয়াবা মোৰ ভাৱ হয়, পানী অনা ঘাটটোত পানীয়ে যে কল্‌কলাই ঠেকা খায়, তাতো এটা সুৰ আছে। মোৰ বুকুৰ পাৰঘাটত যে কিমান সুৰ চৌচৌৱাই, কলকলাই থাকে, এই কথা মই কাক কেনেকৈ বুজাম, কেতিয়াবা সুৰবোৰে শোক হৈ মোৰ বুকুত খুন্দা মাৰি ধৰে। এইবোৰ পিছে ভাল লগা শোক। .... এনেকুৱা শোকে ধৰিলে মোৰ প্ৰায় নিজাকৈ সুৰবিলাক ওলাই আহে, কথাবোৰ ক'ৰ পৰা যে ওলাই আহি সুৰৰ লগত মিলি একোটা গীত হয়, মই বুজিকে নাপাওঁ।'

এই নিজৰ পৃথিৱীৰ ভালপোৱাবোৰত মগ্ন এনে এগৰাকী সদ্যযৌৱনপ্ৰাপ্ত এজনী ছোৱালীক যেতিয়া পত্নীহীনা এজন বয়স্ক পুৰুষলৈ বিয়া দিয়াৰ কথা ভবা হয় সেই ছোৱালীজনীৰ মানসিক স্থিতিটোৱে মানুহজনীকো ক'ৰবাত হেচুকি থৈ যায়। এই যে এজনী ছোৱালী বুলি কৈ কথা ছোৱালীজনী মই নিজে সৃষ্টি কৰি লোৱা কোনো কাল্পনিক ছোৱালী নহয়। এই ছোৱালীজনীয়ে হ'ল ৰত্ন পাঠকৰ 'দ্বিতীয়' উপন্যাসখনৰ নায়িকা তথা তেজীমলাৰ মাহীমাক। দ্ৰোহৰ এতৰপ বুকুত জমা হৈছিল সেইদিনাই যিদিনা তাইক কোৱা হৈছিল, "তোক সাউদলৈ দিবলৈ ঠিক কৰিছে আইজনী।' সেই আমাৰ ভাগ্যেশ্বৰৰ জীয়েক জেউতিক নিয়া সাউদ।'[২]

হাজাৰ প্ৰশ্নই জুমৰি দি থকা মনটোক সামৰি সুতৰি থ'ব লগা পিতাকৰ গম্ভীৰ ৰূপটোক চাই। অৱশ্যে এইখিনিতে ফুটি উঠে পুৰণি পুৰুষতান্ত্ৰিক, ৰক্ষণশীল সমাজখনৰ নাৰীৰ প্ৰতি বা এগৰাকী ছোৱালীৰ প্ৰতি থকা দৃষ্টিভংগী। যেন বিয়া দি উলিয়াব পাৰিলেই পিতাকৰ হাতৰ এটা দায়িত্ব সুলকিব। 'পিতাদেউক সুধিবলৈ বহু প্ৰশ্নই মোৰ মনত জুমুৰি দি ধৰিছিল। কিন্তু কিয় জানো, মই এটাও প্ৰশ্ন পিতাদেউক কৰিব নোৱাৰিলো। তেওঁক মোৰ আজি এজন দূৰৰ অচিনাকি মানুহ যেন লাগিল। তেওঁলৈ মোৰ ভয় লাগিল।'[৩]

'এজনী মানুহ নোহোৱা হোৱা মানুহটোলৈ, এজনী ছোৱালীৰ বাপেকটোলৈ মোক দিব ওলাইছে। মই এনেকুৱা এটা মানুহৰ লগত কেনেকৈ থাকিম, সেই কথা ভাবি কাৰো এবাৰলৈও কলিজা নকঁপিলনে? মোৰ জানো একো সপোন নাই?

মোৰ এই পাটগাভৰু মনটো জানো নানা মধুৰ মুহূৰ্তৰ কল্পনাৰে উপচি নাথাকে? হাঁয় হাঁয়। এজনী মানুহৰ বিয়োগ হোৱা এটা মানুহ? এজনী ছোৱালীৰ বাপেক। সেই মানুহটোৰনো আৰু মোৰ মনৰ কথা বুজাটো সম্ভৱনে? মোৰ মনৰ আকাশে কেনেকৈ ক্ষণে ক্ষণে বৰণ সলায়, হেঙুল-হাইতালবুলীয়া, সেউজবুলীয়া, আলফুলীয়া সপোনবোৰে মোৰ চৌদিশে কেনেকৈ ভীৰ কৰি থাকে সেই মানুহটোৱে কি বুজিব? ৰোৱা তোলোতে, ঢেকী দিওতে, মাছ মাৰোতে, মোৰ এই ভৰুণ বুকুখনৰ ভিতৰত কিমানটো খলকনি তুলি থাকে, সেই মানুহটোৱে কি বুজিব?'[৪]

এই দফাটোৰ পৰাই উমান পোৱা যায় তেওঁৰ মনত বলি থকা ধুমুহাজাকক। লাহে লাহে তেওঁ সোমাই পৰিছিল নিজেই সৃষ্টি কৰি লোৱা অন্য এখন পৃথিৱীত। বিশ্বাসহীনতা আৰু নিৰাপত্তাহীনতাত ভুগি হয়তো তেওঁ হেৰুৱাই পেলাইছিল নিজৰেই অস্তিত্ব। "যেতিয়া হঠাৎ সন্তানে অনুভৱ কৰে যে তেওঁৰ পিতৃ-মাতৃয়ে নিৰাপত্তাৰ সংজ্ঞা কি তাকে নাজানে, তেতিয়া সেই সন্তানৰ মূৰৰ ওপৰত কেনেদৰে পাহাৰ খহি পৰে, সেই কথা আন কোনোবাই অনুভৱ কৰিবনে?'[৫]

দ্ৰোহৰ তৰপটোৰ ওপৰতে এটা শিলেৰে হেঁচা দি, চকুপানীৰ পুখুৰীটো শুকুৱাই, মৰি যোৱা মন এটা লৈ তেওঁ হৈছিলগৈ সদাগৰৰ দ্বিতীয়া পত্নী তেজীমলাৰ মাহী মা। আৰু এইখিনিৰ পৰাই আৰম্ভণি বেজবৰুৱাৰ 'তেজীমলা' সাধুটো। কি পৰিস্থিতিত বা কি এক মানসিকতাৰ চিকাৰ হৈ তেওঁ এখন সংসাৰৰ দায়িত্ব, মাতৃৰ দায়িত্ব, পত্নীৰ দায়িত্ব পালিব লগা হৈছিল সেই কথা বেজবৰুৱাৰ 'তেজীমলা' সাধুটোৰ জৰিয়তে কোনো পাঠকেই জুকিয়াই চাবলৈ চেষ্টা কৰা নাই।

বেজবৰুৱাৰ তেজীমলা গল্পটোত প্ৰথমেই কৈছিল যে 'ঘৰখনত একেজনী ছোৱালী তেজীমলা বাপেকৰ বৰ চেনেহৰ আছিল। কিন্তু মাহীমাকে হ'লে পেটে পেটে তেজীমলাক সমূলি দেখিব নোৱাৰিছিল। কেৱল গিৰিয়েকৰ ভয়তহে তাই তেজীমলাক প্ৰতিপাল কৰি ডাঙৰ-দীঘল কৰিবলগীয়াত পৰিছিল।' কিন্তু ইয়াৰ অন্তৰালত যদি কিয় শব্দটো লগাই দিয়া হয় অথবা 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসখনৰ আঁত টানি মাহীমাকৰ দৃষ্টিভংগীৰে চোৱা যায় তেতিয়া এই কথা উপলব্ধি কৰিব পাৰি যে তেওঁ তেজীমলাক চকুৰ কূটা দৃষ্টিৰে চোৱা নাছিল। হয়তো তেওঁৰ অৱচেতন মনত খোজ লোৱা দ্ৰোহটোৱে তেওঁৰ মনত বিদ্ৰোহ কৰি উঠে। সমাজৰ ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ মুখত দ্বিতীয়া পত্নী, মাহী মা শব্দবোৰে তেওঁকো কঠোৰ হ'বলৈ বাধ্য কৰায়। অকলশৰীয়া মুহূৰ্তবোৰত প্ৰায়ে তেওঁক জুমুৰি ধৰে সাউদৰ পূৰ্বৰ পত্নীয়ে। 'মই বৰ হাবিয়াস কৰি তেজীমলাক মন্ত্ৰণা দিও বুলি এইখন ঘৰলৈ আহিছো নেকি?

অথবা নিজৰ বিবাহ, নিজৰ জীৱনক লৈ মোৰ একো স্বপ্ন নাই বুলি ভাবে নেকি? মই তেওঁৰ, তেজীমলাৰ আলধৰোঁ তাকে নেকি? জেউতিৰ স্মৃতি আলফুলে ৰাখিবৰ বাবেহে মই এইখন ঘৰলৈ আহিছোঁ নেকি?'[৬] প্ৰশ্নবোৰে তেওঁক অহৰহ খেদি ফুৰে। উত্তৰবোৰে যেন তেওঁক ভ্ৰূকুটি কৰে। তেতিয়া তেওঁৰ আৰু সাউদৰ বিশেষ মুহূৰ্তবোৰো তেওঁলোকৰ হৈ নাথাকে। হৈ পৰে পূৰ্বপত্নী জেউতীৰ আলফুলীয়া স্মৃতি বোটলা তথা জীয়ৰী তেজীৰ আলসুৱা মনটোক আলাসত থোৱাৰ পৰিকল্পনাৰে।

'জেউতি জেউতি কি সাহসেৰে তেওঁ আমাৰ এই একান্ত মুহূৰ্তত নিবিড় মুহূৰ্তত মোৰ আগত জেউতিৰ নাম লয়। জেউতি আৰু তেজী এই শব্দ কেইটা উচ্চাৰণ কৰাটো তেওঁ কোনো কথাই ক'ব নোৱাৰে নেকি?'[৭]

লাহে লাহে তেওঁ অৱদমিত যৌনকাংক্ষাৰো চিকাৰ হ'ব ধৰিছে। নিৰাপত্তাহীনতা, মানসিক অসন্তুলে তেওঁক ইতিমধ্যেই কোঙা কৰি পেলাইছিল। কিন্তু সকলোবোৰ চেপি খুন্দি সামৰি সুৰতি তেওঁ অকণমান যেন আনন্দ ল'ব খুজিছিল মাতৃত্বৰে। কিন্তু পালে জানো? কিন্তু সেই তেওঁৰ কল্পনাৰ সুখৰ ৰেঙণিত জোঁট বান্ধিলেহি তেজীৰ সুখ।

'আমাৰ এটি সন্তান নহ'বনে?'

'এতিয়াই নহয়। এতিয়াই এইবোৰ কথা নাভাবিবা। এই ঘৰখনৰ সৈতে, তেজীৰ সৈতে তোমাৰ সম্পৰ্কটো সহজ হৈ উঠক।'[৮]

তেওঁ ভাবিছিল বিষবোৰে তেওঁৰ সাঁফৰ খুলিছিল। নিজক সামৰি, দুখবোৰকে সুখ বুলি ভাবিবলৈ তেওঁ হয়তো ভাগৰিছিল। মনকে পাকঘূৰণি খাই তেওঁকেই ভ্ৰকুটি কৰা কথাবোৰ লাহে লাহে তৰোৱাল হৈছিল। এখন ধাৰ থকা তৰোৱাল। তৰোৱাল দিনে দিনে ধাৰ তোলা বস্তুটো শিল বা লোহা নাছিল। হাঁহি মাতি ভালপোৱা এজনী কোমল মনৰ ছোৱালীৰ পিতৃৰ ওচৰত হেও মানি অনিচ্ছাস্বত্বেও পত্নীবিয়োগা এজন পুৰুষৰ দ্বিতীয়া পত্নী হোৱা, অচিনাকি এজনী কণমানিৰ মাতৃ হোৱা, মানসিকভাৱে প্ৰস্তুত নৌহওঁতেই সাংসাৰৰ দায়িত্ব, পৰিয়ালৰ নিৰাপত্তহীনতা, এটি সন্তানেৰে কোলা শুৱনি কৰাৰ প্ৰচণ্ড হাবিয়াস মনতে মাৰ নিওৱা, ইত্যাদিয়ে এজনী মানুহক শিল কৰি পেলোৱাৰ পাছত মনত গঢ় লোৱা তৰোৱালখন ধৰুৱাবৰ বাবে এটা শিলৰ প্ৰয়োজন নহয়।

এটা সময়ত তেওঁ সুৰীয়া গীত গাইছিল গীত ৰচিছিল। কিন্তু লাহে লাহে যেন তেওঁ নিজেই এটি বেসুৰীয়া গীত হৈ পৰিল।

'এইবাৰ মোৰ বেছ সুবিধা হৈছে, এই কেইমাহৰ ভিতৰতে মই মোৰ চকুৰ-কুটা, দাঁতৰ শলাটো গুচাব পাৰিম। তাইক থেকেচি থেকেচি মোৰ মনৰ হেঁপাহ পলুৱাম'[৯] তেজী তেওঁৰ চকুৰ কুটা দাঁতৰ শাল নাছিল। অতদিনে তেওঁৰ মনটোক কুটি থকা নিগনিটো যেন সাউদ বেপাৰলৈ যোৱাৰ পাছত নিঃসংগতাৰে সিক্ত তেওঁৰ মনটোৰ পৰা বাহিৰলৈ ওলাই আহিল একুৰা জুইৰ সৈতে। যিটো নিগনিয়ে কুটিছিল। তেজীৰ গাৰ মঙহ, জুইকুৰাত জাহ গৈছিল তেজীৰ দেহ।

সাউদৰ দ্বিতীয়া পত্নীয়ে নিজকে হেৰুৱাইছিল, হেৰুৱাইছিল স্বাভাৱিক জ্ঞান। অচেতন মনটোৱে যে এজনী মানুহক জীয়াই জীয়াই মাৰিছিল সেয়া ভাবিবলৈ তেওঁ সুস্থিৰ নাছিল। 'তাইৰ সোঁহাতখন খুন্দি পেলালোঁ। তাই এটা মৰ চিঞৰ মাৰি ধাঁচকৈ পৰি গ'ল। মোৰ গালৈ অপৰিসীম শক্তি অহা যেন লাগিছিল। এটা বিকট চিঞৰ। তাৰ পাছত মই একো নুশুনা হ'লো। মোৰ কাণ দুখনে একো নুশুনা হ'ল, ভমভমাবলৈ ধৰিলে। সঁচাকৈয়ে ভাৰস্তত একো শব্দ নোহোৱা হ'ল নে মইহে শুনা নাই .....।'[১০]

শেষৰ ফালে দেখা গৈছে যে 'দ্বিতীয়া' উপন্যাসত তেজীমলাৰ মাহীমাকে মানসিক ভাৰসাম্য হেৰুৱাই পেলাইছে। তেওঁ যেন জীৱনটোৰ ওপৰতেই নিয়ন্ত্ৰণ হেৰুৱাই পেলালে। পদপথত তথা গাঁৱৰ অলিয়ে-গলিয়ে চুচৰি ফুৰা এজনী পাগলী হৈ পৰিল। শেষত ৰত্ন দত্তই লিখিছে 'মাত্ৰ ঘূৰি ফুৰো। ঘূৰি ফুৰাই মোৰ একমাত্ৰ কাম। মই শৰীৰটোক টানি ফুৰে; ঘূৰি ফুৰো দুটা ঘোলা চকু লৈ। কিছুমান নোকোৱা কথাৰ, ক'ব নোৱাৰা কথাৰ, আনে নুবুজা কথাৰ, আনক বুজাব নোৱাৰা কথাৰ জীৱন্ত প্ৰতীক হৈ।'[১১]

সামৰণি ঃ

জনসাধাৰণৰ নিঁভাজ মনৰ মধুৰ ভাৱৰাজিৰ মুকলি প্ৰকাশেই লোক সাহিত্য। লোককথা তথা লোক সাহিত্যৰ মাজেদি এখন দেশৰ মাটি, পানী, আকাশ, সমাজ, পাৰিবাৰিক জীৱন, লোকবিশ্বাস, আচাৰ-অনুষ্ঠান, জীৱন-দৃষ্টি ফুটি ওলায়। লোক সাহিত্য কোনো ব্যক্তি বিশেষৰ সৃষ্টি নহয়। ই মানুহৰ সমষ্টিগত সৃজনী শক্তিৰ প্ৰকাশ। ই কালোত্তীৰ্ণ আৰু ইয়াৰ আবেদনো বিশ্বজনীন।

প্ৰকৃততে মৌখিক সাহিত্যৰ ধাৰাটোৱে ৰূপান্তৰ ঘটি আধুনিক সাহিত্যৰ সৃষ্টি হৈছে। লোককথা তথা সাধুকথাৰ চৰিত্ৰই বৰ্তমান আধুনিক সাহিত্যত পুনৰ অংকিত হৈছে। লোককথাৰ মাজৰ বহু নিৰ্দিষ্ট চৰিত্ৰ প্ৰতিগ্ৰহণ কৰি আধুনিক গল্পল কবিতা, উপন্যাস আদি বিধাৰ জৰিয়তে পুনঃউপস্থাপন কৰা হৈছে। অসমীয়া

সাহিত্যতো সাধুকথাৰ চৰিত্ৰক কেন্দ্ৰ কৰি গল্প, উপন্যাস, কবিতা আদি সৃষ্টি হোৱা দেখা গৈছে।

এই আলোচনা পত্ৰখনিৰ জৰিয়তে বৰ্তমান সময়ৰ সমাজখনে লোককথাৰ মুখ্য চৰিত্ৰসমূহক কেনে অস্তিত্ব আৰু স্থিতিত গ্ৰহণ কৰে আৰু কিদৰে লেখকে নিজৰ যুক্তি, বিচাৰ-বিশ্লেষণৰ মাধ্যমেৰে সাধুকথাৰ চৰিত্ৰৰ পুনঃ কথন কৰিছে তাৰ এটি আভাস ৰত্না দত্তৰ ‘দ্বিতীয়া উপন্যাসখনৰ বিশ্লেষণেৰে দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হ’ল।

এনে ধৰণেৰে লোক সাহিত্যক আধুনিক শৈলীৰে উপস্থাপন, আধুনিক দৃষ্টিভংগীৰে লোকসাহিত্যৰ চৰিত্ৰসমূহৰ বিশ্লেষণ অথবা লোক সাহিত্যৰ পুনৰ নিৰ্মাণ, বিনিৰ্মাণ আদি সম্পৰীক্ষাই অনাগত দিনত অসমীয়া সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰি যাব।

পাদটীকা

১. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ৮
২. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ১৪
৩. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ১৪
৪. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ১৫-১৬
৫. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ২৩
৬. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ৩৭
৭. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ৪৮
৮. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ৪৩
৯. সম্পা, বৰগোহাঁঞিঃ ড° মনোৰমা, বেজবৰুৱাৰ সাধু সমগ্ৰ, পৃষ্ঠা - ৩৭
১০. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ৭৩
১১. দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া, পৃষ্ঠা - ১০৪

সহায়ক গ্ৰন্থ ঃ

১। দত্ত, ৰত্না ঃ দ্বিতীয়া
২। সম্পা. বৰগোহাঁঞিঃ ড° মনোৰমা, বেজবৰুৱাৰ সাধু সমগ্ৰ।

তত্ত্বাৱধায়ক ঃ জীৱমণি নাথ, সহযোগী অধ্যাপক,
জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

অসমৰ জনগোষ্ঠীয় লোকসংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা

(মিচিং নাৰীৰ বিশেষ উল্লেখনিৰে)

গৌতম ফুকন*
প্ৰদীপ টায়ে*

১.০০ অৱতৰণিকা

১.০১ বিষয়ৰ পৰিচয়

লোক-সংস্কৃতি হৈছে কোনো এটা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰ ঘাই মেৰুদণ্ড। সংস্কৃতিক বাদ দি কোনো জাতিৰ অস্তিত্ব অনুধাৱন কৰিব নোৱাৰি। সংস্কৃতিৰ ভেঁটিতেই এটা জাতি প্ৰতিষ্ঠিত হয় আৰু সুকীয়া পৰিচয়েৰে বৰ্তি থাকে। লোক সংস্কৃতি পৰিৱৰ্তনশীল। গতিশীলতা ইয়াৰ ঘাই বৈশিষ্ট্য। লোক সংস্কৃতিবিদ লীলা গগৈৰ মতে 'সংস্কৃতি এটা জাতিৰ জাতীয় জীৱনৰ বোৱতি সুতি। নৈৰ গতিয়েই সংস্কৃতিৰ গতি। নৈয়ে যেনেকৈ নিৰৱচ্ছিন্ন গতিৰে চিৰদিনলৈ বৈ থাকে, সংস্কৃতিও তেনেকৈয়ে ধাৰাবাহিক গতিৰে চলি থাকে।নৈয়ে গৰা খহায়; বলুকা পাতে। সেইদৰে সময়ৰ সোঁতত লাগি সংস্কৃতিৰ সম্পদ এৰা পৰে, নতুনৰ যোগ হয়। কেতিয়াবা কিবা কাৰণত নতুন আৰু পুৰণি সংস্কৃতিৰ দোমোজাত পৰে। তেতিয়া যদি নতুন সোঁত কোবাল, পুৰণি সোঁত তৰাং পৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। কিন্তু সংস্কৃতিৰ গতি বৈ থাকে নিৰৱছিন্নভাৱে।' নদীৰ গতিয়েই সংস্কৃতিৰ গতি।সময়ৰ সোঁতত সংস্কৃতিলৈ বহুতো পৰিৱৰ্তন আহে। সাম্প্ৰতিক সময়ত জনজাতীয় সংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনলৈ বিভিন্ন প্ৰত্যাহ্বান আহিছে। বহুতো জনজাতিৰ লোকসকলে নিজৰ

**ছাত্ৰ, স্নাতক দ্বিতীয় ষান্মাসিক, মৰাণ মহাবিদ্যালয়*
**ছাত্ৰ, স্নাতক চতুৰ্থ ষান্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ, মৰাণ মহাবিদ্যালয়*

ভাষা-সংস্কৃতি ত্যাগ কৰি আধুনিক তথা পশ্চিমীয়া সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰিছে। সংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীয়ে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰে। কিয়নো সংস্কৃতিৰ বহুতো দিশৰ লগত নাৰী প্ৰত্যক্ষভাৱে জড়িত।

সংস্কৃতিৰ সংবহন বুলি ক'লে জাতিটোৰ সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ সংবহিত কৰাকে বুজা যায়। অৰ্থাৎ জ্যেষ্ঠসকলে অতীজৰে পৰা পালন কৰি অহা লোকসংস্কৃতিবোৰ নৱপ্ৰজন্মই আঁকোৱালি লৈ গ্ৰহণ কৰা প্ৰক্ৰিয়াটোকে সংবহন বুলি ক'ব পাৰি। সাজপাৰ প্ৰস্তুতকৰণ, খাদ্যভাস প্ৰস্তুতকৰণৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ৰীতি-নীতি পালন কৰালৈকে সকলোবোৰ দিশত নাৰীয়ে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰে।

অসমৰ দ্বিতীয় বৃহৎ জনজাতি হৈছে মিচিংসকল। মিচিংসকলৰ নিজা ভাষা সংস্কৃতিৰে সমৃদ্ধ। আলোচনা পত্ৰখনত মিচিংসকলৰ সংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা হ'ব।

১.০২ অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য

অসমৰ জনগোষ্ঠীয় লোকসংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা (মিচিং নাৰীৰ বিশেষ উল্লিখনিৰে) শীৰ্ষক বিষয়টো অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য হৈছে-

ক। মিচিং জনজাতিৰ মাজত প্ৰচলিত সংস্কৃতি সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

খ। মিচিং জনজাতিৰ সংস্কৃতি সংৰক্ষণত নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

গ। মিচিং জনজাতিৰ সংস্কৃতি এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ সংবহন কৰাত নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

ঘ। মিচিং সমাজত নাৰীৰ সামাজিক স্থিতি সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

১.০৩ অধ্যয়নৰ পৰিসৰ

মিচিং জনজাতিসকলৰ সংস্কৃতি এটা অতি ব্যাপক বিষয়। আলোচনা পত্ৰখনত মিচিং লোকসাহিত্য, খাদ্যাভ্যাস আৰু সাজপাৰ প্ৰস্তুতকৰণত নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে অধ্যয়নৰ পৰিসৰত সাঙুৰা হৈছে। তদুপৰি অসমত বসবাস কৰা বৃহত্তৰ মিচিং জনজাতিৰ লোকসকলৰ বহুতো উমৈহতীয়া সাংস্কৃতিক উপাদান আছে যদিও অঞ্চলভেদে কিছু কিছু পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। গতিকে অধ্যয়নৰ পৰিসৰত শিৱসাগৰ জিলাৰ জুৰডুবি গাঁৱত বসবাস কৰা মিচিং লোকসকলৰ সমাজত সংস্কৃতিৰ সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা হ'ব।

১.০২ অধ্যয়নৰ পদ্ধতি

আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে তথ্য আহৰণৰ বাবে ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন পদ্ধতি আৰু বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰা হৈছে।

২.০০ মিচিং জনগোষ্ঠীৰ পৰিচয়

অসমত বসবাস কৰা বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত অন্যতম হৈছে মিচিংসকল। এই মিচিংসকল হৈছে মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ তিব্বত-বৰ্মী গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত লোক।নৃতত্ত্ববিদসকলে মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ শাৰীৰিক অৱয়বৰ সম্পৰ্কত থৰঙা চুলি, সৰু চকুৰা, গালৰ হাড় স্পষ্ট হোৱা, নাক ভোটা, ভৰিৰ কলাফুল ডাঙৰ, শৰীৰৰ বৰণ তাম বৰণীয়া ইত্যাদি লক্ষণক প্ৰধান বুলি উল্লেখ কৰিছে। উল্লেখ্য যে এই আটাইবোৰ আৱয়বিক লক্ষণ মিচিংসকলৰ শাৰীৰিক গঠনত দেখিবলৈ পোৱা যায় বাবে নিঃসন্দেহে মংগোলীয় গোষ্ঠীৰ অন্তৰ্গত বুলি ক'ব পাৰি। অসমত বসবাস কৰা মিচিংসকল হৈছে জনসংখ্যাৰ ফালৰ পৰা অসমৰ দ্বিতীয় বৃহৎ জনজাতি। বৰ্তমান অসমৰ তিনিচুকীয়া, ডিব্ৰুগড়, শিৱসাগৰ, চৰাইদেউ, যোৰহাট, গোলাঘাট, শোণিতপুৰ, লক্ষীমপুৰ, ধেমাজি, মাজুলী এই জিলাকেইখনত মিচিংসকলৰ বসতি দেখিবলৈ পোৱা যায়। প্ৰধানকৈ নদী কাষৰীয়া এলেকাত চাংঘৰ সাজি বাস কৰা এই মিচিংসকল অসমত চুতীয়া ৰাজত্বৰ শেষ আৰু আহোম ৰাজত্বৰ আৰম্ভণি সময়চোৱাতে উত্তৰ-পূৰ্বৰ পাহাৰৰ পৰা আহি ভৈয়ামত বসবাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। মিচিং শব্দটো মি আৰু য়াচিং শব্দ দুটাৰ সহযোগত সৃষ্টি হৈছে। ইয়াৰে মি মানে মানুহ আৰু য়াচিং মানে বগা বা ভাল।অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ দৰে মিচিংসকলক বাসস্থান অনুসৰি আৰু গোত্ৰ অনুসৰি কেইবাটাও খেলত ভগাব পাৰি। প্ৰধানকৈ তেওঁলোকক আঠোটা খেলত ভগাব পাৰি। সেইবোৰ হৈছে- ছায়াং বা ছায়ংগীয়া, অয়ান বা আয়েংগীয়া, ময়ি বা ময়েংগীয়া, দেলো, তায়োতায়ে, পাগৰ দম্বোক আৰু চামগুৰীয়া। একে গোত্ৰৰ মানুহে ইজন সিজনক ভাই-ককাই বুলি মানে। মিচিংসকলে নিজ গোত্ৰৰ মাজত কেতিয়াও বিয়া বাৰু নকৰায়। মিচিংসকলে বিশেষকৈ নৈৰ পাৰত চাংঘৰ সাজি বসবাস কৰে। পৰিয়াল ব্যৱস্থাত ঘৰৰ মুৰব্বীজনেই মূল তেনেদৰে গাঁৱৰ মুৰব্বী তথা গামজনৰ দিহা পৰামৰ্শ মতেই তেওঁলোকৰ সমাজখন পৰিচালিত হয়। মিচিংসকলৰ লিখিত লিপি নাই যদিও বৰ্তমান তেওঁলোকে দেৱনাগিৰি লিপি গ্ৰহণ কৰিছে।সাম্প্ৰতিক সময়ত মিচিং ভাষা সাহিত্যক প্ৰসাৰিত কৰিবৰ বাবে মিচিং ভাষাৰ ব্যাকৰণ, অভিধান আদি বিজ্ঞসকলে ৰচনা কৰি প্ৰকাশ কৰি উলিয়াইছে।

৩.০০ মিচিংসকলৰ সংস্কৃতি সংৰক্ষণত নাৰীৰ ভূমিকা

লোক সংস্কৃতি হৈছে লোক জীৱনৰ যাত্ৰাৰ জৈৱিক, মানসিক আচৰণৰ বাস্তৱ অভিব্যক্তি। ইয়াৰ পৰিসৰ অতি বহল। মানৱ জীৱনৰ আদিৰে পৰা বৰ্তমানলৈ ই বিস্তাৰিত হৈ আছে।সহজ অৰ্থত লোকসংস্কৃতি হৈছে কোনো নিৰ্দিষ্ট এলেকাত বসবাস কৰা মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত সামাজিক বিশ্বাস, আচাৰ, ৰীতি-নীতিকে আদি কৰি সকলোবোৰ দিশকে লোকসংস্কৃতিয়ে সাঙুৰি লয়। মিচিং জনজাতিৰ লোকসকলৰ মাজত প্ৰচলিত সংস্কৃতিৰ মাজত বিশ্বায়নৰ প্ৰভাৱ অতি স্পষ্ট। গতিকে এই সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহ সংৰক্ষণ কৰাতো অতি প্ৰয়োজনীয়। সংস্কৃতি সংৰক্ষণ কৰোঁতে নাৰীসকলে পৰম্পৰাগতভাৱে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰি আহিছে।তলত স্বকীয় সংস্কৃতি সংৰক্ষণত মিচিং নাৰীৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হ'ব।

ক। লোক সাহিত্য সংৰক্ষণত মিচিং নাৰীৰ ভূমিকা

লোক সংস্কৃতিৰ এটা মুখ্য ভাগ হৈছে লোক সাহিত্য। জনসমাজত মুখে মুখে প্ৰচলিত হৈ থকা গীত- মাত, সাঁথৰ, ফকৰা-যোজনা আদিক লোকগীত বুলি কোৱা হয়। মিচিং জনজাতিৰ মাজতো পূৰ্বৰে পৰা লোক সাহিত্যৰ প্ৰচলন হৈ আহিছে। লোক সাহিত্যসমূহ চৰ্চাত পুৰুষৰ সমানে মিচিং নাৰীসকলে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। আলি আই লৃগাং নিঃ তম, ঐনিম কাবান (বিননি গীত), দয়িং আবাং (কাহিনী গীত) আদি গীত মাতবোৰ পৰিৱেশনত মিচিং পুৰষৰ সমানে নাৰীসকলেও অংশগ্ৰহণ কৰে। মিচিং সমাজত প্ৰচলিত থকা ক' নিঃ নাম (নিচুকনি গীত)সমূহ নাৰীসকলৰ মাজতে প্ৰচলিত হৈ আছে।

খ। সাজপাৰ প্ৰস্তুতকৰণত নাৰীৰ ভূমিকা

সাজপাৰে এটা জাতিক স্বকীয় পৰিচয় প্ৰদান কৰে। মিচিংসকলৰ সাজপাৰৰ নিজা বৈশিষ্ট্য আছে। মিচিং মহিলাসকলে পুৰুষ আৰু মহিলা উভয়ৰ বাবে সাজপাৰ ঘৰতে প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। তেওঁলোকে বগা, ক'লা, ৰঙা, হালধীয়া আৰু সেউজীয়া এই পাঁচটা ৰঙেৰে সাজপাৰ প্ৰস্তুত কৰে। মিচিংসকলৰ জনজাতীয় সাজপাৰৰ ভিতৰত কʼব পাৰি পুৰুষৰ গনৰ উগন, য়ামৰ উগন নামৰ ধুতি, তবগ গালুগ নামে চোলা, দুমৌৰ (পাগুৰি মাৰিবৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা কাপোৰ) আদিয়েই প্ৰধান। বিয়াত দৰাৰ বাবে য়ামৰ উগন নামৰ ধুতি আৰু মিবু (দেওধাইৰ) বাবে বিশেষ ভাৱে প্ৰস্তুত কৰা মিবোগালুক মিচিং মহিলাসকলে ঘৰতে প্ৰস্তুত কৰে। আনহাতে নাৰীসকলে পৰিধান কৰা কাপোৰৰ ভিতৰত ৰিবি গাচৌং, তাপুম গাচৌৰ (এৰি চাদৰ), মবুং এগে গাচৰ, গেৰ বৌকা, নিচাগ, চৌগৰৌগ বা কেগৰৌগ আদি।

উল্লেখ্য যে এই আটাইবোৰ সাজপাৰ মিচিং মহিলাসকলে ঘৰতে প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। মিচিং জনজাতিৰ সাজপাৰৰ মাজতেই মিচিং মহিলাসকলৰ শিল্পী মনৰ প্ৰকাশ পায়। মিচিং মহিলাসকলে কাপোৰত তোলা ফুলবোৰৰ জৰিয়তেও নিজৰ সংস্কৃতি সংৰক্ষণত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। সংস্কৃতিৰ পৰিচয় স্বৰূপ মিচিং জনজাতিৰ সাজপাৰ সংৰক্ষণ মহিলাসকলেই অতীজৰে পৰা কৰি আহিছে।

মিচিংসকলৰ সাজপাৰ সংৰক্ষণ আৰু সংবহন দুই প্ৰকাৰতে মহিলাসকলে ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। প্ৰথমতে, মিচিং মহিলাসকলে নিজৰ পৰম্পৰাগত সাজপাৰ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ কোনোধৰণৰ প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰ নকৰাকৈ নিজে ঘৰতে প্ৰস্তুত কৰি পৰম্পৰাটো সংৰক্ষণ কৰিছে। আনহাতে, উৎসৱ-অনুষ্ঠান, বিয়া-বাৰু আদিত মহিলাসকলে নিজৰ জনজাতিক সাজপাৰ পৰিধান কৰি যোৱাতহে প্ৰাধান্য দিয়ে, কিন্তু পুৰুষসকল পৰম্পৰাগত সাজপাৰ পৰিধান কৰাত নাৰীৰ সমান সচেতন নহয়।

গ। খাদ্যাভাস প্ৰস্তুতকৰণত নাৰীৰ ভূমিকা

মিচিং জনজাতিৰ পৰম্পৰাগত খাদ্যাভাস আছে। মিচিংসকল আমিষভোজী। গাহৰি, কুকুৰা, মাছ আদিৰ লগতে বনৰীয়া জন্তু আদি বিভিন্ন শাকৰ লগত সুকীয়া ব্যঞ্জন কৰি খায়। তদুপৰি মাছ শুকুৱাই বিশেষ পদ্ধতিৰে প্ৰস্তুত কৰা নামচিঙ (শুকতি), পানীয় আপং আৰু চাইমদ (পৰঃ আপং, নগিন আপং) আদি হৈছে মিচিংসকলৰ পৰম্পৰাগত খাদ্যাভাস।

খাদ্য প্ৰস্তুত কৰোঁতে মিচিং মহিলাসকলে বিশেষ ভূমিকা পালন কৰে। পৰম্পৰাগত খাদ্যসমূহ প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উপাদানসমূহ মহিলাসকলে নিজেই হাবিৰ পৰা আনি লয়। পৰম্পৰাগত পানীয় প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে প্ৰধান সামগ্ৰী হৈছে - অপ' (আপং প্ৰস্তুতৰ দৰব)। এই অপ'বটো এটা বিশেষ পদ্ধতিৰে প্ৰস্তুত কৰা হয়। প্ৰথমতে হাবিৰ পৰা ইয়াৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় সকলো পাত, গছৰ ছাল, শিপা আনি শুকুৱাই পিঠাৰ লগত খুন্দি অপ'ৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়। পুৰুষে অপ'বটো প্ৰস্তুত কৰোঁতে সহায় কৰে যদিও গোটেই প্ৰক্ৰিয়াটো মহিলাৰ দ্বাৰাহে সম্পন্ন হয়।

আপং আৰু চাইমদ মিচিংসকলৰ সংস্কৃতিৰ পৰিচায়ক। আলি আই লিগাংৰ পৰা আৰম্ভ কৰি প্ৰতিটো উৎসৱ, ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰা পালনৰ লগতে অতিথিক আপ্যায়ন কৰোঁতে আপং অপৰিহাৰ্য। এই আপং প্ৰস্তুত কৰা প্ৰক্ৰিয়াটো সম্পূৰ্ণ নাৰীৰ দ্বাৰাই সম্পন্ন হয়।

আপং বা পৰম্পৰাগত মদ প্ৰস্তুত কৰা প্ৰক্ৰিয়াটো পুৰুষানুক্ৰমে এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আনটো প্ৰজন্মৰ মহিলাসকলে দেখি দেখিয়েই শিকি আহিছে।

এনেদৰে মিচিংসকলৰ নামছিং বা শুকতিকে আদি কৰি আন পৰম্পৰাগত খাদ্যসমূহ যেনে বিবাহ, শ্ৰাদ্ধ আদিত প্ৰস্তুত কৰা ডিমৰু পাতৰ লগত গাহৰি মাংস, মাটি দালিৰ লগত গাহৰি মাংস আদি জনজাতিটোৰ সাংস্কৃতিক পৰিচয় প্ৰদান কৰা প্ৰত্যেক বিধ খাদ্য মিচিং মহিলাসকলেই প্ৰস্তুত কৰে।

৪.০০ মিচিংসকলৰ সংস্কৃতি সংবহনত নাৰীৰ ভূমিকা

সংবহনৰ শব্দগত অৰ্থ হৈছে এটা স্তৰৰ পৰা আন এটালৈ বহন কৰা। লোক সংস্কৃতিৰ সংবহন বুলি ক'লে এখন সমাজত বাস কৰা লোকসকলে পালন কৰা পৰম্পৰাসমূহ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ প্ৰবাহিত হোৱাকে বুজা যায়। একেদৰে মিচিং জনজাতিৰ সংস্কৃতিৰ সংবহন বুলি ক'লে মিচিং সমাজত প্ৰচলিত পম্পৰাসমূহ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা পৰৱৰ্তী প্ৰজন্মলৈ কেনেদৰে প্ৰবাহিত হয় তাকেই বুজা যায়। মিচিংসকলৰ সংস্কৃতি সংবহনত পুৰুষ-নাৰী উভয়ৰে ভূমিকা আছে যদিও মহিলাসকলে মুখ্য ভূমিকা পালন কৰে। মিচিংসকলৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

ক। লোক সাহিত্য সংৰক্ষণত নাৰীৰ ভূমিকা

মিচিংসকলৰ মাজত প্ৰচলিত অন্যতম লোক সংস্কৃতি হৈছে লোক সাহিত্যবোৰ বিশেষকৈ গীত-মাতবোৰ। এইবোৰ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আনটো প্ৰজন্মলৈ সংবহন কৰাত পুৰুষৰ সমানেই মহিলায়ো গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়। তথাপি কিছুমান লোক-গীত কেৱল মহিলাসকলৰ মাজতেই প্ৰচলিত বাবে মহিলাসকলেই সংবহন কৰি আহিছে। প্ৰধানকৈ নিচুকনি গীত, টোপনি নিওৱা গীত আদিবোৰ মিচিংসমাজত মহিলাসকলেই সংবহনত মুখ্য ভূমিকা লয়।

খ। সাজপাৰ আৰু খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণ পৰম্পৰা সংবহনত মহিলাৰ ভূমিকা

মিচিংসকলৰ সাজপাৰ প্ৰস্তুত কৰা পৰম্পৰাটো মহিলাসকলেই এটা প্ৰজন্মৰ পৰা আন এটা প্ৰজন্মলৈ স্বভাৱগতভাৱেই সংবহন কৰি আহিছে। যেনে মাকৰ পৰা জীয়েক অনুকৰণ কৰিয়ে সাজপাৰ প্ৰস্তুত কৰা সংবহন কৰিছে।

একেদৰে খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণ প্ৰক্ৰিয়াটোতো বিশেষকৈ মহিলাসকলেই আগভাগ লৈ আহিছে। মূলত ঘৰৰ জ্যেষ্ঠ মহিলাগৰাকীৰ পৰা ক্ৰমে ঘৰৰ অন্যান্য মহিলাসকললৈ অথবা ছোৱালীবিলাকলৈ খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াটো সংবহন হৈ আহিছে।

৫.০০ উপসংহাৰ

অতীতৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে মিচিংসকলৰ সংস্কৃতিত বিভিন্ন পৰিৱৰ্তন পৰিলক্ষিত হৈছে। নৈৰ পানীৰ দৰে নিৰৱচ্ছিন্ন গতিৰে মিচিং সংস্কৃতি বৈ আহিছে। নৈৰ পানীয়ে গৰা খহোৱাৰ দৰে বিভিন্ন কাৰণত মিচিং সংস্কৃতিৰ বহুতো উপাদান সময়ৰ বুকুত জাহ গৈছে লগতে নতুনৰো সংযোগ হৈছে। সেয়েহে অসমৰ অন্যতম জনগোষ্ঠী মিচিংসকলৰ বৰেণ্য সংস্কৃতি সংৰক্ষণ আৰু সংবহন কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। তেতিয়াহে জনজাতিটোৰ স্বকীয়তা অক্ষুণ্ণ থাকিব। মিচিং জনজাতিৰ সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহ সংৰক্ষণ আৰু সংবহনত সচেতনভাবে নহ'লেও নজনাকৈয়ে মিচিং মহিলাসকলে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

বিশ্বায়ন, বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ যুগত সকলো সংস্কৃতিত পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ পৰিছে। তেনেস্থলত জনজাতীয় সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহ সংৰক্ষণ কৰা আৰু ভৱিষ্যতলৈ সংবহন কৰাটো অতি প্ৰত্যাহ্বানস্বৰূপ হৈ পৰিছে। তেনে প্ৰেক্ষাপটত মিচিং জনজাতিৰ মহিলাসকলে স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে সাংস্কৃতিক উপাদানসমূহ সংৰক্ষণ কৰাৰ লগতে সংবহন কৰাত গুৰত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী

গগৈ, লীলা ঃ অসমৰ সংস্কৃতি,বনলতা, ২০১৭

বৰা, দেৱজিৎ ঃ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলীয় জনগোষ্ঠীয় লোক-সংস্কৃতি, এম আৰ প্ৰকাশন, ২০১৬

সমলদাতাৰ পৰিচয়

দুৰ্লভ পাংগীং	-	শিক্ষক
গীতিকা পাংগীং	-	শিক্ষয়ত্ৰী
মীনা টায়ে	-	বয়োজ্যেষ্ঠ মহিলা

তত্ত্বাৱধায়ক ঃ সুৰজিৎ বুঢ়াগোহাঁই, অংশকালীন অধ্যাপক,
অসমীয়া বিভাগ, মৰাণ মহাবিদ্যালয়

সংস্কৃতি আৰু ৰোগ

শ্বাস্বতী বৰা*
প্ৰিয়াক্ষী দত্ত*

১.০০ অৱতৰিণকা ঃ

উত্তৰ-পূব ভাৰত গঠিত হৈছে অসম, অৰুণাচল প্ৰদেশ, নাগালেণ্ড, মণিপুৰ, মিজোৰাম, ত্ৰিপুৰা, মেঘালয় আৰু চিকিমক লৈ। বৈচিত্ৰমত্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলক সংস্কৃতিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ বুলি ক'ব পাৰি। এখন সমাজৰ সংস্কৃতি প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত সমাজখনৰ জীৱন প্ৰণালী যেনে — জনসাধাৰণৰ সাজপাৰ, খাদ্যাভাস, নিত্য-নৈমিত্তিক ব্যৱহাৰ্য সামগ্ৰী, ঘৰ-দুৱাৰ, আচবাব-পত্ৰ ইত্যাদিৰ জৰিয়তে সহজে প্ৰকাশ ঘটে। উত্তৰ-পূব ভাৰতত বিভিন্ন নৃগোষ্ঠীয় লোক, জাতি-জনজাতি, পাহাৰ-ভৈয়ামৰ লোক বসবাস কৰে। সংস্কৃতি নিশ্চিতভাৱে গঢ় লোৱা এক চিৰন্তন সত্য। মানৱ সমাজৰ অভ্যুত্থানৰ পৰাই সংস্কৃতিৰ প্ৰসাৰ হৈছে সংস্কৃতি এক ব্যাপক অৱধাৰণা, যিটোৱে আমাৰ জীৱনশৈলী, আমাৰ আচৰণ, দৰ্শন, নীতি, নৈতিকতা, পৰম্পৰা, ধৰ্ম আদি অনেক কাৰ্যকলাপ সামৰি লয়। সংস্কৃতিক মূলতঃ পৰিশোধন বুলিও গণ্য কৰিব পাৰি। সংস্কৃত ভাষাত 'সংস্কৃত' আৰু 'সংস্কৃতি' শব্দ দুটা সংস্কাৰৰ পৰা আহিছে। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল কাৰ্য। সংস্কৃতি হৈছে সম্পূৰ্ণ আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ শিক্ষা, য'ত প্ৰমূল্য, প্ৰতিমান আৰু ভাষা অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকে। তদুপৰি সংস্কৃতিৰ সৈতে মানুহৰ বিশ্বাস, চিহ্ন, লোকাচাৰ, লোকৰীতি আদিও জড়িত। এইবোৰক সংস্কৃতিৰ একোটাহঁত উপাদান হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

**ছাত্ৰী, ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক, সমাজতত্ত্ব বিভাগ, জাঁজ হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়*

সংস্কৃতিৰ এক উপাদান বিশ্বাসৰ লগত ৰোগ-ব্যাধিৰ গভীৰ সম্পৰ্ক আছে। বহু ৰোগ-ব্যাধিৰ বিচাৰ-বিবেচনা নকৰাকৈ এনে কিছুমান কথা বিশ্বাস কৰা হয় যিবোৰ সামাজিক সম্পৰ্কৰ লগত জড়িত। ৰোগৰ বাবে সমাজে অনেক নীতি-নিয়ম মানি চলাও পৰিলক্ষিত হয়, যিবোৰ সমাজৰ সংস্কৃতি হিচাপে বিবেচনা কৰা হয়। ৰোগৰ প্ৰতি বিশ্বাস, দৃষ্টিভংগী আৰু প্ৰমূল্যই সংস্কৃতিৰ সৈতে ইয়াৰ সম্পৰ্ক স্থাপন কৰে।

১.০১ উদ্দেশ্য ঃ

আলোচনা পত্ৰখন মূলতঃ তিনিটা উদ্দেশ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। সেই কেইটা হ'ল—

১। আলোচনা পত্ৰখনৰ জৰিয়তে সংস্কৃতিৰ অংগস্বৰূপ ৰীতি-নীতি, পৰম্পৰা আদি সম্পৰ্কে জানিবলৈ প্ৰয়াস কৰা।

২। বিভিন্ন ৰোগৰ সৃষ্টিৰ কাৰক হিচাপে সংস্কৃতিৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

৩। ৰোগৰ প্ৰতিকাৰক হিচাপে সংস্কৃতিৰ সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

১.০২ অধ্যয়ন পদ্ধতি ঃ

আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে দ্বিতীয়ক তথ্যৰ সহায় লোৱা হৈছে। দ্বিতীয়ক তথ্য হিচাপে বিভিন্ন গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে।

২.০০ ÷মূল বিষয়ৰ আলোচনা ঃ

সমাজত প্ৰচলিত বিশ্বাসে সমাজ জীৱনত গভীৰভাৱে প্ৰভাৱ পেলাই। ৰোগৰ চিকিৎসাৰ ক্ষেত্ৰতো আমাৰ সমাজত বহুতো প্ৰচলিত ব্যৱস্থা আছে। এইখন মানৱ সমাজতে ৰোগৰ চিকিৎসাৰ বাবে পূজা-পাতল দিয়াৰ ব্যৱস্থা থকাৰ লগতে ঐশ্বৰিক শক্তিক সন্তুষ্ট কৰিবৰ বাবে কিছু কাৰ্য কৰাৰ পৰম্পৰা আছে। অসমৰ অনেক গ্ৰাম্য সমাজত এতিয়াও গাঁৱৰ পৰা ৰোগ-ব্যাধি আঁতৰাবৰ বাবে নামঘৰত সমূহিক বা কেতিয়াবা ব্যক্তিগতভাৱেও ৰাজহুৱা ভাওনা সবাহ পতাৰ পোষকতা কৰে। মহাপুৰুষ শঙ্কৰদেৱে এক শৰণীয়া নামধৰ্ম প্ৰচাৰৰ বাবে কৰা কাৰ্যকো ভগৱান সন্তুষ্ট হৈ ৰোগ-ব্যাধি আঁতৰাবৰ বাবে পৰম্পৰাগতভাৱে কৰা হয়। অসমীয়া হিন্দু সমাজত বছৰেকীয়া নাম কীৰ্ত্তন কৰাটো এক পৰম্পৰা। বহুলোকে বিশ্বাস কৰে এনে নাম কীৰ্ত্তণ নকৰিলে ঘৰত ৰোগ-ব্যাধি হয়। ঘৰত ঔটেঙা বান্ধি উলোমাই থোৱা, নাহৰ পাতত মন্ত্ৰ লিখি ঘৰৰ ভিতৰত সযতনে ৰখা পৰম্পৰা এতিয়াও অসমীয়া সমাজত প্ৰচলিত। এনে কৰিলে ঘৰৰ পৰা ৰোগ ব্যাধি আঁতৰে বুলি

বিশ্বাস কৰে। জনবিশ্বাস মতে, পৰম্পৰা পালন কৰিলে মানুহৰ ৰোগ নহয়। এইবোৰ পৰম্পৰা একোখন সমাজ, সম্প্ৰদায় বা সমূহৰ বাবে সংস্কৃতিলৈ ৰূপান্তৰ হয়। ৰোগ-ব্যাধি নিৰাময় কৰিবৰ বাবে মানুহে কেৱল চিকিৎসালয়ৰ ঔষধ সেৱন নকৰে, অনেক বিশ্বাসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি পৰম্পৰাগত বিভিন্ন কাৰ্য কৰে। উদাহৰণস্বৰূপে অসমীয়া সমাজত কেঁচুৱাৰ জ্বৰ হ'লে কুমলীয়া কলগছৰ পাত থকা সৰু কেঁচুৰ ৰস সেৱন কৰিবলৈ দিয়া, ব'হাগৰ আৰম্ভণিতে গৰু বিহুৰ দিনা মাহ-হালধিৰে গা ধোৱা, কেঁচুৱাৰ চকুৰ চেলাউৰিত শুকান পোৱা শিলিখাৰ ছাঁই ঘঁহা আদি অনেক বিশ্বাস পৰম্পৰাগতভাৱে চলি আহিছে।

সমাজ বিজ্ঞানীসকলে কৈছে যে, আমেৰিকাৰ লোকসকলৰ বাবে স্বাস্থ্য হৈছে মগজু, দেহ, আত্মা আৰু সম্প্ৰদায়ৰ মাজৰ এক ভাৰসাম্যমূলক পৰিস্থিতি। তেওঁলোকে স্বাস্থ্য, ৰোগ, ঔষধৰ লগত এক প্ৰাচীন ইতিহাস জড়িত হৈ আছে বুলি বিশ্বাস কৰে। তথ্য অনুসৰি প্ৰত্যেক বছৰেই সমগ্ৰ বিশ্বত হাজাৰ হাজাৰ লোক বিজ্ঞানসন্মত চিকিৎসাৰ অভাৱত মৃত্যু ঘটিছে। উদাহৰণস্বৰূপে অসমীয়া হিন্দু সমাজত সাম্প্ৰতিক সময়ত বহু গ্ৰাম্য অঞ্চলত বসন্ত ৰোগ হ'লে চিকিৎসালয়লৈ নিব নিবিচাৰে। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে ভকত মাতি আই শৰাই দিয়ে।

প্ৰাচীন কালত চিকিৎসা পদ্ধতি বিলাকৰ ভিতৰত বিভিন্ন ধৰণৰ ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি, পূজা-পাতল আৰু বিশেষ ধৰণৰ আৰ্হি আদি প্ৰচলন আছিল, যিবোৰ ৰহস্যময়, আশ্চৰ্যজনক আৰু অলৌকিক শক্তিৰ অধিকাৰী পূৰ্বপুৰুষসকলৰ পৰা লোৱা হৈছিল বুলি বিশ্বাস কৰে। ৰোগৰ চিকিৎসাৰ বাবে ভগৱানক সন্তুষ্টিৰ অৰ্থে যি আৰাধনা কৰা হয় সেইবোৰ মৌখিক আৰু লিখিত আছিল। পুৰোহিতসকলে চিকিৎসাৰ বাবে কিছুমান পূজা-পাতল কৰে। স্বাস্থ্য সম্বন্ধে মানুহৰ যি বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰাচীন চিকিৎসা পদ্ধতি আৰু বিশ্বাস আছে মানুহৰ স্বাস্থ্যত যথেষ্ট কু-প্ৰভাৱ পেলাইছে। ১৯৯৭ চনৰ এপ্ৰিল মাহত WHO, UNICEF আৰু UNIF এ একেলগে এক তাৎপৰ্যপূৰ্ণ মন্তব্য আগবঢ়াইছে যে মানুহৰ স্বাস্থ্যৰ ওপৰত এনে ধৰণৰ চিকিৎসাই বা সাংস্কৃতিক বিশ্বাসে কু-প্ৰভাৱ পেলাইছে। আমাৰ দেশত সাংস্কৃতিক বিশ্বাসৰ ফলত হোৱা কেইটামান ৰোগ সম্পৰ্কে তলত দৃষ্টিগোচৰ কৰা হ'ল —

১। **HIV / AIDS ঃ**

প্ৰায়বোৰ দেশতে প্ৰতিটো দিনত ৰোগীৰ সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছে। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে কিছুমান লোকে বহু অস্বাস্থ্যকৰ বৈবাহিক নিয়ম পালন কৰে। যৌন সম্পৰ্কৰ

বিষয়ে উঠি অহা ল'ৰা-ছোৱালীক ভালকৈ নোকোৱাৰ ফলত এনে ৰোগৰ মাত্ৰা বৃদ্ধি পাইছে। কিয়নো আমাৰ সংস্কৃতিত এইবোৰৰ বিষয়ে মুকলিকৈ আলোচনা কৰা নহয়।

২। মেলেৰিয়া ঃ

মেলেৰিয়া এটা অতি মৰাত্মক ৰোগ। মাইকী এন'ফিলিছি মহে কামুৰিলে মেলেৰিয়া ৰোগ হোৱা দেখা যায়। এই ৰোগৰ ফলত জাৰ লাগে আৰু কঁপনি জ্বৰ উঠে। কিছু কিছু ঠাইত এনে ৰোগৰ ৰোগীজনক ৰ'দলৈ ওলোৱা বন্ধ কৰি কিছুমান হানিকাৰক ঔষধ সেৱন কৰিবলৈ দিয়ে।

৩। প্ৰসূতি আৰু শিশু মৰণশীলতা ঃ

সমাজত চলি অহা কিছুমান প্ৰাচীন চিকিৎসা পদ্ধতি শিশুৰ জন্মৰ সময়ত বা গৰ্ভপাতৰ সময়ত মাক আৰু শিশুৰ মৃত্যুৰ কাৰণ হয়। চিকিৎসালয়ৰ বিপৰীতে ঘৰত সন্তান জন্ম দিয়াৰ ফলত জন্মৰ সময়ত সংকটপূৰ্ণ অৱস্থা হ'লে মাক আৰু শিশুৰ মৃত্যু ঘটে। কিছুমান সাংস্কৃতিক বিশ্বাস অনুসৰি গৰ্ভৱতী মহিলা আৰু ডেকা ল'ৰা-ছোৱালীক কিছুমান বস্তু খাবলৈ দিয়া নহয়। যাৰ ফলত প্ৰটিনৰ অভাৱ হয় আৰু ৰোগৰ সৃষ্টি হয়।

৪। মানসিক স্বাস্থ্য ঃ

প্ৰায়বোৰ দেশতে মানসিক ৰোগক বিভিন্ন ধৰণৰ অলৌকিক দৃষ্টিভংগীৰ পৰা চোৱা হয়। যাৰ ফলত ইয়াক কিছুমান আত্মাৰ প্ৰভাৱ বুলি বিশ্বাস কৰা হয়। এনে অৱস্থা দূৰ কৰিবলৈ মানুহে বিভিন্ন পূজা-পাতল কৰে। ফলত এনে ধৰণৰ চিকিৎসাই ৰোগীৰ মানসিক অৱস্থাৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলায়। সঠিক চিকিৎসাৰ অভাৱত ৰোগৰ মাত্ৰা বৃদ্ধি হয়।

যদিও এনে ধৰণৰ সাংস্কৃতিক বিশ্বাসে মানুহৰ স্বাস্থ্যৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পেলাইছে তথাপিও কিছুমান সাংস্কৃতিক বিশ্বাসে মানুহৰ স্বাস্থ্যৰ ওপৰত ধনাত্মক প্ৰভাৱ পেলোৱা নাই বুলি ক'ব নোৱাৰি। উদাহৰণস্বৰূপে আমাৰ দেশত প্ৰচলিত যোগাভ্যাস, প্ৰাণায়ম আদিয়েও মানুহৰ ৰোগৰ নিৰাময় আৰু স্বাস্থ্যৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট ধনাত্মক প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছে। কেৱল উত্তৰ-পূব ভাৰততে নহয় সমগ্ৰ বিশ্বতে এনে ধৰণৰ চিকিৎসাই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছে।

অসমীয়া সমাজত প্ৰাচীন কালৰ পৰাই সন্তান জন্ম দিয়া, লালন-পালন কৰা, যত্ন আদিৰ লগত কিছুমান লোকবিশ্বাস জড়িত হৈ আছে। ল'ৰা-ছোৱালী ডাঙৰ-দীঘল কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সমাজত যি সামাজিক, সাংস্কৃতিক বিশ্বাস

আৰু অভ্যাস জড়িত হৈ আছে সেইবোৰ সমাজত প্ৰচলিত ধৰ্মীয়মূলক অভ্যাস, ৰীতি-নীতি, অলৌকিক বিশ্বাস, পৰম্পৰা আদিৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত। এনেবোৰ বিশ্বাস গৰ্ভধাৰণ কৰা অৱস্থাৰ পৰাই আৰম্ভ হয়। গৰ্ভৱতী মহিলাক মৃতদেহৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিবলৈ দিয়া নহয়। কাৰণ লোকবিশ্বাস অনুসৰি মৃতজনৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিলে তেওঁৰ আত্মা গৰ্ভৱতী মহিলাগৰাকীৰ শৰীৰত সোমাব পাৰে। নতুনকৈ জন্ম হোৱা সন্তানৰ লগতে মাতৃৰ ক্ষেত্ৰতো বহুতো প্ৰথা আৰু পৰম্পৰা, ৰীতি-নীতি আছে।

ঠিক সেইদৰে যৌৱনপ্ৰাপ্তি হোৱাৰ সন্ধিক্ষণ আৰু এনে আচৰণৰ প্ৰসংগত সমাজত থকা কিছু বিশ্বাসৰো সমাজত প্ৰতিফলন ঘটিছে। যেতিয়া এগৰাকী ছোৱালীয়ে যৌৱন প্ৰাপ্তিৰ বয়সত সোমাই তেতিয়া বহুতো ধৰণৰ বাধ্যবাধকতা, ৰীতি-নীতি, বিভিন্ন প্ৰথা আদি মানি চলিবলগীয়া হয়। এই সময়ছোৱাত ছোৱালী এগৰাকীক অপবিত্ৰভাৱে হিচাপে গণ্য কৰা হয় আৰু অকলশৰীয়াভাৱে ৰখা হয়। কিছুমান ৰীতি-নীতি কাৰ্যৰ দ্বাৰা কিশোৰী গৰাকীক শুদ্ধি কৰোৱা হয়। এই মাহেকীয়া সময়ছোৱাত মহিলাসকলক বহুতো নীতি-নিয়ম পালন কৰিবলগীয়া হয়। এই নীতি-নিয়ম তথা বিশ্বাসৰ ফলত মহিলাসকলৰ মাজত বিভিন্ন ৰোগ দেখিবলৈ পোৱা যায়। মাহেকীয়া সময়ছোৱাত থকা বিভিন্ন বাধা আৰু প্ৰথা তথা পৰম্পৰাৰ ফলত মহিলাসকলৰ বহুতো যৌন ৰোগে দেখা দিয়ে।

কিছু সমাজত মহিলাৰ অংগছেদন কৰাৰ এক প্ৰচলিত পৰম্পৰাও দেখা যায়। ইয়াৰ ফলত মহিলা বা কিশোৰীসকল শাৰীৰিক আৰু মানসিক ৰোগত আক্ৰান্ত হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। তদুপৰি ঋতুস্ৰাৱৰ ক্ষমতাও কমি যায়, তাৰ ফলত সংক্ৰামিত ৰোগ হয়। এই সংক্ৰামণৰ ফলত উৎপাদনহীনতা আৰু এনিমিয়া ৰোগ হয়।

এই প্ৰথা, পৰম্পৰাসমূহৰ ফলত সমাজত ঋণাত্মক দিশৰ লগতে কিছুমান ধনাত্মক দিশৰ প্ৰভাৱো দৃষ্টিগোচৰ হয়। সন্তান জন্মৰ সময়ত আৰু জন্মৰ পাছত পালন কৰা কিছু নিয়ম-নীতি সমাজতাত্বিক দিশৰ পৰা গুৰুত্বপূৰ্ণ। সেইবোৰ হৈছে—

১। প্ৰসৱৰ পাছত মাক আৰু শিশুক বেলেগে ৰখা হয়, কাৰণ বিশ্বাস অনুসৰি অপবিত্ৰতা আৰু প্ৰদূষণ প্ৰসৱৰ লগত জড়িত হৈ থাকে।

২। বহুতো ঠাইত ৪০ দিনলৈকে মাক আৰু শিশুটিক বেলেগে ৰখা হয়। কাৰণ বেয়া কোপদৃষ্টিৰ প্ৰভাৱৰ পৰা তেওঁলোকক আঁতৰাই ৰখা হয়।

৩। কিছুমান ঠাইত এনে মহিলাক যথেষ্ট নহৰু খাবলৈ দিয়া হয়। যাতে

ই ভালদৰে শুকুৰাব পাৰে।

ইয়াৰ উপৰিও বহু সময়ত সমাজত দেখা পোৱা ভিন্ন ৰীতি-নীতি, প্ৰথা-পৰম্পৰা আদিৰ বিজ্ঞানসন্মত প্ৰভাৱ নথকাও নহয়। ইয়াৰ সঠিক সংজ্ঞাৰ অভাৱতহে ইয়াক সঠিক ৰূপায়ণ কৰাত অসুবিধাৰ সৃষ্টি হয়।

উপসংহাৰ ঃ

সংস্কৃতিৰ সৈতে ৰোগৰ সম্পৰ্ক থকা পৰিলক্ষিত হয়। বিশেষকৈ অসমীয়া সংস্কৃতিত দেখা পোৱা বিভিন্ন পৰম্পৰাগত ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰে বিভিন্ন ৰোগৰ উপশম ঘটাত সহায় কৰা দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ পৰম্পৰাগত ৰঙালী বিহুত ১০১ বিধ শাক খোৱা, আমৰলি টোপখোৱা আদি পৰম্পৰা সমূহে আমাক বহুতো ৰোগৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পোৱাত সহায়ক হৈছে। সমাজত দেখা পোৱা এনে ধৰণৰ ইতিবাচক দিশসমূহৰ লগতে বহু নেতিবাচক দিশো পৰিলক্ষিত হয়। উদাহৰণস্বৰূপেপ বহু সময়ত বেমাৰ-আজাৰৰ বাবে ডাক্তৰী চিকিৎসাৰ পৰিৱৰ্তে জৰা-ফুকা, বেজালি ধৰণৰ কাৰ্যত জড়িত হোৱা দেখা যায়। ফলস্বৰূপে ব্যক্তিসকলৰ ৰোগ-ব্যাধি উপশম হোৱা পৰিৱৰ্তে বেছিকৈ হোৱাহে দেখা যায়। মহিলা সকলৰ ঋতুচক্ৰৰ লগতো পৰম্পৰাগত বিশ্বাস আমাৰ সমাজত দেখা পোৱা যায়। ইয়াৰ কুপ্ৰভাৱ থকাৰ লগতে বহুতো সুপ্ৰভাৱ নথকাও নহয়।

আলোচনা পত্ৰখনত দেখা পোৱা গ'ল যে সংস্কৃতিয়ে ৰোগৰ ক্ষেত্ৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ লগতে ইতিবাচক প্ৰভাৱো পেলোৱা দৃষ্টিগোচৰ হয়।

প্ৰসংগ পুথি ঃ

১। শইকীয়া, ড° জ্যোতিপ্ৰসাদ ঃ চিকিৎসা সমাজতত্ত্ব,
ফুকন, জাহ্নৱী বিদ্যা ভৱন, মহাত্মা গান্ধী পথ, যোৰহাট-১,
জানুৱাৰী, ২০১৪

২। www.scenocediroct.com.

তত্ত্বাৱধায়ক ঃ সান্ত্বনা দত্ত, সহকাৰী অধ্যাপক,
জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ লোকাচাৰ ঃ এক বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন

(জন্ম-মৃত্যু, বিবাহ আৰু খাদ্যৰ বিশেষ উল্লিখনেৰে)

মনীষা ফুকন*
মধুস্মীতা খনিকৰ*

আৰম্ভণি ঃ

সোণোৱাল কছাৰীসকল উজনি অসমৰ এক ভূমিপুত্ৰ জনজাতি। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উপত্যকাৰ দুয়োপাৰে বসতি কৰা বৃহৎ বড়ো জনগোষ্ঠীৰ এটি নৃ-গোষ্ঠী সোণোৱাল কছাৰীসকল। জনসংখ্যাৰ ফালৰ পৰা অসমৰ জনজাতি সমূহৰ ভিতৰত তৃতীয় বৃহৎ জনজাতি সোণোৱাল কছাৰীসকল। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ দুয়োপাৰে বিশেষকৈ ধেমাজি, লক্ষিমপুৰ, ডিব্ৰুগড়, তিনিচুকীয়া, শিৱসাগৰ, পূৰ্ব ভাৰতৰ নগাভূমি আৰু অৰুণাচল প্ৰদেশৰ কিছুমান ঠাইতো বিক্ষিপ্তভাৱে বসবাস কৰা দেখা যায়। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ পৰিচয় সম্পৰ্কে লিখিত তথা প্ৰমাণ তথ্য পাবলৈ নাই যদিও জনশ্ৰতি, লোকবিশ্বাস, গীত-মাততে বিস্তৃত তথ্য সমল পোৱা যায়।

সৰ্বেশী যোগিনী পীঠে ধৰ্ম কৈৰাতজ, মত যোগিনী পীঠ। অৰ্থাৎ কামৰূপ কিৰাত সম্ভূত জনগোষ্ঠীৰ বাসস্থান হোৱাৰ হেতুকে সোণোৱাল কছাৰীসকলো কিৰাট ধৰ্মী আছিল। হিন্দুসকলৰ সংস্পৰ্শলৈ আহি পৰৱৰ্তী সময়ত এওঁলোকে হিন্দুধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ মাজত প্ৰচলিত জনশ্ৰুতি মতে "শোণিতপুৰৰ বানৰজা আৰু তেওঁ পিছৰ এজন ৰজাৰ ডিমাচা, গাৰো, ভালুক বীৰ আৰু হগ্ৰা নামেৰে চাৰিজন পুত্ৰ আছিল। ডিমাচাই ডিমাপুৰ আৰু কাছাৰত

**ছাত্ৰী, ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়*

বড়ো বা কছাৰী ৰাজা, গাৰ ই গৰো পাহাৰত গাৰোৰাজ্য ভালুকবীৰে বালিপাৰাত আঁকা ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰে। হগ্ৰাই প্ৰায় এহেজাৰ মান লোকৰ সৈতে উত্তৰ দিশে শদিয়ালৈ উজাই আহে। হগ্ৰাৰ লগত উজাই অহা কছাৰীসকলে ৰাজত্বৰ শিথিল অৱস্থালৈ লক্ষ্য কৰি ডিমাপুৰৰ পৰা ফাটি অহা এহেজাৰ কছাৰীৰ সৈতে উজনিলৈ আহি লিকাম বাৰাম কাৰ্দত, হাও, তাও, নৰ আৰু ডফলা নামৰ মিৰি কেইঘৰত আশ্ৰয় লয়হি। আশ্ৰয় গ্ৰহণকাৰী কছাৰীসকলে মিৰি কেইঘৰৰ প্ৰত্যেকৰে সাত ভঁৰালকৈ থকা ধানৰ ভঁড়াল খাই শেষ কৰাত কছাৰীসকলে উত্তৰলৈ গৈ লানি সুঁতি পাৰ হৈ কুণ্ডিলৰ পাৰত বসতি কৰিবলৈ ল'লে। মিৰি কেইঘৰে হাগু মিৰি, লিকাম মিৰি, ডাফলীৰ মিৰি, কছাৰীৰ লগতে আহি এই তিনিঘৰ মিৰি হাগু মিৰি, লিকাম মিৰি, ডাফলীৰ নামে জনাজাত হৈ কছাৰীৰ লগত মিলি পৰে। লানি সুঁতিৰ কুণ্ডিলৰ ধুনীয়া পথাৰ আৰু ঘোঁৰা মৰা নৈ চৌ সীমাত সুখে-সন্তোষে কাল-যাপন কৰিবলৈ ধৰিলে। এইসকল বাসিন্দাই কালক্ৰমত সোণোৱাল কছাৰীৰূপে জনজাত হয়।" এনেদৰে সোণোৱাল কছাৰীসম্পৰ্কে বহুকেইটা জনশ্ৰুতি পোৱা যায়।

সোণোৱালসকলৰ মাজত মুখ বাগৰি অহা এক লোক কথাৰ মতে, উজনি অসমত থকা কেইঘৰমান সোণোৱাল কছাৰীয়ে আউনিআটীয়ে গোসাঁই কেশৱ চন্দ্ৰ দেৱগোস্বামীক অলৌকিক গুণসম্পন্ন লোক জ্ঞান কৰি বাঁহ চুঙাৰে এচুঙা সোণ দক্ষিণা দি তেওঁৰ ওচৰত শৰণ লোৱা বাবে এইসকলৰ কছাৰী সোণোৱাল কছাৰী হ'ল বুলি কিছুমানে ক'ব বিচাৰে।

আন এটা জনশ্ৰুতিৰ মতে কছাৰীমূলৰ সোণ কমোৱা বৃত্তিধাৰী লোকসকলেই কালক্ৰমত সোণোৱাল কছাৰী হিচাপে পৰিচিত হয় অৰ্থাৎ যিসকল কছাৰীয়ে নদীত সোণ ধোৱা বা কমোৱা বৃত্তি গ্ৰহণ কৰিছিল তেওঁলোকেই সোণোৱাল (সোণ+ওৱাল)। ইয়াৰ পৰা সহজে অনুমান কৰিব পাৰি যে সোণোৱাল কছাৰী নামটো বৃত্তিমূলক।

অসমৰ জাতি জনজাতি সাংস্কৃতিক অনুৰ্ধৰ্ন আৰু সাংস্কৃতিক সমাহৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰে লুইতস্বৰূপ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত একীকৃত হৈ সোণোৱাল কছাৰীসকলে বংশ পৰিয়াল, লোক পৰিৱেশ্য কলা দি ৰক্ষা কৰি আহিছে। সোণোৱাল কছাৰীসকলে জীৱন বৃত্তৰ স'তে জড়িত, বিভিন্ন ৰীতি-নীতি, লোকাচাৰ, আচাৰ-অনুষ্ঠান পালন কৰি আহিছে। সংস্কৃতিৰ অন্যতম উপাদান হৈছে লোকাচাৰ। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ এটা প্ৰজন্মৰ পৰা অন্য এক প্ৰজন্মলৈ পৰম্পৰাগতভাৱে অজস্ৰ লোকাচাৰ পোৱা যায়।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ-

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ জীৱন বৃত্তৰ সৈতে জড়িত বিভিন্ন ধৰণৰ লোকাচাৰ সমূহৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰাই হৈছে এই আলোচনা পত্ৰৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য।

এই অধ্যয়নটিৰ যোগেদি লোকাচাৰ মানে কি? সেই বিষয়ে ধাৰণা লাভ কৰিব পৰা যায়। লগতে সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ বিভিন্ন ধৰণৰ লোকাচাৰৰ সম্পৰ্কে আভাস লাভ কৰিব পাৰিব।

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ ৰীতি-নীতি, উৎসৱ-পাৰ্বন, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, নৃত্য-গীত, খোৱা-লোৱা ইত্যাদি সম্পৰ্কে থকা লোকাচাৰ সমূহে অসমৰ সংস্কৃতিক জীৱনত কেনেদৰে প্ৰভাৱ পেলাইছে এই সম্পৰ্কে আলোকপাত কৰা উদ্দেশ্যৰে আলোচনা পত্ৰখন যুগুত কৰা হৈছে।

বিষয়ৰ গুৰুত্ব ঃ-

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ পৰম্পৰাগত ধৰ্ম-বিশ্বাস, উৎসৱ-পাৰ্বন, কলা-কৃষ্টি, লোকাচাৰ ইত্যাদি ক্ষেত্ৰত জাতিটোৰ নিজা বৈশিষ্ট্য ফুটি উঠে।

বিশেষকৈ তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত লোকাচাৰ সমূহে জাতিটোৰ সাংস্কৃতিক মানসিকতাৰ প্ৰতিফলন ঘটায় বৰ্তমান আধুনিকতাৰ বতাহ লাগি সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ লোকাচাৰসমূহ অৱনমিত বা লুপ্ত হোৱাৰ সম্ভাৱনাই মূৰ দাঙি উঠিছে। সেয়েহে বিষয়টোৰ গৱেষণামূলকভাৱে পূৰ্ণ অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব আছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ-

গৱেষণা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে প্ৰধানতকৈ বিশ্লেষণাত্মক আৰু ঐতিহাসিক পদ্ধতি অৱলম্বন কৰা হৈছে। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ পৰিচয় সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন গ্ৰন্থ পুথিৰো সহায় লোৱা হৈছে।

সোণোৱাল কছাৰী জনগোষ্ঠীৰ স্থানীয় লোকসকলৰ সহায়ত বিষয়টোৰ সম্পৰ্কে প্ৰয়োজনীয় তথ্য পোৱা গৈছে।

মূল বিষয়বস্তু অধ্যয়ন ঃ

অসমৰ এটি প্ৰধান গোষ্ঠী সোণোৱাল কছাৰী সকল বিবিধ লোকাচাৰৰে অতি সমৃদ্ধিশালী। তেওঁলোকৰ লোকাচাৰ সমূহে জাতিটোৰ বিচিত্ৰ বৈশিষ্ট্য পৰিচালক। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ লোক জীৱনৰ ৰীতি-নীতি, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, উৎসৱ-পাৰ্বন সম্পৰ্কীয় লোকাচাৰ সমূহ তলত আলোচনা কৰা হ'ল।

জন্ম সম্পৰ্কে জড়িত লোকাচাৰ ঃ

প্ৰত্যেক জনগোষ্ঠীৰে জন্মৰ লগত জড়িত কিছুমান স্বকীয় লোকাচাৰ

আছে। মৌখিকভাৱে প্ৰচলিত এই লোকাচাৰ সমূহত অনেক বিধি-বিধান আৰু লোকবিশ্বাস জড়িত হৈ আছে। ঠিক তেনেদৰে সোণোৱাল কছাৰী সকলৰো জন্ম সম্পৰ্কে জড়িত অনেক লোকাচাৰ পোৱা যায়। সন্তান সম্ভৱা মাতৃয়ে গৰ্ভত সন্তান ধাৰণ কৰাৰ পৰাই কিছুমান নীতি-নিয়ম মানি চলিবলগীয়া হয়। সন্তানৰ পিতৃক জীৱ হত্যাৰ পৰা বিৰত থকা, শৱ সৎকাৰত অংশগ্ৰহণ নকৰা, চুৰ কৰা, মাছ ধৰা, চিকাৰলৈ যোলা আদি কাৰ্য্যত বাধা প্ৰদান কৰা হয়। আনহাতে, মাতৃগৰাকীক চন্দ্ৰগ্ৰহণ, সূৰ্যগ্ৰহণ আদি সচাবলৈ, গধুৰ বস্তু দাঙিবলৈ দিয়া নহয়। তেঁক মন্ত্ৰ-পুত তাবিজ, ৰচি আদি পৰিধান কৰিবলৈ বিধান দিয়া হয়। সন্তান সম্ভৱা মাতৃক তিনি গধূলি পানী পতাত বহিবলৈ দিয়া নহয়। ধান মৰা, ধান খুন্দা আৰু অন্যান্য কমাকাজ কৰা আদি বাধা নাই যদিও প্ৰসৱৰ আগজাননী পোৱাৰ লগে লগে আছুতীয়া কোঠা এটাত ধান খেৰৰ শেতেলি পাৰি প্ৰসূতি গৰাকীক ৰখা হয়। কোঠাটোত কোনোধৰণৰ অপদেৱতাৰ আগমন ঘটি নোৱাৰে তাৰ বাবে দুৱাৰখনৰ ওপৰত জালৰ ৰখা হয়। কোঠাটোত কোনোধৰণৰ অপদেৱতাৰ আগমন ঘটিব নোৱাৰে তাৰ বাবে দুৱাৰখনৰ ওপৰত জালৰ টুকুৰা, ভঙা ৰাঁচ, বগৰী জেং আৰু তাঁতৰ চিৰি খৰি এডাল বান্ধি থোৱাৰ নিয়ম। গৰ্ভৱতী গৰাকীক শেতেলীৰ কাষতে সৰিয়হ, দা বা কটাৰী আৰু নহৰু থোৱাৰ নিয়ম প্ৰচলিত।

গৰ্ভস্থ সন্তানটি ভূমিস্থ হোৱাৰ লগে লগে প্ৰসূতিৰ লগত থকা ধাইগৰাকীয়ে পুত্ৰ সন্তান হ'লে উৰুলি আৰু ছোৱালী সন্তান জন্ম হ'লে বেৰত ঢকিয়াই বাহিৰত প্ৰতীক্ষাৰতসকলক জনাই দিয়ে। ধাইসকলে নৱজাতকৰ নাই (নাড়ী) কাটি পৰিষ্কাৰ কৰি দেৱতাৰ প্ৰসাদ স্বৰূপে তলসৰা মদ তিনিটোপাল চেলেকাই দিয়ে। কেঁচুৱাটিৰ নাই শুকাই সৰি যোৱাৰ পাছত সযত্নে নাইটো কপাহ নাইবা পৰিষ্কাৰ ফটাকানিৰে বান্ধি সৰু টেমা এটা সযতনে ভৰাই থৈ দিয়ে। ভৱিষ্যতে কিবা অপায়-অমংগল হ'লে সেই নাইৰে আয়ুস তোলাৰ নিয়ম। আনহাতে পোঁৱাতীগৰাকীৰ কাষত জুই একুৰা জ্বলাই তাত সৰিয়হৰ গুটি, নহৰু আৰু বচ গছেৰে সেক দিয়াৰ লগতে বচ আৰু নহৰুৰ ফুটাৰে মালা এডাল গাঁথি কেঁচুৱাটোৰ ডিঙিত গছেৰে সেক দিয়াৰ লগতে বচ আৰু নহৰুৰ ফুটাৰে মালা এডাল গাঁথি কেঁচুৱাটিৰ ডিঙিত পিন্ধাই দিয়া হয়।

(খ) জালখোৱা অনুষ্ঠান ঃ

জন্মৰ তিনিদিনৰ দিনা কচু শাকত জালুক আৰু মাংসৰ সৈতে মাকক জাল খাব দিয়া হয়। এনে কৰিলে প্ৰসূতিৰ স্বাস্থ্যৰ উন্নতি হোৱাৰ লগতে শুকলতি,

নৰসিংহ, ভেদাইলতা, দোৰোণ বন আদি পাতত দি প্ৰসূতিক খাবলৈ দিলে স্বাস্থ্যৰ উন্নতি হয় বুলি লোকবিশ্বাস আছে।

(গ) বাজ ওলোৱা ঃ

কেঁচুৱাটি নাড়ী (নাই) সৰিলে প্ৰসূতি ঘৰৰ শেতেলীৰ খেৰ পুৰি প্ৰসূতিগৰাকীয়ে ব্যৱহাৰ কৰা কাপোৰ কানি আৰু গা ধুই পৰিষ্কাৰ হয়। তাৰ পিছতে প্ৰসূতিগৰাকীয়ে সূৰ্য দৰ্শন কৰি সেৱা লয়। বয়োজ্যেষ্ঠা কেইগৰাকীমান মহিলাই আগচোতালত এডোখৰ ঠাইত মচি লৈ পাটী এখন পাৰি তাৰ ওচৰত নতুন গামোচা পাৰি দি এগছি বন্তি, এবাটি পানী, এটা পটাগুটি আৰু কাষতে থকা খেৰৰ জুমুঠি এটা জ্বলাই কেঁচুৱাটিক গা-মূৰ মচি পৰিষ্কাৰ কৰাই মাকে কোঁচত লৈ পীৰাখনৰ চাৰিওফালে তিনিবাৰ প্ৰদক্ষিণ কৰে। চাৰিখন থুৰিয়া তামোল চাৰিওফালে দলিয়াই দি মাকে কেঁচুৱাটিক তিনিবাৰ দাঙি দেৱতাক দৰ্শন কৰাই পীৰাখনত শুৱাই দিয়ে। পটা গুটিটোৰ পীৰাখনত লাহেকৈ খুন্দা এটা মাৰি কেঁচুৱাটোৰ নাইটোত লগাই দিয়ে। এইদৰে তিনিবাৰ কৰি কেঁচুৱাটো পানী বাতিৰ ওপৰত দাঙি দৰি তিনিবাৰ ঘূৰাই পানীত পৰি নমৰিবি, বুলি সকলোৱে আশীৰ্বাদ দিয়ে। জ্বলি থকা খেৰৰ জুমুঠিটোৰ ওপৰত কেঁচুৱাটোক ঘূৰাই জুইত পৰি নমৰবি বুলি জুইৰ ভয় আঁতৰায়। পীৰাখনত শুৱাই দি বাটৰ জেং, বিপদ-আপদ দূৰ হওঁক বুলি কেঁচুৱাটোৰ ভৰিৰ তলেদি বগৰীৰ জেং এডাল সৰকাই দূৰলৈ দলিয়াই দি মাকে সূৰ্যলৈ সেৱা কৰি বাজলৈ ওলোৱা অনুষ্ঠান সামৰণি মাৰে।

(ঘ) শুদ্ধি সবাহ ঃ

সোণোৱাল-কছাৰীসকলে কন্যা সন্তান জন্ম হ'লে এমাহত আৰু পুত্ৰ সন্তান জন্ম হ'লে একৈশ দিনত শুচি (শুদ্ধি) সবাহ কৰি অশুচিক গুটি কৰাৰ নিয়ম। গুটিৰ দিনা সন্তানটোক চুলি খুৰাই পেলোৱা হয়। ঘৰৰ আগফালৰ বেৰ এখনত কেঁচা গোবৰ এচপৰা চপৰিয়াই লগাই দিয়ে। কেঁচুৱাটোৰ কটা চুলি দুডালমান, দুবিৰ বন কেইডালমান, আৰৈ চাউল দুটামান, এখিলা পাণত তামোল দুখন আৰু পাটি পইচা এটা লগাই তাৰে ওপৰত বাঁহৰে সজা আৰু ধেনু-কাঁড় এখনো আঁৰি দিয়া হয়। কেঁচুৱাটোক কেঁচুমতাৰে থুই লগাই কঁপালত ফোঁট লগাই দিলে মুখ নালাগে বুলি সোণোৱাল কছাৰী সমাজত বিশ্বাস কৰি আহিছে। ছিগা 'ব' সূতাৰে কেঁচুৱাটোৰ হাত-ভৰিত বান্ধিলে আৰু মাকে কোঁচত লৈ ভাত খালেও কেঁচুৱাটো স্বাস্থ্যবান হয় বুলি বিশ্বাস। তাৰ পিছত ভকতক মাতি আনি কীৰ্তন পাঠ কৰি মাহ-প্ৰসাদ আৰু অন্যান্য সামগ্ৰীৰে ভোজন কৰোৱা হয়।

বিবাহ ঃ সম্পৰ্কে জড়িত লোকাচাৰ ঃ-

সোণোৱাল কছাৰী সমাজৰ বিবাহৰ স্তৰ দুই প্ৰকাৰৰ — (ক) নোৱাই তোলনি বিয়া, (খ) বৰ বিয়া।

(ক) নোৱাই তোলনি বিয়া— সংস্কৃতিৰ পথাৰত তোলনি বিয়াৰ এক উল্লেখযোগ্য ভূমিকা আছে। তোলনি বিয়া সম্পৰ্কে টাই সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখাত লোক সংস্কৃতিৰ গৱেষণা লীলা গগৈৰ মতে— "উজনিৰ অসমৰ পুৰণি কছাৰী আৰু বৰাহীকলৰ মাজতো তোলনি বিয়া পতা ৰীতি আজি চলি থকা দেখা যায়। তেওঁলোকে ছোৱালীৰ প্ৰথম ঋতুস্নান হ'বৰ সময়ত নোৱাই তোলনি বিয়া বিশেষ আড়ম্বৰেৰে পালন কৰে।"

আন জনজাতি হিন্দু সমাজৰ নিচিনাকৈ সোণোৱাল সমাজতো উলহ-মালহৰে তোলনি বিয়া অনুষ্ঠিত কৰে। পাট গাভৰু গৰাকী ৰাজদৰ্শন হোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন ধৰণৰ নিয়ম প্ৰণালী পৰম্পৰাগত ভাৱে পালন কৰা হয়। সেই সমূহ হৈছে—

১। ছোৱালী পুষ্পিতা হোৱাৰ পিছত তিনিদিন জোন, বেলি আৰু কোনো পুৰুষৰ মুখ নেদেখাকৈ ফলমূল, গাখীৰ আদি খুৱাই আছুটীয়াকৈ ৰখা হয়।

২। চাৰিদিনৰ দিনা মাক-খুড়ীয়েক, পেহীয়েক, মাহীয়েক আইতাক আৰু ওচৰ-চুবুৰীয়াই লগ হৈ চাৰিডাল পাটি দৈ পাতৰে সৈতে উভালি আটি-চাৰিটা খুটি মাৰি আগটো একগোট কৰি বান্ধি তাৰ ভিতৰত ওখ ভেটি কৰি এযোৰ আগলি কলপাত পাৰি তাতে এখন তামূলী পীৰাত বহাই গা ধুৱায়।

৩। কইনা ৰখা কোঠাটোত এগছি মিঠাতেলৰ চাকি জ্বলাই এটা দোলনিত চাউল, এটা ঘটত আমডাল, সেন্দুৰ ফোঁট আৰু ঘটৰ ডিঙিত এঁৰা সূঁতা মেৰিয়াই দিয়া হয়। আনহাতে চাউলৰ দোলনিত এখন গামোছাত একেটা ঠালতে লাগি থকা কেঁচা তামোল, চুলি বা দুবৰি কেইডালমান, আৰৈ চাউল আৰু তামোলৰ আঙনিত সোণ আৰু পোৱালমণি এধাৰি পিন্ধাই 'কনাই' নামৰ এটা টোপোলা বান্ধে। আৰু আয়তীসকলে 'কনাই'ক কোলাত লৈ চুমা খাই কইনাজনীক দিয়ে আৰু কইনাজনীয়েও ওলোটাই মাক আৰু আয়তীসকলৰ লগত সলনা-সলনি কৰে।

৪। সুভগা, পতিব্ৰতা আদি ভাল যোগ পালে ব্ৰতৰ অন্তত সাতদিনৰ দিনা কইনা গা-পা ধুৱাই, নতুন সাজ, গহনা-গাঁঠৰি পিন্ধাই মৰলৰ সন্মুখত বহাই জাউৰি-জাউৰিয়ে বিয়া নাম গায় ভৱিষ্যতৰ দিনবোৰৰ বিষয়ে সজাগ কৰে। আনহাতে দুঃশীলা, পতিহীনা আদি যোগ পালে পোন্ধৰ দিন অথবা এমাহ পৰ্যন্ত

ব্ৰত পালন কৰে।

বৰবিয়া ঃ-

আন আন জনজাতীয় সমাজৰ নিচিনাকৈ বিবাহৰ জৰিয়তে এহাল পূৰ্ণবয়স্কৰ ডেকা-গাভৰুৱে পূৰ্ণতা লাভ কৰে বুলি সোণোৱালসকলেও বিশ্বাস কৰি আহিছে। তেওঁলোকৰ সমাজত অতীতৰে পৰা সামাজিক নীতি-নিমৰ মাজেৰে বিবাহ অনুষ্ঠিত হৈ আহিছে। বিবাহৰ ক্ষেত্ৰত কঠোৰ নীতি-নিয়ম, যৌতুক ব্যৱস্থা বা গা ধন দিয়া প্ৰথা নাই। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ বিবাহ প্ৰসংগত পৰিলক্ষিত হোৱা সামাজিক নিষিদ্ধ আচৰণবোৰ এনেধৰণৰ—

ক) একে বংশ অৰ্থাৎ একে গোত্ৰ বা পৰিয়ালৰ মাজত বিবাহ সম্পাদিত হ'ব নোৱাৰিব।

খ) পিতৃৰ ভায়েকৰ লগত বা পুতেকৰ লগত নতুবা মাতৃৰ ভগ্নী বা জীয়ৰীৰ লগত বিবাহ হ'ব নোৱাৰে।

গ) মোমায়েকৰ পুতেক অথবা জীয়েকৰ লগতো বিবাহ সম্পৰ্ক ঘটিব নোৱাৰে। ইয়াৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে, সোণোৱাল সকলৰ বিবাহ পদ্ধতিৰ ক্ষেত্ৰত হিন্দু বিবাহ পদ্ধতিৰ গভীৰ প্ৰভাৱ পৰিছে।

ঘ) সাধাৰণতে সোণোৱাল ডেকা লগতহে সোণোৱাল গাভৰুৰ বিবাহ সিদ্ধ হ'ব পাৰে।

ঙ) একে গোত্ৰৰ ভিতৰত ডেকা-গাভৰু নহ'লেও বিবাহ সিদ্ধ হ'ব পাৰে যেনে— নাকৰী পৰিয়ালৰ জীয়াৰীক দাফলাৰী পৰিয়ালৰ ডেকাই বিয়া কৰিব পাৰে।

চ) দূৰ সম্পৰ্কীয় ডেকা-গাভৰুৰ মাজতো বিবাহ অনুষ্ঠিত হ'ব পাৰে।

সোণোৱাল কছাৰীৰ বৈবাহিক সম্পৰ্কৰ ক্ষেত্ৰখন বৰ কটকটীয়া। অন্যথা ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম হ'লে সমাজৰ পৰা এঘৰীয়া কৰা হয়। সোণোৱালসকলৰ বৰবিয়া প্ৰকাৰ এনেৰে দেখা যায়—

ক) নোৱাই-ধুৱাই দিয়া বা বৰবিয়া।

খ) হোম পোৰা বিবাহ অৰ্থাৎ প্ৰজাপত্য বিবাহ।

গ) অনুষ্ঠপীয়া নতুবা ৰভা সৰকাই দিয়া বিবাহ।

ঘ) গন্ধৰ্ব্য প্ৰথা, আসুৰিক বিয়া আৰু পলুৱাই নিয়া বিয়া।

৩। মৃত্যু ঃ সম্পৰ্কে জড়িত লোকাচাৰ ঃ-

মৃত্যু চিৰন্তন সত্য। সোণোৱাল কছাৰী সমাজত মৃত্যুক লৈ অনেক ৰীতি-

নিয়ম প্ৰচলিত। তেওঁলোকৰ সমাজত বৰঘৰৰ ভিতৰত দেহত্যাগ কৰিলে অশুচি হয় বুলি বিশ্বাস কৰি অহাৰ বাবে মৃত্যু সম্ভাব্য ব্যক্তিজনক বৰঘৰৰ পৰা উলিয়াই অন্য ঘৰত ৰখা হয়। এনে লোকাচাৰ আজিও প্ৰচলিত হৈ আছে। আনহাতে, যদি ঘৰৰ ভিতৰত মৃত্যুবৰণ কৰে তেতিয়া মৃতদেহক ঘৰৰ মূল দুৱাৰেদি উলিয়াই দিয়া নহয় তাৰ পৰিৰ্তে পিছ দুৱাৰেদি উলিয়াই নিয়া, পিছ দুৱাৰ নাথাকিলে বেৰ কাটি উলিয়াই নিয়াৰ পৰম্পৰা সোণোৱাল কছাৰী সমাজত বিৰাজমান। বগা কাপোৰেৰে শৰটো সম্পূৰ্ণৰূপে ঢাকি চাকি- বন্তি জ্বলাই মৃতকক পুৰণা কাপোৰ সলাই দি টংলতি আৰু এঁৰা গাখীৰেৰে প্ৰস্তুত কৰা শান্তি জলেৰে কোনো কোনো ঠাইত মাহ-হালধিৰে গা ধুৱাই নতুন বস্ত্ৰ (পৰম্পৰাগত সাজ-পাৰ পৰিধান কৰে। ভঁৰালৰ পৰা তিনিঠোক ধান আনি মৃতকৰ হাতৰ মুঠিৰে পাৰ কৰোৱাই ঠোকত বাকী থকা ধানকেইটা 'লখিমী এৰা' বুলি সযতনে ভঁৰালত থৈ দিয়ে। লখিমী উলিয়াই যোৱা আশংকা কৰি ভঁৰালত দুৱাৰত চাদৰ এখন আঁৰি দিয়া হয়। মৃতকৰ সৎকাৰৰ বাবে কটা বাঁহগছ সজোপা এবছৰৰ বাবে অন্য কামত লগোৱা নহয়। তিনিহাত এমুঠন দৈৰ্ঘ্যৰ সাঙীখনৰ কান্ধ মাৰি কাটি এহাত এমুঠন দৈৰ্ঘ্যৰ ফলাবাঁহৰ পথালি কামি একেডাল টঙালেৰে সাঙী বন্ধাৰ নিয়ম। সাঙীখন উভটাইলৈহে শটো তোলা হয়। সাঙীখনত নতুন ঢাৰি এখন দি তাতে শৰটো থৈ টঙালেৰে বান্ধি দি পথালিকৈ তিনিডাল ঢেকৰ মাৰি লগাই দি শৰ যাত্ৰাৰ বাবে সাজু কৰে।

লোক পৰম্পৰা অনুসৰি সোণোৱাল কছাৰীসকলে পূৰ্বতে মৃতকক দাহ কৰা নাছিল। তেওঁলোকে মৃতকক কাঠৰ বাকছত ভৰাই পুথি হৈছিল। সোণোৱাল কছাৰী সমাজৰ লোকবিশ্বাস অনুসৰি এই সৎকাৰ প্ৰথাক 'বেহাৰী প্ৰথা' বোলা হয়। বৰ্তমান বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ সংস্পৰ্শত বহু ৰীতি-নীতিয়েই পৰিৱৰ্তন হৈছে যদিও বহু অঞ্চলত বৰ্তমানে 'বেহাৰী প্ৰথা'ৰ শ্ৰদ্ধা আৰু সন্মান সোণোৱাল কছাৰী সকলৰ মাজত অটুত আছে। পানীত পৰি সৰ্পদংশন, আত্মঘাটী হৈ মৃত্যু হোৱা আদি ব্যক্তিৰ শৰদেহ পুতি থোৱা হয়। মৃত শিশুকো পুথি থোৱা হয়।

মৃত্যুৰ তিনি দিনৰ দিনা তিলনী হোৱালৈকে ঘৰৰ সকলোৰে উপবাসে থাকে। তিলনীৰ দিনা চৰু পুৰি, ঘৰ-দুৱাৰ গোবৰ মাটিৰে মচি ঘৰৰ সকলোৰে উপবাসে থাকে। তিলনীৰ দিনা চৰু পুৰি, ঘৰ-দুৱাৰ গোবৰ মাটিৰে মচি ঘৰৰ সমস্ত কাপোৰ কানি তিয়াই বুৰাই পৰিষ্কাৰ কৰি পেলোৱা হয়। একে সঁচৰ মানুহ য'তেই নাথাকক, চৰু হাড়ি পেলাই শুচি হয়। মৃতকৰ ঘৰে গাখীৰৰ সৈতে কেঁচা পিঠা গ্ৰহণ কৰি লঘোণ ভাঙে। ইয়াৰ পাছত দহ দিনত দহা আৰু এঘাৰ দিন, তেৰদিন

নতুবা এমাহত শ্ৰাদ্ধ বা কাজ অনুষ্ঠিত কৰে। সোণোৱাল কছাৰীৰ সকলে ৰাইজক দহাৰ দিনা যোল্লবিধ সামগ্ৰী উছৰ্গা কৰে। এই সামগ্ৰীসমূহ মৃতকে জীৱিত কালত ব্যৱহাৰ কৰা বুলি বিশ্বাস কৰা হয়।

৪। খাদ্য বিধি বিধান সম্পৰ্কীয় লোকাচাৰ ঃ-

সোণোৱাল কছাৰী খাদ্য প্ৰণালী বিশেষ বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ নহয় যদিও উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত বসবাস কৰা অন্যান্য জানজাতি সকলৰ লগত বৈসাদৃশ্যতকৈ সাদৃশ্যৰ পৰিমান অধিক। তেওঁলোকৰ ৰন্ধন প্ৰণালী আৰু খাদ্য প্ৰণালীত এক স্বকীয়তা বিৰাজমান। কৃষিজীৱি সোণোৱালসকল প্ৰধান শস্য ধান আৰু প্ৰধান খাদ্য ভাত। কৃষি কৰ্মত ঋতু অনুসৰি তেওঁলোকে আহু, শালি আৰু বাওধানৰ খেতি কৰে। ভিন ভিন ধানৰ খাদ্যৰ সোৱাদ ভিন ভিন হোৱাৰ দৰে সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ খাদ্যৰ তালিকাখনো বিভিন্ন খাদ্যৰাজিৰে পৰিপূৰ্ণ।

সোণোৱালসকলে আৰৈ আৰু উহুৱা দুয়োবিধৰ চাউলকে ব্যৱহাৰ কৰে। আলহী অতিথিৰ বাবে আৰু বিশেষ সকাম-নিকাম, পূজা-পাৰ্বন তথা বিভিন্ন ধৰণৰ মাংগলিক কৰ্মত কৰা চাউল ব্যৱহাৰ কৰা হয়। বৰা চাউলৰ পৰা চাংপতা, ভাপত দিয়া, চেৰা দিয়া, কোমল চাউল আদি জলপান আৰু বৰা ভাত প্ৰস্তুত কৰা হয়। বৰা ভাত, মাছ-শাক আৰু পাতি হাঁহ মাংসৰ কাঁহীখন পৰিৱেশন কৰা হয়।

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ আদি গুৰু গোঁসাই দেৱতাৰ বাক্য অনুসৰি সোণোৱালসকলে নল চুঙাৰে মদ খোৱাৰ নিয়ম আছিল। হাৰি মাতি সমজুৱা ভাৰেঘৰচোৱা ভেটি উঠোৱা, খেৰকটা, ধান চপোৱা ইত্যাদিত মদ অপৰিহাৰ্য। ন ছোৱালী চোৱা, ভাগৰ মৰা, বিয়নি ভাত, ন-জাতি লোৱা আদি সমজুৱাৰ মাংগলিক অনুষ্ঠানতো আনন্দ উলাহৰ মাজেৰে মদ্যপান কৰা হয়। শৰীৰ আৰু মনৰ পুষ্টি জীৱনৰ বাবে নিয়মীয়াকৈ ‘মদ’ ব্যৱহাৰ কৰিলে উপকাৰ হয় বুলি সোণোৱাল কছাৰী লোক সমাজত বিশ্বাস কৰি আহিছে।

সোণোৱাল কছাৰীসকলে ঠাণ্ডা ভাতক কাজৰা (কৰকৰা) ভাত বুলিও কয়। গৰৈ মাছ সেকা অথবা, পোৰা, কঠাল গুটি পোৰা, পিয়াজ পাত, ধনীয়া পাত, কেঁচা সৰিয়ৰ তেলেৰে কৰা পিটিকাখনেৰে কৰকৰা ভাতৰ পাতখন সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ বৰ প্ৰিয় খাদ্য।

কৰ্মী সোণোৱাল কছাৰীসকলে ৰুচি আৰু স্বাদ অনুসৰি চেঙা, তিতা, খাৰ, পোৰা, পাতত দিয়া, খাদ্য খায়। ঘৰৰ বাৰীখনত শাক-পাচলি কৰাৰ বাদেও হাবি বননিৰ পৰা বিধে বিধে পাচলি সংগ্ৰহ কৰে।

সোণোৱাল কছাৰীসকলে খোৱা-বোৱাৰ ক্ষেত্ৰত কিছু বিধি বিধান মানি চলে। ৰাতি তিতা কেৰেলা, তিতা ব্যঞ্জন আৰু দৈ খোৱা নহয়। এৰা গাখীৰৰ সৈতে নিমখ, টেঙাৰ সৈতে বৰালী মাছ, মাংসৰ সৈতে তিতা পাচলি, মদৰ সতে হাঁহ নেখায়।

সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ খাদ্য মুখৰোচক হোৱাৰ উপৰিও ৰুচি আৰু বিজ্ঞানসন্মত। উহুৱা, ভাপত দিয়া, পোৰা বা সেকা আদি খাদ্যত যথেষ্ট পৰিমাণে প্ৰোটিন আৰু কাৰ্বহাইড্ৰেট থাকে।

কলডিল, কচু, হালধি, বিলাহী আদিত লোৰ পৰিমাণ প্ৰচুৰ পৰিমাণে পোৱা হয় বাবে এনে খাদ্য স্বাস্থ্যসন্মত আৰু বিজ্ঞানসন্মত।

১.০৫ উপসংহাৰ ঃ-

চহাপ্ৰাণ কৃষিজীৱী সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ আঁহে আঁহে নানা লোকাচাৰ জড়িত হৈ আছে। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, উৎসৱ অনুষ্ঠান, জীৱন আৰু জগত সম্পৰ্কীয় ধ্যান-ধাৰণা সম্পৰ্কীয় লোকাচাৰ সমূহ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁলোকৰ নিজস্বখিনিৰ লগত কিছু পৰিমাণে হিন্দু ধৰ্ম আৰু কিৰাট ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ মন কৰিবলগীয়া। অসমৰ জাতি জনজাতি সাংস্কৃতিক অনুবৰ্দ্ধন আৰু সাংস্কৃতিক সমাহৰণ প্ৰক্ৰিয়াৰ লুইতপৰীয়াস্বৰূপ অসমীয়া সংস্কৃতিৰ লগত একীকৃত হৈ সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ ৰং পৰম্পৰা আৰু লোকাচাৰ সমূহ ৰক্ষা কৰি আহিছে। সোণোৱাল কছাৰীৰ লোকাচাৰ সমূহ কিছু কিছু পৰিমাণে ওচৰ-চুবুৰীয়া আহোম, মটক, মৰাণ, চুতীয়া, চিংফৌ, খামতিৰ মাজত মিল থকা দেখা যায়। সোণোৱাল কছাৰীসকলৰ পৰম্পৰাগত লোকাচাৰ সমূহে অসমীয়া সাংস্কৃতিৰ লগত সম্পৰ্ক ৰক্ষা কৰি সামাজিক ৰীতি-নীতি, আচাৰ-ব্যৱহাৰ, উৎসৱ-পাৰ্বন, মাংগলিক কাৰ্য, খোৱা লোৱা আদিৰ জৰিয়তে অসমীয়া সংস্কৃতি লৈ অপূৰ্ব সংযোজন ঘটাইছে।

০.০৬ প্ৰসংগ পুথি ঃ

সোণোৱাল মোহন ঃ (সম্পাদনা) সোণোৱাল সৌৰভ, সোণোৱাল কছাৰী সাংস্কৃতিক মহোৎসৱ ২০০৭, সোণোৱাল মোহন।

সোণোৱাল গুণেশ্বৰ ঃ (সম্পাদনা) সোণোৱাল কছাৰী সমাজ আৰু সাংস্কৃতিক ২০০১।

গগৈ, লীলা ঃ অসমীয়া লোক সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, প্ৰকাশক ঃ প্ৰদ্যুৎ হাজৰিকা, বনলতা, ডিব্ৰুগড়-১, পুনৰ মুদ্ৰণ ঃ ২০০৪ চন।

কাগ্যুং ৰঘুনাথ, দত্ত ৰীতা ঃ উত্তৰ পূৱ ভাৰতৰ লোক সংস্কৃতি, প্ৰকাশক ঃ সোণাৰী মহাবিদ্যালয় আৰু এছিয়ান ভিউজ ডট নট।

হাকাচাম ৰাভা উপেন ঃ অসমৰ জনগোষ্ঠীয় সামাজিক লোকাচাৰ, নাথ কুমাৰ প্ৰফুল্ল, প্ৰকাশক ঃ অনন্ত হাজৰিকা, বনলতা, পানবজাৰ, গুৱাহাটী-১

ৰাভা দেৱী মলিনা ঃ অসমৰ জনজাতি আৰু সংস্কৃতি, প্ৰকাশক - ড° পৰমানন্দ ৰাজবংশী, অসম সাহিত্য সভা, যোৰহাট-১

সোণোৱাল গগন ঃ সোণোৱাল কছাৰী সংস্কৃতি।

তত্বাৱধায়ক ঃ ৰাতুল বড়া, সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ,
জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়

ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সংস্কৃতিৰ উৎস হিচাপে অভিলেখশাস্ত্ৰ আৰু ইতিহাস, সংস্কৃতিৰ পুনৰ নিৰ্মাণত ইয়াৰ গুৰুত্ব

জ্যোতিমণি ডেকা*

সংক্ষিপ্তসাৰ ঃ

ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিৰ উৎস হিচাপে তথা ইয়াৰ পুনৰ নিৰ্মাণত ভাৰতীয় অভিলেখসমূহে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছে। প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিক বিষয়ে জানিবৰ বাবে প্ৰথম বা প্ৰধান উৎসৱটোৱেই হৈছে অভিলেখসমূহ। অভিলেখসমূহৰ পৰা প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস সম্বন্ধীয় সকলো তথ্য জানিব পাৰি। অভিলেখসমূহে ইতিহাস সম্বন্ধীয় বিভিন্ন তথ্য যেনে ঃ ৰজাসকলৰ বংশাৱলী, শাসকসকলৰ বিজয় বৰ্ণনা, ৰাজকীয় শাসন, ভাষা আৰু লিপি, সমাজ, আৰ্থিক অৱস্থা, ধাৰ্মিক অৱস্থা, ভৌগোলিক স্থিতি, সাহিত্যিক উপাদান আদি বিভিন্ন ইতিহাস সম্বন্ধীয় তথ্য বহন কৰাৰ লগতে অভিলেখসমূহৰ পৰা প্ৰাচীন ভাৰতত ৰাজত্ব কৰা মৌৰ্য, সাতবাহন, ক্ষত্ৰপ, বকটক, ভৌম, শালস্তম্ভ আদি বংশবিলাকৰ প্ৰাচীনতম ইতিহাস আৰু সাংস্কৃতিৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়। প্ৰস্তুত গৱেষণাপত্ৰখনিত ওপৰোক্ত বিষয়সমূহ আলোচনা কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা হৈছে।

সূচক শব্দ ঃ অভিলেখ, ইতিহাস, সংস্কৃতি, পুনৰ নিৰ্মাণ

**ছাত্ৰী, স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক, সংস্কৃত বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়*

আৰম্ভণি ঃ

প্ৰাচীন আৰু মধ্যযুগৰ ভাৰতৰ ইতিহাস অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় প্ৰাচীন লিপিসমূহৰ অধ্যয়ন বিশেষ গুৰুত্বপূৰ্ণ যদিও বা পৃথিৱীৰ সকলো সভ্যতালৈ ভাৰতৰ অৱদান সকলো সময়তে আছে, তথাপি আৰম্ভণি বা প্ৰাচীন যুগৰ পৃথিৱীৰ সংস্কৃতিলৈ ভাৰতৰ অৱদান লেখত ল'বলগীয়া। মানৱ সভ্যতাৰ ইতিহাসৰ তথ্য জানিবৰ বাবে ভাৰতৰ ইতিহাস জনাটো অতিকৈ প্ৰয়োজন। গ্ৰীক, ৰোম, চীন আদি দেশৰ দৰে প্ৰাচীন ভাৰতীয়সকলে এইক্ষেত্ৰত কোনো লিখিত তথ্য ৰখা নাছিল। প্ৰাচীন ভাৰতত হিৰ'দটাছ (Herodatus), থুচিডাইডিছৰ (Thucydides) দৰে কোনো ইতিহাসবিদ নাছিল, সেয়েহে বিভিন্ন উৎসৰ পৰা সংগৃহীত তথা যেনে ঃ সাহিত্য, পুৰালেখা, মুদ্ৰালেখ, প্ৰত্নতাত্ত্বিক আৰু স্মাৰক বা কীৰ্তি চিহ্ন আদিকেই ভাৰতৰ গৌৰৱময় সোণালী দিনৰ হেৰুৱা ইতিহাস পুনৰুদ্ধাৰ বা পুনৰ নিৰ্মাণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।[১] এই উৎসসমূহৰ ভিতৰত প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস পুনৰুদ্ধাৰৰ বাবে পুৰালেখৰ তথ্যসমূহ গুৰুত্বপূৰ্ণ। আজি প্ৰাচীন ভাৰতৰ ভাৰতীয়সকলৰ বিষয়ে যিমানখিনি তথ্য উদ্ধাৰ হৈছে তাৰে প্ৰায় অধিকাংশ তথ্য এই পুৰালেখসমূহৰ পৰা অনা হৈছে। প্ৰাচীন ভাৰতীয় শাসকসকলৰ যিসমূহ কৃতিত্ব বা কৰ্ম আছিল সেইসমূহ শিল আৰু তামৰ ফলি আদি পুৰালেখত খোদিত কৰিছিল। ১৮৩৭ চনৰ আৰম্ভণিতে পুৰালেখসমূহৰ প্ৰাচীন ইতিহাস উদ্ধাৰৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্ব প্ৰদান কৰি James Princhap য়ে পুৰালেখসমূহ সু-শৃংখলিত কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা বোধ কৰিলে আৰু প্ৰথমে ব্ৰাহ্মী লিপিৰ পাঠোদ্ধাৰৰ জৰিয়তে সেই কাম আৰম্ভ কৰিলে।[২] তেওঁকেই ভাৰতৰ প্ৰত্নতত্ত্ব অধ্যয়নৰ বাটকটীয়া বুলি কোৱা হয়।

উদ্দেশ্য ঃ

ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সংস্কৃতিৰ উৎস তথা এইসমূহৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় অভিলেখসমূহৰ গুৰুত্ব সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাৰ উদ্দেশ্যে এই আলোচনা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰা হৈছে।

অধ্যয়ন পদ্ধতি ঃ

উক্ত আলোচনা পত্ৰখনি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যাওঁতে প্ৰাথমিক (Primary Data) আৰু দ্বিতীয়ক (Secondary Data) তথ্যৰ সহায় লোৱা হৈছে তথা বৰ্ণনাত্মক, বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

বিষয়-বস্তুৰ আলোচনা ঃ

ইতিহাস অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা ঃ প্ৰাচীন ভাৰতৰ ইতিহাস আৰু

সংস্কৃতিৰ বিষয়ে জানিবৰ বাবে প্ৰথম বা প্ৰধান উৎস হৈছে অভিলেখ, স্মাৰক, মোহৰ, মুদ্ৰা ইত্যাদি। ১৯৮৪ চনত William Jhons য়ে কলিকতাত "Asiatic Society of Bengal" স্থাপন হোৱাৰ পিছত প্ৰথমে অভিলেখ সংগ্ৰহৰ কাম আৰম্ভ কৰিছিল। কিন্তু তেওঁৰ লিপিৰ বিষয়ে অধ্যয়ন নথকাত এইক্ষেত্ৰত সফলতা লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। ১৮৩৮ চনত James Princhap, য়ে ব্ৰাহ্মী লিপিৰ বিষয়ে অনুসন্ধান কৰি এইক্ষেত্ৰত কিছু পৰিমাণে সফল হয়। লাহে লাহে অভিলেখ, স্মাৰক আৰু মুদ্ৰাবিলাকৰ পাঠোদ্ধাৰ কৰি প্ৰকাশ কৰি উলিওৱাত Buhler, canninghum, pleet, cherls wilkins, charls messon, D. C. Sircar, ৰাজেন্দ্ৰলাল মিত্ৰ, ভগৱানলাল ইন্দ্ৰ, পণ্ডিত ৰাধাকান্ত শৰ্মা আদি বিদ্বানসকলে উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়াই ভাৰতৰ ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি পুনৰ নিৰ্মাণত এক যুগান্তকাৰী সফলতা লাভ কৰিছিল।[৩] প্ৰত্নলিপিতত্ত্ব বা পুৰালিপিতত্ত্ব বা সেই সম্পৰ্কীয় বিষয়বিলাক বা তথ্যবিলাক ইতিহাস ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰত অত্যন্ত উপযোগী। সেয়েহে বৰ্তমান সময়ত "paleography" বিষয়টোৱে এটা স্বতন্ত্ৰ বিষয় হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছে।'

অভিলেখসমূহৰ পৰা প্ৰাচীন ভাৰতত ৰাজত্ব কৰা মৌৰ্য, সাতবাহন, ক্ষত্ৰপ, গুপ্ত, বকটক্, চালুক্য, ৰাষ্ট্ৰকূট, চোল, প্ৰতিহাৰ, ভেমি, শালস্তম্ভ আদি বংশবিলাকৰ প্ৰাচীনতম ইতিহাস আৰু সংস্কৃতি বিলাকৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়। স্মাৰক, প্ৰাচীন লেখ আৰু মুদ্ৰালেখ আদিৰ পৰা কাল বিভাজন সম্পৰ্কেও জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰি। অভিলেখসমূহৰ পৰা পোৱা ইতিহাস সম্পৰ্কীয় বিভিন্ন তথ্য সম্পৰ্কে তলত আলোচনা কৰা হ'ল ঃ

১। ৰজাসকলৰ বংশাৱলী ঃ[৪] প্ৰাচীন অভিলেখসমূহৰ পৰা সেইসময়ত ৰাজত্ব কৰা বিভিন্ন বংশৰ ৰজাসকলৰ বংশ পৰিচয় জানিব পৰা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে ঃ ৰুদ্ৰদামনৰ গিৰিনাৰ অভিলেখত ৰুদ্ৰদামনৰ লগতে তেওঁৰ পিতামহ চষ্টন আৰু পিতৃ জয়দামনৰ নামো পোৱা যায়।[৫] আকৌ, সমুদ্ৰগুপ্তৰ প্ৰয়াগপ্ৰশস্তিত তেওঁৰ প্ৰপিতামহ শ্ৰীগুপ্ত, পিতামহ ঘটোৎকচ আৰু পিতা চন্দ্ৰগুপ্ত-১ৰ উপৰিও তেওঁৰ মাতামহ লিচ্ছবি আৰু মাতৃ কুমাৰীদেৱীৰ নাম উল্লেখ পোৱা যায়। ঠিক তেনেদৰে, চন্দ্ৰগুপ্তৰ ভিতাৰী স্তম্ভলেখ,[৬] শ্ৰীহৰ্ষৰ বাংগখেড়া তাম্ৰপত্ৰত একেধৰণেৰে ৰজাৰ বংশ পৰিচয় উল্লেখ থকা লেখ, প্ৰাচীন কামৰূপৰ ভাস্কৰবৰ্মাৰ ডুবি তাম্ৰফলক[৭] আৰু নিধনপুৰ তাম্ৰ অভিলেখত[৮] বৰ্মনবংশীয় ৰজাসকলৰ নাম দিয়া হৈছে। ভাস্কৰ বৰ্মাৰ পূৰ্বপুৰুষ ভেমি নৰকৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সুস্থিৰ বৰ্মালৈকে ১৩ টা প্ৰজন্মৰ

ৰজাৰ নাম উল্লেখ আছে।

২। **শাসকসকলৰ বিজয় বৰ্ণনা** ঃ অভিলেখসমূহৰ পৰা প্ৰাচীন শাসকসকলৰ যুদ্ধজয় আদিৰ তথ্য পোৱা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে ঃ ৰুদ্ৰদামনৰ গিৰিণাৰ শিলালেখত ৰুদ্ৰদামনে শাতকৰ্ণিক দুবাৰকৈ পৰাস্ত কৰাৰ কথা, সমুদ্ৰগুপ্তৰ প্ৰায়গপ্ৰশস্তিত সমুদ্ৰগুপ্তৰ দিগ্বিজয় যাত্ৰাৰ কথা উল্লেখ আছে।

৩। **ৰাজকীয় শাসন** ঃ অভিলেখসমূহ সেই সময়ৰ ৰজাৰ শাসন ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে প্ৰচুৰ সমল আমাক যোগান ধৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, অশোকৰ অভিলেখসমূহৰ পৰা তেওঁৰ প্ৰজা বৎসলতা, সু-শাসন, অশোক যে অহিংকাৰ পৃষ্ঠপোষক সেই কথাৰ উল্লেখ থকাৰ লগতে প্ৰজাৰ হিতৰ কাৰণে কৰা কামবিলাকৰ উল্লেখ আছে। তদুপৰি অসমৰ নিধনপুৰ তাম্ৰফলিত ভাস্কৰবৰ্মাৰ সুশাসনৰ তথ্য পোৱা যায়।

৪। **ৰজাসকলৰ চৰিত বৰ্ণনা** ঃ উৰিষ্যাত অৱস্থিত হাথীগুম্ফা অভিলেখত সেই ৰজাৰ চেদি বংশীয় কলিঙ্গ ৰজা খাৰবেলৰ বীৰত্বৰ গাথা; এৰন অভিলেখত[৯] সমুদ্ৰগুপ্তৰ চৰিত বৰ্ণনা পোৱা যায়।

৫। **বিদেশী আৰু চুবুৰীয়া ৰজাসকলৰ উল্লেখ** ঃ সম্ৰাট অশোকৰ অভিলেখসমূহত প্ৰধানকৈ দ্বিতীয় শিলালেখকত এণ্টিৱকস্[১০] নামৰ গ্ৰীক্ ৰজা আৰু সামন্ত ৰজা তথা ওচৰ-চুবুৰীয়া ৰাজ্যৰ ৰজাৰ উল্লেখ আছে।

৬। **তিথিক্ৰম আৰু কালক্ৰম নিৰ্ধাৰণ** ঃ তিথি, চন, সংবৎ আৰু কালানুক্ৰম ৰক্ষা কৰিয়ে ইতিহাস ৰচনা কৰা হয়। অভিলেখসমূহত উল্লেখ থকা তিথি আৰু সংবৎসৰ জৰিয়তে ইতিহাস প্ৰণয়নত ইতিহাসবিদসকলৰ বাবে যথেষ্ট সহায়ক হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে, দ্বিতীয় পুলকেশীৰ ঐহোল অভিলেখত কবি কালিদাস আৰু ভাৰৱিৰ নাম উল্লেখ থকাৰ বাবে তেওঁলোকৰ সময় নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ সুবিধা হৈছে। সম্ৰাট অশোকৰ ত্ৰয়োদশ অভিলেখত উল্লেখ থকা তিথিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ইতিহাসবিদসকলে অশোকৰ সময় খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ২৭০/২৩২ বুলি ঠাৱৰ কৰিছে।

৭। **ভাষা আৰু লিপি** ঃ ভাষা আৰু জ্ঞানৰ দ্বাৰা পৰৱৰ্তী কালৰ ভাষা বা লিপিৰ বিকাশৰ ধাৰা সম্পৰ্কে জানিব পৰা যায়। অভিলেখত প্ৰয়োগ কৰা প্ৰাচীন ব্ৰাহ্মী লিপিৰ পৰাই আধুনিক দেৱনাগৰী লিপি বিকাশ হৈছে বুলি তথ্য পোৱা যায়। লিখন কলাৰ প্ৰাচীনতাৰ বিষয়েও অভিলেখসমূহে আমাক তথ্য দিয়ে। অভিলেখসমূহত প্ৰয়োগ কৰা সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃত ভাষাৰ প্ৰয়োগলৈ লক্ষ্য কৰিলে সেই সময়ৰ ভাষাৰ বৈচিত্ৰ্য আৰু ভাষা বিকাশৰ ধাৰাৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়।

৮। **সমাজ ব্যৱস্থা** ঃ অশোকৰ অভিলেখসমূহত উল্লেখ আছে যে, সেইসময়ত

যৌথ পৰিয়ালৰ ব্যৱস্থা আছিল। তদুপৰি সেই সময়ৰ সমাজত বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্ম ব্যৱস্থা আছিল। ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু কায়স্থ আদি জাতিৰ উল্লেখ পোৱা যায়। অশোকৰ শিলালেখত উল্লেখ আছে যে, তেওঁ দাস আৰু দেৱতাসকলৰ লগত নিজে সৌজন্যমূলক ব্যৱহাৰ কৰাৰ লগতে আনকো তেনে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ উপদেশ দিছিল। ৰজাসকলৰ মাজত বহুবিবাহৰ প্ৰচলন আছিল। মৃগয়া, সংগীত, সূতক্ৰীড়া আদি মনোৰঞ্জনৰ আহিলা হিচপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল। মহিলাসকলে ৰেচমি বস্ত্ৰ, সোণৰ আ-অলংকাৰ, ফুলৰ মালা আদি পৰিধান কৰি বাহিৰলৈ ফুৰিবলৈ গৈছিল বুলি পট্টবায় শ্ৰেণীৰ মন্দসেৰি অভিলেখত উল্লেখ আছে। সমাজত ব্ৰাহ্মণৰ স্থান উচ্চ আছিল। বুলিও সেই অভিলেখত উল্লেখ আছে।

৯। আৰ্থিক অৱস্থা ঃ অভিলেখবিলাকত উল্লেখ থকা ভূ-দান, গ্ৰাম দান, কুঁৱা আদি নিৰ্মাণ, তাম্ৰপত্ৰ আদি ব্যৱহাৰ, বান্ধ নিৰ্মাণ আদি তথ্যৰ পৰা সেইসময়ৰ সমৃদ্ধ আৰ্থিক অৱস্থাৰ কথা অনুমান কৰিব পাৰি। ৰুদ্ৰদামনৰ গিৰিণাৰ শিলালেখৰ পৰা জানিব পৰা যায় যে, সেইসময়ত ৰজাই প্ৰজাৰ পৰা কোনোধৰণৰ কৰ-কাটল সংগ্ৰহ কৰা নাছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে সেইসময়ৰ ৰাজ্যখনৰ আৰ্থিক অৱস্থা টনকিয়াল আছিল। নালন্দাৰ তাম্ৰপত্ৰত উল্লেখ আছে যে, তেওঁলোকে খাদ্য হিচাপে ঘিউ, দৈ, বিবিধ ব্যঞ্জনেৰে সৈতে খাদ্য গ্ৰহণ কৰিছিল। তদুপৰি মথুৰাত পোৱা কুশান যুগৰ পুণ্যশালা অভিলেখত ব্ৰাহ্মণ আৰু দৰিদ্ৰসকলক ভোজন দান কৰাৰ বৰ্ণনা আছে।

১০। ধাৰ্মিক অৱস্থা ঃ অভিলেখসমূহৰ পৰা সেইসমূহৰ ধৰ্ম আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়। সেইসময়ত ব্ৰাহ্মণ, শ্ৰমণ, আজীৱক আদি ধাৰ্মিকে সম্প্ৰদায় অৰ্হিত, জৈন সিদ্ধাচাৰ্য্য আদিৰ উল্লেখ পোৱা যায়। গুপ্তযুগৰ সম্ৰাটসকল বৈষ্ণৱ ধৰ্মাৱলম্বী আছিল। 'মেহৰৌলিৰ লৌহ স্তম্ভ' অভিলেখত চন্দ্ৰগুপ্তৰ দ্বাৰা বিষ্ণুপদ পৰ্বতত বিষ্ণুধ্বজ স্থাপন কৰাৰ কথা জানিব পাৰি। ইয়াৰ উপৰিও যজ্ঞানুষ্ঠান, মন্দিৰ নিৰ্মাণ, উৎসৱ-পাৰ্বণ, ব্ৰত, তীৰ্থ যাত্ৰা আদিৰ বৰ্ণনাৰ পৰা গম পাব পাৰি যে সেই লোকসকল ধাৰ্মিক আমিল।

১১। ভৌগোলিক অৱস্থান ঃ অভিলেখবিলাকত বিভিন্ন নগৰ, নদী, পৰ্বত, ৰজাসকলৰ যাত্ৰাপথ, ৰাজ্যৰ সীমা আদি উল্লেখ থাকে। তাৰে পৰাই সেই সময়ৰ ঠাইবিলাকৰ ভৌগোলিক অৱস্থান সম্পৰ্কে জানিব পাৰি। অভিলেখসমূহ উপলব্ধ হোৱা ঠাইৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে সেই ঠাই কোন বংশৰ ৰজাই শাসন কৰিছিল। চন্দ্ৰগুপ্তৰ 'মেহৰৌলি লৌহ স্তম্ভলেখত' বংগ, দক্ষিণ মহাসাগৰ, বিষ্ণুপট

পৰ্বত বৰ্ণনা আছে। তদুপৰি সিন্ধুমুখৰ কথাও ইয়াত উল্লেখ আছে।

১২। সাহিত্যিক উপাদান ঃ অভিলেখসমূহৰ লিখনি শৈলীৰ পৰা সেইবিলাকৰ সাহিত্যিক উপাদানৰ বিষয়ে জানিব পাৰি। ৰুদ্ৰদামনৰ গিৰিণাৰ অভিলেখ উৎকৃষ্ট সংস্কৃত গদ্যৰ উদাহৰণ। তাত "স্ফুট - লঘু - মধুৰ - চিত্ৰ - কাংত - শব্দ - সময়োদ্ভায়লংকৃত গদ্য পদ্য"[১১] বুলি কৈ ৰুদ্ৰদামনৰ কাব্য সৃষ্টিত থকা পটুতাৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰিছে। মন্দসেৰিৰ পট্টবায়ুৰ শ্ৰেণীৰ অভিলেখ ৪৪টা পদ্য সম্বলিত সুন্দৰ লঘু কাব্যৰ উদাহৰণ। মেহৰৌলি লৌহ স্তম্ভলেখ শাৰ্দূল বিক্ৰীড়িত ছন্দত ৰচিত।

অভিলেখসমূহে এনে বহুতো ইতিহাস সম্বলিত তথ্য বহন কৰে। ইতিহাস বিহনে ভাৰতীয়তা কল্পনা কৰা সম্ভৱ নহয়। ইতিহাসৰ ভেঁটিতেই বৰ্তমান ভাৰতবৰ্ষখন বৰ্তি আছে।

সিদ্ধান্ত আৰু সামৰণি ঃ

ওপৰৰ আলোচনাসমূহৰ পৰা এই সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা যায় যে, প্ৰাচীন ভাৰতীয় ইতিহাস তথা সংস্কৃতি অধ্যয়নৰ একমাত্ৰ তথা প্ৰধান উৎসটোৱেই হৈছে অভিলেখশাস্ত্ৰ। অভিলেখসমূহেই হৈছে ভাৰতীয় লিখন কালৰো প্ৰাচীনতম নিদৰ্শন। গতিকে অভিলেখসমূহক বাদ দি ভাৰতীয় ইতিহাস সংস্কৃতিৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ দিশটোৱে গতি লাভ নকৰিলেহেঁতেন। ভাৰতীয় অভিলেখসমূহে ভাৰতীয় ইতিহাস আৰু সংস্কৃতিৰ পুনৰ নিৰ্মাণত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছে। মোহৰ আৰু মুদ্ৰাত খোদিত কিংবদন্তিসমূহে ভাৰতীয় ইতিহাস পুনৰুদ্ধাৰৰ ক্ষেত্ৰত এক মহৎ ভূমিকা পালন কৰিছিল। ইউৰোপ তথা ভাৰতৰ বিভিন্ন পণ্ডিত Buhler, pleet, R. L. Mitro, R. D. Benerji, H. Krishno Shastri, R. G. Van Darkar আদিকে ধৰি বহু পণ্ডিতে ভাৰতীয় লিপি অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ অভূতপূৰ্ব অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে।

প্ৰসংগসূচী ঃ

১. Sircar, D. C. *Indian Epigraphy*, পৃ. ৭
২. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ৮
৩. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ১১
৪. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ১৪
৫. Sircar, D. C., *Select Inscription*, পৃ. ১৬৯

৬. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ৩২১
৭. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ৩২১
৮. Sarma, M. M., *Inscription of Ancient Assam*, পৃ. ৩৮
৯. পূৰ্বোক্ত, পৃ. ২৬০
১০. Sahay, Sibaswarup, भारतीय पुरालेखो का अध्ययन, পৃ. ৯১-৯২
১১. Sircar, D. C., Select Inscription, পৃ. ১৭০

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

Bharadwaj, M., et. al., *Indian Epigraphy Paleography and Chronology*, Guwahati, 2022.

Chaudhary, R. K., *Inscription of Ancient India,* Meenakshi Prakashan, New Delhi, 1983

Rajpurohit, Bhagowali, Lal, *ভাৰতীয় অভিলেখ আৰু ইতিহাস*, নতুন দিল্লী, ১৯৯৯

Saini, Singh, Ranjeet, Abhilekha Manjusa, (Hindi) New Bharatiya Book Corporation, 2022

Sarma, Mukunda, Madhaba, *Inscription of Ancient Assam*, Gauhati University, Assam, 2009

Sahai, Shivasvarup, *Studies in Ancient Inscription,* Matilal Banarsidass, Delhi

Sarma, Amita, *Indian Epigraphy*, Paleography and Chronology, Chaukhamba Sarubharati Prakashan, 2010

Sircar, D. C., *Indian Epigraphy*, Motilal Banarsidas, Varanasi

Sircar, D. C., *Select Inscription*, University of Calcutta, 1942

Salomon, Richard, *Indian Epigraphy*, Oxford University Press, 1998

Neog, Maheswar, *Prachys Sasanavali*, Publication Board of Assam, 1971

Sarma, Manasi, *Indian Epigraphy, Palaeography and Chronology*, Bani Mandir Prakash, Guwahati, 2022

তত্ত্বাৱধায়ক ঃ ড° মৃদুস্মিতা দেৱী, সহকাৰী অধ্যাপিকা,
সংস্কৃত বিভাগ, জাঁজী হেমনাথ শৰ্মা মহাবিদ্যালয়।

অমসীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱন

(লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ "বুঢ়ী আইৰ সাধু"ৰ বিশেষ উল্লেখেৰে)

মাইনী বুঢ়াগোহাঁই*
লিপি গগৈ*

অৱতৰণিকা ঃ

লোককথা হৈছে এক বিশেষ গোটৰ মানুহৰ সাংস্কৃতিক অংগ। ই বহুতো পৰম্পৰক সামৰি লয়। ইয়াৰ ভিতৰত আছে সাধুকথা, কিংবদন্তি, প্ৰবাদ, সাঁথৰ আৰু কৌতুক আদি মৌখিক পৰম্পৰাগত নিৰ্মাণশৈলীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি গোটটোৰ বাবে সাধাৰণ হাতেৰে বনোৱা খেলনালৈকে। লোকবিশ্বাস, ধৰ্মীয় উৎসৱ আৰু বিয়া আদি উদ্‌যাপনৰ ৰূপ আৰু নীতি-নিয়ম, শিক্ষা-দীক্ষা গ্ৰহণৰ ৰীতি-নীতি আদিও লোককথাৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈছে। লোককথা সাধাৰণতে আনুষ্ঠানিক বিদ্যালয়ৰ পাঠ্যক্ৰমত বা সূক্ষ্ম কলাৰ অধ্যয়নত লাভ কৰিব পৰা বস্তু নহয়। বৰঞ্চ এই পৰম্পৰাবোৰ অনানুষ্ঠানিকভাৱে এজন ব্যক্তিৰ পৰা আন এজনলৈ মৌখিক নিৰ্দেশনাৰ জৰিয়তে প্ৰভাৱিত হয়। লোক কথাৰ শৈক্ষিক অধ্যয়নক লোককথা অধ্যয়ন বা লোককথা বিজ্ঞান বোলা হয়।

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ

নিৰ্বাচিত বিষয়টিৰ নিম্নলিখিত দিশকেইটা পোহৰলৈ অনাৰ উদ্দেশ্যে আলোচনা কৰা হৈছে—

ক) অসমীয়া লোককথাত সমাজ জীৱনৰ কেনেধৰণৰ দিশসমূহ প্ৰতিফলিত

*ছাত্ৰী, স্নাতক চতুৰ্থ ষান্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ, শিৱসাগৰ ছোৱালী কলেজ

হৈছে এই বিষয়ে পোহৰলৈ অনাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে।

খ) অসমীয়া লোককথাৰ মাজেৰে সামাজিক কাৰ্য, সামাজিক লোকাচাৰ আদি সমূহে সাধুকথাৰ মাজেৰে কেনেদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে এই বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব ঃ

অসমীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱনৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। কাৰণ অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ লোকসকলৰ মাজত যি তুলুঙা ভাষা প্ৰচলিত সেই ভাষাৰ মাধ্যমতেই লোককথাসমূহ গঢ় লৈ উঠে। ই এক প্ৰকাৰৰ মৌখিক প্ৰথা। এই লোককথা সমূহৰ মাজেৰে যবোৰ সাধুকথা গঢ় লৈ উঠিছিল সেই সমূহ সাধাৰণতে শিশু উপযোগী আছিল। কিন্তু শিশু উপযোগী হয় যদিও এই সমূহৰ মাজেৰে নীতিগত শিক্ষাও দেখা পোৱা যায়। এই শিক্ষাৰ যোগেদি বহুতো লোকক অৰ্থাৎ সৰ্বসাধাৰণ চহা লোকসকলক শিক্ষিত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে। সেয়েহে বৰ্তমানৰ সমাজ জীৱনত লোককথা বা সাধুকথা সমূহৰ গুৰুত্ব বৃদ্ধি পাইছে।

অধ্যয়নৰ পৰিসৰ ঃ

অসমীয়া সমাজ জীৱনত লোককথা বিষয়টো অতি প্ৰাচীন। সৰ্বসাধাৰণ লোকৰ সহজ-সৰল ভাষাৰ মাধ্যমেৰে সাধুকথা সমূহ জন্ম হৈছিল। বিভিন্ন নীতিগত দিশ আৰু হাস্যৰসৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি লোককথা সমূহৰ মাজেৰে বিভিন্ন দিশ প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়। এই সমূহ হ'ল- সামাজিক কাৰ্য, সামাজিক লোকাচাৰ, অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশ, অসমীয়া নাৰীৰ প্ৰস্থিতি আদি। এই লোককথা সমূহক সাহিত্যৰ ৰূপ দান কৰি লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱে বুঢ়ী আইৰ সাধুৰ সাধুকথাৰ মাজেৰে প্ৰকাশ কৰিছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ

অসমীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱন নাম শীৰ্ষক বিষয়টি বৰ্ণনাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে।

লোককথাৰ পৰিচয় ঃ

লোক শব্দটোৰ সাধাৰণতে গ্ৰাম্য দৰিদ্ৰ আৰু নিৰক্ষৰ কৃষকৰ ক্ষেত্ৰতহে প্ৰযোজ্য। এই লোক শব্দটোৰ আধুনিক ৰূপ হৈছে এটা সামাজিক গোট য'ত দুজন বা ততোধিক উমৈহতীয়া বৈশিষ্ট্য থকা ব্যক্তিক সামৰি লোৱা হয়। কথা শব্দৰ অৰ্থ হছে মুখ বাগৰি সৃষ্টি হোৱা। অৰ্থাৎ লোককথা বুলি ক'লে সৰ্বসাধাৰণ লোকৰ মুখে মুখে প্ৰচলিত এক প্ৰথা। মৌখিক মাধ্যমৰ জৰিয়তেই লোককথা জন্ম হৈছিল।

পিছলৈ সাহিত্যৰ ৰূপ পায় কিছু পৰিৱৰ্তন ঘটিল যদিও লোককথা সমূহ গাঁৱৰ চহা লোকৰ দ্বাৰা সৃষ্ট।

অসমীয়া লোককথা ঃ-

সাহিত্যৰ ৰূপ বা আংগিক প্ৰথম কথা, তাৰ পিছতে সাহিত্যৰ প্ৰাণটো সোমাই থাকে লোককথাত। অসমত অতীতৰে পৰা লোক-কথা সমূহ মানুহৰ মুখে মুখে প্ৰচলন হৈ আহিছিল আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা দেৱে জোনাকী যুগতে বহু প্ৰবন্ধৰ জৰিয়তে বহুজনৰ পৰা লিখিত ৰূপত সাধু কথাবো সংগ্ৰহ কৰিছিল আৰু এই সাধুকথাবোৰকে তেওঁ "বুঢ়ী আইৰ সাধু"ৰ নাম দি শিশু উপযোগী এখন ধেমেলীয়া পুথি প্ৰস্তুত কৰে।

ভাল একোটা কাহিনীৰ একোটা ভাল নীতি শিক্ষা থাকে আৰু সেই কথাৰ পৰাই সম্ভৱতঃ লোককথাক অসমীয়াত সাধুকথা বোলা হয়।

অসমীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱন ঃ-

লোক-সাহিত্যৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ অংশ হ'ল সাধুকথা। লোক সমাজত লোকজনসাধাৰণৰ দ্বাৰা ৰচিত এক প্ৰকাৰৰ গদ্যধৰ্মী কাহিনীৰে বৰ্ণিত আনন্দ প্ৰদান কৰা কাহিনীসমূহে সাধুকথা। সাধুকথা সমূহত এফালেদি পৰম্পৰাগত লোকসমাজ আনফালেদি লোক জনসাধাৰণৰ ব্যক্তিগত শৈলীও প্ৰকাশিত হৈছে। প্ৰস্তাৱিত আলোচনাৰ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ দ্বাৰা সংকলিত "বুঢ়ী আইৰ সাধু" বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। বেজবৰুৱাৰ এই বুঢ়ী আইৰ সাধুৰ মাজেৰে লোককথাই এক বিশেষ স্থান দখল কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই লোককথা সমূহক আলোচনাৰ সুবিধাৰ বাবে এনেদৰে ভাগ কৰিব লোৱা হৈছে—

সামাজিক কাৰ্য ঃ-

অতীজৰে পৰা অসমীয়া জীৱনত পৰম্পৰাগতভাৱে বিভিন্ন উৎসৱ-অনুষ্ঠান পালন কৰি অহা দেখিবলৈ পোৱা যায়। সাধাৰণ লোকৰ সৰল বিশ্বাসেৰে অনুষ্ঠিত কৰা উৎসৱ-অনুষ্ঠানৰ বিৱৰণ সাধুকথাৰ মাজেৰে দেখিবলৈ পোৱা যায়। ঘৰখনত অপায়-অমংগল, ৰোগ আদিৰ পৰা আৰোগ্য লাভ কৰিবলৈ সবাহ অনুষ্ঠিত কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে মেকুৰী জীয়েকৰ সাধুত জলকোঁৱৰৰ কথামতে মুদৈয়ে বৰসবাহৰ আয়োজন কৰিছে, ঠিক সেইদৰে বাঘ আৰু কেঁকুৰাৰ সাধুত বাৰী কোঁৱৰৰ অসুখ দুৰ হ'বৰ বাবে মংগলতী বুঢ়ীৰ দিহামতে বৰভোজৰ আয়োজন কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰি বছৰেকৰ বহু, বিবাহ-অনুষ্ঠান, ন-খোৱা আদি ওপৰতো সাধুকথা গঢ়ি উঠিছিল। সেই সমূহ হ'ল চিলনীৰ জীয়েকৰ সাধু, তেজীমলা,

চম্পাৱতী আদি।

সামাজিক লোকাচাৰ ঃ-

বুঢ়ী আইৰ সাধুত অন্তৰ্ভূক্ত সাধুকথাসমূহত অসমীয়া সামাজিক জীৱনৰ বিভিন্ন লোকাচাৰৰ প্ৰকাশ ঘটিছে। জনসাধাৰণৰ সৰল বিশ্বাস, ৰীতি-নীতি আদিৰ বিৱৰণ পোৱা যায়। বিহুৰ আগে আগে যঁতৰত সূতা কাটি শালত কাপোৰ বৈ ঘৰৰ প্ৰতিজন লোককে ন-বিহুৱান আৰু ন-কাপোৰ উপহাৰ দিয়া পৰম্পৰাগত ৰীতি বিভিন্ন সাধু কথাৰ জৰিয়তে পোহৰলৈ আহিছে। চিলনীৰ জীয়েকৰ সাধু, কটা যোৱা নাক খাৰণি দি ঢাক সাধুকথাত বহাগ বিহুৰ আগে আগে কাপোৰ বোৱাৰ ৰীতি প্ৰকাশিত হৈছে। সাধুকথা সমূহত অসমীয়া সমাজত পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলিত হৈ অহা কিছুমান ৰীতি-নীতি হ'ল—

ক) বাঘ আৰু কেঁকুৰা, তুলা আৰু তেজা সাধুটোত ঘৰখনৰ কৰোবাৰ অসুখ-বিসুখ হ'লে চোৱা-চিতা কৰা লোকবিশ্বাস প্ৰতিফলিত হৈছে।

খ) মেকুৰীৰ জীয়েকৰ সাধুত শাও-শপনি দিয়া বিশ্বাস দেখিবলৈ পোৱা যায়।

গ) জীয়ৰী ছোৱালীক বিয়া দিওঁতে মাক-দেউতাকৰ ফালে উভটি চাই যাব লাগে, নাচালে বাপেকৰ ঘৰৰ সকলো বস্তু তাইৰ লগতে যায় বুলি বিশ্বাস তুলা আৰু তেজাৰ মাজেৰে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

ঘ) তুলা আৰু তেজা, চম্পাৱতী আদি সাধুত তন্ত্ৰ-মন্ত্ৰ, যাদুৰ লোককথা বা লোকবিশ্বাস প্ৰতিফলিত হোৱা দেখা যায়।

অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজ ব্যৱস্থা ঃ-

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ বুঢ়ী আইৰ সাধুত অন্তৰ্ভূক্ত সাধুকথাসমূহত অসমীয়া গ্ৰাম্য সমাজৰ বিভিন্ন দিশ পোহৰলৈ আহিছে। কৃষিকেন্দ্ৰিক অসমীয়া লোকৰ সুখ-দুখ, অভাৱ-অনাটনৰ বিভিন্ন চিত্ৰ সাধুকথাৰ পুথিখনত প্ৰকাশ পোৱা দেখা যায়। একাধিক পো-বোৱাৰীৰ সৈতে বসবাস কৰা, বহু বিবাহৰ প্ৰথা বিভিন্ন সাধুত পোৱা যায়। যেনে কাঞ্চনী, তুলা আৰু তেজা, চম্পাৱতী আদি। প্ৰখৰ ৰ'দত ক্লান্ত হৈ ওচৰ-চুবুৰীয়াৰ বাৰীৰ পৰা টেঙা বিচৰা দৃশ্য তেজিমলা সাধুত দেখিবলৈ পোৱা যায়, কঁচু ৰোৱা দৃশ্য বুঢ়া-বুঢ়ী আৰু শিয়াল সাধুত দেখিবলৈ পোৱা যায়, জকাই বাই মাছ ধৰা দৃশ্য তুলা আৰু তেজাৰ মাজেৰে দেখিবলৈ পোৱা যায় লগতে শিঙৰা মাছৰ কথা সাধুটোতো মাছ ধৰা দৃশ্য প্ৰতিফলিত হৈছে, চোতালত বৰাধানৰ মৰণা মৰা দৃশ্যৰ উদাহৰণ তীখৰ আৰু চুটি বাই সাধুৰ মাজেৰে দেখিবলৈ

পোৱা যায়। এই দৃশ্যসমূহৰ বৰ্ণনাই অসমীয়া গ্ৰাম্য জীৱনৰ এখন চিনাকি চিত্ৰ পোহৰলৈ আনে। কৃষিজীৱি অসমীয়া জনসাধাৰণে শাৰীৰিক শ্ৰমৰ মাজেদিয়েই সাংসাৰিক জীৱন অতিবাহিত কৰাৰ বিভিন্ন দিশ সাধু-কথাসমূহৰ জৰিয়তে পোহৰলৈ আহিছে।

নাৰী প্ৰস্থিতি ঃ-

অসমীয়া ভাষাত প্ৰচলিত আটাইবোৰ সাধুপুথিৰ ভিতৰত বুঢ়ী আইৰ সাধুৰ প্ৰচলন বেছি হোৱা দেখা যায়। এই বুঢ়ী আইৰ সাধুত অসমীয়া সমাজ জীৱনত প্ৰচলিত বিভিন্ন দিশ পাওঁ লগতে সেই সময়ৰ সমাজ জীৱনত নাৰীৰ প্ৰস্থিতি সম্পৰ্কে দেখিবলৈ পাওঁ। এই সাধুপুথিখনৰ বিভিন্ন চৰিত্ৰ সমূহৰ জৰিয়তে আনি দৈনন্দিন জীৱনত আমাৰ চকুৰ সন্মুখতে ঘটি থকা মহিলাক লৈ হোৱা অহিংসা সমূহ দেখো। তাৰে কেইটমান দিশ আলোচনা কৰা হ'ল— এই পুথিখনত কেইবাটাও নাৰী প্ৰধান সাধু আছে। সেইবোৰ হ'ল "চম্পাৱতী", "তুলা আৰু তেজা", "ঔ-কুঁৱৰী", "তেজীমলা", "চিলনী জীয়েকৰ সাধু", "পানেশৈ", "লখিমী তিৰোতা", "কাঞ্চনী" আদি। এই সাধু সমূহত নাৰীৰ চৰিত্ৰৰ স্থান বিশ্লেষণ কৰা হ'ল—

ইয়াত বহু বিবাহৰ প্ৰচলন দেখা যায়; ঔকুঁৱৰী, তুলা-তেজা, চিলনীৰ জীয়েকৰ সাধু আদি প্ৰতিটো সাধুতে সদাগৰ ৰাজনে বহু বিবাহ কৰায় যাৰ বাবে আগৰ পত্নীৰ পৰা মুখ্য চৰিত্ৰই অত্যাচাৰৰ সন্মুখীন হয়। ইয়াত ছোৱালী এজনী বিয়া দিয়া ঘটনাটোত বেছি গুৰুত্ব দিয়া দেখা যায় লাগিলে তেওঁৰ যিমানেই পত্নী নাথাকক কিয়। উদাহৰণস্বৰূপে চিলনী জীয়েকৰ সাধুলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় চিলনী জীয়েকৰ এডাল চুলি দেখিয়েই সদাগৰে তেওঁক বিয়া কৰাব খোজে আৰু চিলনীয়ে আগতে সাতগৰাকী পত্নী থকাৰ পিছতো বিয়া দিবলৈ মান্তি হয়।

ইয়াত মাহীমাকৰ চৰিত্ৰটো প্ৰতিটো সাধুতে বেয়াকৈ দেখুওৱা হৈছে। সাধুটোত সতিনীকেন্দ্ৰিক ঈৰ্ষাৰ মনোভাৱ সৃষ্টি হোৱা দেখা পোৱা গৈছে। ইয়াৰ লগতে ছোৱালীসমূহক সম্পূৰ্ণৰূপে অমায়িক আৰু পৱিত্ৰ নাৰী ৰূপে দেখুওৱা হৈছে। মাক-দেউতাকে ছোৱালীজনীৰ বিয়া যাৰ লগত ঠিক কৰিছিল তাই তেওঁৰ লগতে অপচন্দ হ'লেও বিয়াত বহিব লগা হৈছিল। লাগিলে জন্তুয়ে নহওঁক কিয়। উদাহৰণস্বৰূপে চম্পাৱতীক এটা অজগৰলৈ বিয়া দিয়া আৰু কাঞ্চনীয়ে পিতৃ-মাতৃৰ কথামতেই এটা কুকুৰলৈ বিয়া হোৱা দৃশ্য দেখিবলৈ পোৱা হৈছে।

লগতে এই সাধু পুথিখনত কন্যা সন্তানৰ প্ৰতি অনীহা, শাহুৱেকে

বোৱাৰীৰ ওপৰত কৰা অত্যাচাৰ, ঈৰ্ষাপৰায়ণ নাৰী আদি চৰিত্ৰত নাৰীসকলক উপস্থাপন কৰা দেখা যায়। লগতে সেই সময়ৰ নাৰীক বিভিন্ন দণ্ডৰে বিহা হৈছিল। সেইবোৰৰ ভিতৰত ঘৰৰ পৰা খেদি দিয়া, নাক কাণ কাটি দিয়া, হত্যা কৰা, বিক্ৰী কৰা আদি। এই সমূহৰ লগতে ইয়াত নাৰীক লখিমী বুদ্ধিমতী আৰু কাজী তিৰোতা হিচাপে প্ৰকাশ কৰিছে ইয়াত অসমীয়া নাৰীৰ বুদ্ধিদীপ্ততা, উৎসাহ, কৰ্মপটুতাতো আভাস পোৱা যায়।

সিদ্ধান্ত ঃ

অসমীয়া লোককথাত প্ৰতিফলিত সমাজ জীৱন নামৰ শীৰ্ষক বিষয়টো আলোচনা কৰি কিছুমান নিৰ্দ্দিষ্ট সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা গৈছে—

এই সাধুকথা সমূহৰ পৰা এটা কথা স্পষ্ট হৈছে যে অতীতৰ সমাজ ব্যৱস্থাটো সাধাৰণতে পুৰুষকেন্দ্ৰিক আছিল। সকলো সৰু ডাঙৰ কাম মহিলাসকলে পুৰুষৰ অনুমতি নোলোৱাকৈ কৰিব নোৱাৰিছিল। বৰ্তমানে এই সমাজ ব্যৱস্থা সমূহৰ কিছু পৰিৱৰ্তন হোৱা দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। পুৰুষৰ দৰে মহিলা সকলকো বৰ্তমানে সমমৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হৈছে। অতীতত প্ৰচলিত লোকবিশ্বাসসমূহ যেনে- শাও-শপনি দিয়া, বাল্য-বিবাহ, সতিনী কেন্দ্ৰিক প্ৰথা আদি সমূহ সাধুকথাৰ মাজেৰে প্ৰকাশিত হৈছিল যদিও বৰ্তমানে এইসমূহৰ কিছু পৰিৱৰ্তন হোৱা দেখা যায়।

এই সাধুকথাসমূহে চহা সমাজ জীৱনৰ মাজত হাস্যৰসৰ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে নীতিগত জ্ঞান প্ৰদান কৰাটো সহায় কৰিছে।

উপসংহাৰ ঃ

এই আলোচনাৰ জৰিয়তে অসমত সেই সময়ত নাৰীৰ ওপৰত হোৱা ধাৰণা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা হ'ল। এই সাধুসমূহে আমাক যিমান আনন্দ দিয়ে তাতকৈ বেছি ইয়াৰ গভীৰতাত সেই সময়ৰ নাৰীৰ দুৰ্দশা সম্পৰ্কেও বৰ্ণনা কৰে। সাধুকথাবোৰত অলৌকিকতাৰ প্ৰয়োগ বেছি দেখিবলৈ পোৱা যায়। সাধুকথাত মানুহৰ সৰল বিশ্বাস আৰু অনুভূতিৰ প্ৰকাশ পোৱা দেখা যায়। এই সাধুকথা বা লোককথা সমূহৰ জৰিয়তে অতীতৰ সমাজ ব্যৱস্থাৰ এক স্পষ্ট ধাৰণা কৰিব পাৰি আৰু জোনাকী যুগৰ পৰাই সাধুকথা সমূহে স্থিতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। এই যুগৰ পৰাই অসমীয়া সাহিত্যই এক নতুন ৰূপ লাভ কৰিবলৈ যে সক্ষম হৈছিলে সেই কথা আমি সাধুকথাসমূহৰ জৰিয়তে অনুমান কৰিব পাৰি। এই সাধুকথাসমূহে অসমীয়া সমাজ জীৱনটোত যিদৰে প্ৰভাৱ পেলাইছে তাৰপৰা আমি বিভিন্ন নীতিগত জ্ঞান লাভ কৰিব পাৰো। আৰু ইয়াৰ জৰিয়তে অতীতৰ

সমাজখনেও উন্নতিৰ দিশে আগুৱাবলৈ সক্ষম হৈছে। এই সাধুকথা সমূহত অতীতৰ যি আচৰণ প্ৰতিফলিত হৈছিল এই সমূহৰ জৰিয়তেই বৰ্তমানৰ সমাজখনেও অতীতৰ লগত পৰিচিত হ'বলৈ সক্ষম হৈছে। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাদেৱৰ "বুঢ়ী আইৰ সাধু" পুথিখনে এই ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট সহায় কৰিছে।

পাদটীকা ঃ

১। বিনীতা চেতিয়া ঃ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'বুঢ়ী আইৰ সাধু'ৰ প্ৰতিফলিত অসমীয়া সমাজ জীৱন ঃ এক পৰ্যালোচনা, পৃঃ ১৭৫, ১৭৬, ১৭৭
২। মহেশ্বৰ নেওগ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা, পৃঃ ৩০

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

বৰগোহাঞি, হোমেন ঃ- অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী (ষষ্ঠ খণ্ড), প্ৰকাশক ঃ আনন্দৰাম বৰুৱা ভাষা-কলা-সংস্কৃতি সংস্থা, অসম ৰজাদুৱাৰ, উত্তৰ গুৱাহাটী, ১৯৯৩, ২০১২, ২০১৫, ২০১৭, ২০২২
শৰ্মা, শশী ঃ অসমৰ লোকসাহিত্য, ষ্টুডেণ্টচ্ ষ্ট'ৰচ, ১৯৯৩
বেজবৰুৱা, লক্ষ্মীনাথ ঃ 'বুঢ়ী আইৰ সাধু', প্ৰকাশক ঃ বনলতা, ১৯১২

তত্বাৱধায়ক ঃ অনিন্দিতা বৰদলৈ, অংশকালীন অধ্যাপিকা,
অসমীয়া বিভাগ, শিৱসাগৰ ছোৱালী কলেজ।

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত 'বাঁহ' ঃ কাৰ্বি আৰু তিৱা জনগোষ্ঠীৰ বিশেষ উল্লেখেৰে

পৰী তাঁতী*
পলাক্ষী বৰুৱা*

অৱতৰণিকা

লোক-জীৱনৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰতে প্ৰকৃতিৰ পৰা আহৰণ কৰা বিভিন্ন সমলৰ প্ৰয়োজন। এই প্ৰকৃতিৰে এটা অতি লাগতিয়াল সময় অসমীয়া জাতিৰ জন্মৰ পৰা মৃত্যু প্ৰয়োজন হোৱা, যাৰ কথা জাতিৰ সংস্কৃতি, প্ৰবাদ-প্ৰবচন, আখ্যান-উপাখ্যান, লোকগীত আদিৰ মাজেৰে প্ৰকাশ হৈ উদ্ভৱ হৈছে। অসমৰ লগতে, উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত বাঁহক পৱিত্ৰ জ্ঞান কৰা হয়। কিন্তু বাঁহ গছ নহয়, তৃণজাতীয় উদ্ভিদহে। পৃথিৱীৰ ভিতৰত আটাইতকৈ ডাঙৰ আৰু দীঘল তৃণজাতীয় উদ্ভিদ হিচাপে বাঁহক গণ্য কৰা হয়। বাঁহ বৈশিষ্ট্যযুক্ত উদ্ভিদ। সাধাৰণতে গ্ৰীষ্মমণ্ডলস্থিত অথবা অৰ্ধগ্ৰীষ্মমণ্ডলীয় গৰম আৰু তিতা বা সেমেকা পৰিৱেশ বাঁহ প্ৰচুৰ পৰিমাণে উৎপন্ন হয়। ইংৰাজী Bamboo শব্দটো মূলত মালয় শব্দ Bambu। এই ফালৰ পৰা বাঁহৰ উৎস স্থল চীন। চীনৰ পাৰ দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ বিভিন্ন অঞ্চললৈ বাঁহ প্ৰসাৰিত হৈছে আৰু মালয়, হংকং আদিৰ পৰা উত্তৰ-ভাৰত হৈ ভাৰতৰ আন ঠাইলৈ প্ৰসাৰিত হৈছে।

**ছাত্ৰী, ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ, শিৱসাগৰ ছোৱালী কলেজ।*

বিষয় অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ

নিৰ্বাচিত বিষয়টিত তলত উল্লেখিত দিশকেইটা পোহৰলৈ অনাৰ চেষ্টা কৰা হ'ব।

১। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত বাঁহ সম্পৰ্কে পৰিচয় প্ৰদান।

২। কাৰ্বি আৰু তিৱা সংস্কৃতিত বাঁহৰ প্ৰভাৱৰ সম্পৰ্কে দাঙি ধৰাৰ চেষ্টা।

বিষয় অধ্যয়নৰ গুৰুত্ব ঃ

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বাঁহসমূহৰ স্বতন্ত্ৰ বৈশিষ্ট্য পৰিলক্ষিত হয়। গতিকে এই বাঁহসমূহৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক মূল্য বিচাৰি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত এই আলোচনা পত্ৰখনৰ গুৰুত্ব আছে।

যবিষয় অধ্যয়নৰ পৰিসৰ ঃ

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত বাঁহৰ পৰিসৰ অতি ব্যাপক। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ উজনিৰ পৰা নামনিলৈকে বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠীৰ লোকে অতীজৰে পৰা বাঁহৰ ব্যৱহাৰ কৰি আহিছে আৰু বৰ্তমানেও ইয়াৰ ব্যৱহাৰ হৈ আছে। উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত বসবাস কৰা বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত কাৰ্বি আৰু তিৱা লোকসকলৰ লোকজীৱনত বাঁহৰ প্ৰয়োগ, প্ৰয়োজন আৰু লোকবিশ্বাস সম্পৰ্কে আলোচনা কৰিবলৈ লোৱা হৈছে।

বিষয় অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ

"উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত বাঁহ ঃ কাৰ্বি আৰু তিৱা জনগোষ্ঠীৰ বিশেষ উল্লেখেৰে" শীৰ্ষক আলোচনা পত্ৰখন বিশ্লেষণাত্মক পদ্ধতিৰে আলোচনা কৰা হৈছে।

তথ্য আহৰণৰ উৎস ঃ

"উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত বাঁহ ঃ কাৰ্বি আৰু তিৱা জনগোষ্ঠীৰ বিশেষ উল্লেখেৰে" শীৰ্ষক আলোচনা পত্ৰখন প্ৰস্তুত কৰোতে তথ্য আহৰণৰ উৎস হিচাপে বিশেষকৈ পুথিভঁৰাল আৰু ইণ্টাৰনেটৰ সহায় লোৱা হৈছে।

উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত বাঁহ সংস্কৃতিৰ পৰিচয় ঃ

পৃথিৱীৰ অকল্পনীয় গছ-গছনিৰ ভিতৰত বাঁহেই হ'ল ক্ষীপ্ৰতাৰে বাঢ়ি প্ৰকৃতি সুশোভিত কৰা বৈচিত্ৰ্যৰে পৰিপূৰ্ণ উদ্ভিদ প্ৰজাতি। এছিয়া, আফ্ৰিকা আৰু আমেৰিকাৰ বহু দেশৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক, জৈৱতান্ত্ৰিক পৰিক্ৰমাত বাঁহখেতিৰ ভূমিকা অনন্য। ভাৰতবৰ্ষত প্ৰায় ১২৪ বিধ প্ৰজাতিৰ বাঁহ গছ পোৱা যায় আৰু ইয়াৰে ৪০ টা প্ৰজাতিৰ বৰ্তমান অস্তিত্ব নাই। সমগ্ৰ বিশ্বত মুঠতে ৭৫ টা জাতিৰ

১২৫০ বিধ বাঁহ এতিয়ালৈকে চিনাক্তকৰণ কৰা হৈছে। মুঠ ২০ টা জাতিৰ বাবে ১৩৬ বিধ বাঁহ ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন স্থানত পোৱা যায়। ইয়াৰে ৫০ শতাংশৰ অধিক বাঁহ অসমকে ধৰি সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত পোৱা যায়। ১৫টা জাতিৰ প্ৰায় ৯০ টা প্ৰজাতিৰ এই অঞ্চলত বিদ্যমান। এই প্ৰজাতিসমূহৰ ভিতৰৰ কেইটামান প্ৰজাতি বিষয়ে তলত আলোচনা কৰা হৈছে।

ক) হালধীয়া বাঁহ ঃ হালধীয়া বাঁহৰ বৈজ্ঞানিক নাম হৈছে “Bambusa vulgarisvar striata (vittata)। হালধীয়া তৃণকাণ্ডত পাতল আৰু ঘন সেউজীয়া ৰঙৰ দীঘল দীঘল আৰু ঠাল-ঠেঙুলীত সেউজীয়া পাতৰ সৈতে এইবিধ বাঁহ দেখাত অতি ধুনীয়া। অসমত এইবিধ বাঁহক হালধীয়া বাঁহ বুলিয়েই কোৱা হয়। চীন দেশ আৰু জাপানত প্ৰাকৃতিকভাৱে বিদ্যমান এইবিধ বাঁহ ভাৰতৰ বিভিন্ন স্থানত পোৱা যায়। সমুদ্ৰ পৃষ্ঠৰ পৰা প্ৰায় ১০০০ মিটাৰ উচ্চতালৈকে পাব পৰা এইবিধ বাঁহ ১০-১৫ মিটাৰ পৰ্যন্ত ওখ হয়। তৃণকাণ্ডৰ ব্যাস ৫-১০ চেঃমিঃ আৰু দুটা গাঁঠিৰ মাজৰ দূৰত্ব ২০-৪৫ চেঃমিঃ হোৱা দেখা যায়। হালধীয়া বাঁহ দেখাত ধুনীয়া হোৱাৰ বাবে ঘাইকৈ ঘৰৰ চৌহদ, উদ্যান আদিৰ পৰিৱেশ সৌন্দৰ্যবৰ্দ্ধনৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

খ) কলচী বাঁহ ঃ এই বাঁহৰ বৈজ্ঞানিক নাম Bambusa wamin। তৃণকাণ্ডৰ প্ৰতি দুটা গাঁঠিৰ মাজৰ অংশ কলচীৰ আকৃতিৰ হোৱাৰ বাবে এইবিধ বাঁহক কলচী বাঁহ বুলি কোৱা হয়। ঠাই বিশেষে মধ্যমীয়া জোখৰ এই প্ৰজাতিৰ বাঁহক বুদ্ধ বাঁহ বুলিও জনা যায়। মধ্যমীয়া জোখৰ এইবিধ বাঁহ সাধাৰণতে ৪.৮ মিঃ পৰ্যন্ত ওখ হোৱা দেখা যায়। উজ্জ্বল ঘন সেউজীয়া ৰঙৰ তৃণকাণ্ড বিলাকৰ প্ৰতিটো গাঠিৰ মাজৰ দূৰত্ব ২০-২৫ চেঃমিঃ হোৱা দেখা যায়। যদিও তলৰ অংশত গাঠিবিলাক আৰু অলপ ঘন ঘনকৈ থকা দেখা যায়। চীনদেশ আৰু থাইলেণ্ডত প্ৰাকৃতিকভাৱে পোৱা এইবিধ বাঁহ ভাৰতবৰ্ষকে আদি কৰি নাতিশীতোষ্ণ অঞ্চলতো (Subtropical-region) খেতি কৰিব পাৰি। মূঢ়াৰ পৰা বিস্তাৰণ কৰাৰ উপৰিও তৃণকাণ্ডৰ শাখা কলম আৰু ডালৰ শাখাকলমৰ দ্বাৰা এইবিধ বাঁহ অতি সহজে বিস্তাৰণ কৰিব পাৰি। তৃণকাণ্ডৰ বিশেষ গঠনৰ বাবে এই প্ৰজাতিৰ বাঁহ উদ্যান, ৰেষ্টুৰেণ্ট আদিত পৰিৱেশৰ শোভাবৰ্দ্ধনৰ বাবে ৰোপন কৰা হয়। ইয়াৰোপৰি হস্তশিল্পতো এইবিধ বাঁহ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

গ) হেড্‌ছ বেম্ব ঃ হেডছ বেম্ব'ৰ বৈজ্ঞানিক নাম Bambusa multiplex। স্থানীয়ভাৱে এইবিধ বাঁহক হেডজ বেম্ব' বুলি জনা যায়। চিৰ

সেউজীয়া এইবিধ বাঁহ প্ৰায় ২-৪ মিঃ পৰ্যন্ত ওখ হয়। তৃণকাণ্ডৰ ঘেৰ ১.৫-২.৫ চেঃমিঃ হোৱা দেখা যায়। নতুনকৈ ওলোৱা গাজবিলাক নোমবিহীন, মিহি আৰু ক্ষীণ হোৱা দেখা যায়। ঢকুৱাৰ ৰং সেউজীয়া, হালধীয়া ৰঙৰ হয়। সাধাৰণতে মূঢ়া ৰোপণ কৰি অথবা মূঢ়াৰ পৃথকীকৰণ কৰি এই প্ৰজাতি বাঁহৰ বিস্তাৰণ ঘটাব পাৰি। হেড্‌জ বেম্ব' ঘাইকৈ কোনো ক্ষেত্ৰৰ সীমা নিৰ্দ্দিষ্ট কৰিবলৈ ৰোপন কৰা হয়। ঘৰৰ বাৰী, ৰেষ্টুৰেণ্ট, হোটেল, চৰকাৰী আৱাসগৃহ, উদ্যান আদিত এই প্ৰজাতিৰ বাঁহ শৃংখলাবদ্ধভাৱে ৰোপণ কৰি লপৰিৱেশ সেউজীকৰণ কৰিব পাৰি।

ঘ) এৰ' বেম্ব ঃ- এই বাঁহৰ বৈজ্ঞানিক নাম Pscudosasa Japonical। জাপান আৰু কোৰিয়াত প্ৰাকৃতিকভাৱে পোৱা এইবিধ বাঁহক ইংৰাজীত এৰ' বেম্ব বুলি কোৱা হয়। জাপানীসকলে কাঁড় বনাবলৈ এইবিধ বাঁহ ব্যৱহাৰ কৰা হয় বাবে জাপানী এৰ' বেম্ব বুলিও কোৱা হয়। ২-৫ মিঃ পৰ্যন্ত ওখ হোৱা এইবিধ বাঁহৰ প্ৰতিডাল তৃণকাণ্ডৰ ব্যাস কেৱল ইঞ্চি বা তাতোকৈও কম হোৱা দেখা যায়। অন্য বাঁহৰ তুলনাত এইবিধ বাঁহৰ ঠাণ্ডা-গৰম সহ্য কৰিব পৰা ক্ষমতা অধিক হোৱাৰ বাবে ০ উষ্ণতাতো ভালদৰে বৰ্তি থাকিব পাৰে। আনহাতে ১৭.৭ উষ্ণতাতো চিৰসেউজীয়া হৈ থাকে। সাৰুৱা অথচ সেমেকা, পানী জমা নোহোৱা মাটিত এই প্ৰজাতিৰ বাঁহৰ খেতি ভাল হয়। ভাৰতবৰ্ষৰ বিভিন্ন স্থানত উদ্যানবিলাকত এই বাঁহ ৰোপন কৰা দেখা যায়। এৰ' বেম্ব বিশেষ হেডজ বা সজীৱ স্ত্ৰীন তৈয়াৰ কৰিবলৈ ৰোপন কৰা হয়। মাটিৰ পৰা ৮-১০ চেঃমিঃ উচ্চতাৰ এইবিধ বাঁহৰ গাজ খাদ্যৰ উপযোগী বুলি কোৱা হয়। ৰাজহুৱা স্থান, উদ্যান, চৰকাৰী, বেচৰকাৰী আবাসগৃহৰ চাৰিওফালে এইবিধ বাঁহ ৰোপন কৰি সীমা সুৰক্ষিত কৰাৰ লগতে প্ৰাকৃতিক দৃশ্যও মনোৰম কৰি তুলিব পাৰি।

ঙ) ফৰচুনী বাঁহ ঃ ফৰচুনী বাঁহৰ বৈজ্ঞানিক নাম হৈছে Sasa fortanei। এইবিধ আলংকাৰিক বাঁহৰ পাতবিলাক বগা আঁক (Stripe) থাকে। এইবিধ বাঁহ সাধাৰণতে ০.৫ ৰ পৰা ১ মিটাৰ পৰ্যন্ত ওখ হয় আৰু ৰ'দ ঘাই, পানী সহজে বাগৰি যাব পৰা সাৰুৱা মাটিত এই বাঁহৰ খেতি ভালদৰে কৰিব পাৰি। সাধাৰণতে মূঢ়া আৰু তৃণকাণ্ডৰ পৃথকীকৰণ পদ্ধতিৰে অতি সহজতে এইবিধ বাঁহৰ বিস্তাৰণ কৰিব পাৰি।

অসম তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত প্ৰাকৃতিক জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যতাত বাঁহ এক মূল সম্পদ বৈচিত্ৰ্যময় বাঁহৰ সহায়ত গৃহ তৈয়াৰ কৰা সামগ্ৰীৰ লগতে ভিন্ন পদ্ধতিৰ সামগ্ৰী তৈয়াৰ কৰি লয়।

কাৰ্বি আৰু তিৰা সংস্কৃতি পৰিচয় ঃ

কাৰ্বি জনগোষ্ঠী ঃ কাৰ্বি জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল অসমৰ সেউজীয়া পাহাৰৰ বুকুত বাস কৰা অন্যতম আদিৰ অধিবাসী। পূৰ্বতে তেওঁলোকে মিকিৰ বুলি জনাজাত আছিল আৰু তেওঁলোকে বাস কৰা পৰ্বতীয়া জিলাখন মিকিৰ পাহাৰ নামেৰে জনা গৈছিল। কিন্তু বৰ্ত্তমান তেওঁলোকক কাৰ্বি বুলিহে জনা যায় আৰু জিলাখনৰ নাম কাৰ্বি আংলং জিলা নামেৰে নামকৰণ কৰা হয়। কাৰ্বিসকল বিভিন্ন জিলাত সিচঁৰিত হৈ আছে যদিও কাৰ্বি আংলং মিকিৰ পাহাৰতে সংখ্যা গৰিষ্ঠ কাৰ্বি লোক থূপ খাই থকাতো ঐতিহাসিক প্ৰমাণ থকাত এই জিলা কাৰ্বিসকলৰ স্বায়ত্ব শাসিত জিলা হিচাপে পৰিগণিত হয়। ১৯৫২ চনৰ আগলৈকে সংযুক্ত মিকিৰ পাহাৰ জিলা নামেৰে নগাঁও জিলা সংযুক্ত আছিল। ইয়াৰ এটা অংশ শিৱসাগৰ জিলা আৰু খাচীয়া জয়ন্তীয়া জিলাৰ সৈলতেও সংলগ্ন আছিল। বৰ্তমান কাৰ্বি আংলং জিলাখনেই কাৰ্বিসকলৰ মূল কৰ্মস্থলী। কাৰ্বিসকলৰ মূলগোষ্ঠী সমূহ ৫ টা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে- ক) ইংহি খ) ইংতি গ) টেৰাং ঘ) টেৰণ ঙ) তিমুং

তিৰা জনগোষ্ঠী ঃ অসমৰ এটা জনজাতি হৈছে তিৰা জনগোষ্ঠী। অসমৰ নগাঁও, মৰিগাঁও আৰু কাৰ্বি আংলম জিলাতেই তিৰাসকলৰ ঘাই বসতি যদিও নামৰূপ জিলাৰ দক্ষিণ-পূৱ অংশত লক্ষীমপুৰ জিলাৰ কেইখনমান গাঁৱত আৰু যোৰহাটৰ অংশত লক্ষীমপুৰ জিলাৰ কেইখনমান গাঁৱত আৰু যোৰহাটৰ ওচৰত তিতাবৰত কিছুসংখ্যক তিৰা লোক আছে। পূৰ্বে এই জনজাতিৰ লোকসকল 'লালুং' নামে পৰিচিত আছিল যদিও বৰ্তমানে এওঁলোকে নিজকে 'তিৰা' বুলি দিহে ভাল পায়। তিৰাসকল কেইবাটাও কুলত বিভক্ত। যেনে- মছৰং, কোঁৰৰ, পাটৰ, মাছৰেং, মাগৰ, লাদুৰ, পুৰু, ছাগাৰা, খালৈ, আগাৰা, চঞ্চৰ, কচ, চলং, মুনি, মেলাং, লৰম আদি। ইয়াৰ ভিতৰত মছৰং আৰু মাদুৰেং কুলক শ্ৰেষ্ঠ বুলি কোৱা হয়। বিশেষ এটা কুলে আন এটা বিশেষ কুলৰ লগতহে বৈবাহিক সম্পৰ্ক ৰাখিব পাৰে।

তিৰাসকল হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বী লোক। অতীজতে তেওঁলোকৰ নিজাধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু ক্ৰিয়া-কাণ্ড আছিল যদিও বৰ্তমানে তেওঁলোকে হিন্দু ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰিছে। মহাদেৱ আৰু কেঁচাই খাতী গোঁসানী তেওঁলোকৰ আৰাধ্য দেৱ-দেৱী। তিৰাসকলৰ গুৰুবাৰ হৈছে বুধবাৰ।

উৎসৱ পাৰ্বণৰ ক্ষেত্ৰত ভৈয়ামৰ তিৰাসকলে স্থানীয় অনা অসমীয়াসকলে পালন কৰা উৎসৱকেই পালন কৰে। তিৰাসকলৰ জীৱন-নিৰ্বাহৰ পদ্ধতি অসমীয়া ভাষা-ভাষী হিন্দুসকলৰ লগত বহুখিনি মিল আছে।

কাৰ্বি-তিৱা সংস্কৃতিক বাঁহৰ প্ৰয়োগ আৰু প্ৰয়োজনীয়তা ঃ- অসমৰ আন আন জনগোষ্ঠীৰ নিচিনাকৈ কাৰ্বি আৰু তিৱা জনগোষ্ঠী দুটাও একো একাটা লেখত ল'বলগীয়া জনগোষ্ঠীৰ। তেওঁলোকৰ সমাজ জীৱনতো বাঁহৰ প্ৰভাৱেই বেছি। আজিও পদুলিমুখৰ বাঁহৰ জপনা বা নঙলা "লাভৰা"খন খুলি চোতালখনত ভৰি দিয়াৰ কাৰ্বিৰ আহেম (ঘৰ) আৰু তিৱাৰ বৰঘৰ 'নুবাবত' পিৰালিত উঠিব পৰা যায়। অন্যহাতে তিৱা-কাৰ্বিৰ মূল বাপতি সাহোন ডেকাচাং 'চামাদি', 'তাৰাং হেম'খনৰো খুটাকেইডালৰ বাহিৰে বাঁহৰ কাঠী কামী, ৰুৱা-চচলি, মাৰলিকেইডালৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰশীল। বহুৰঙী জনগোষ্ঠী দুটাৰ সাংস্কৃতিক ৰূপ এটা এনেদৰে দেখিবলৈ পোৱা যায়।

জপা আৰু থ'পা ঃ- পূৰ্বতে মাতৃতান্ত্ৰিক সমাজ ব্যৱস্থাৰে বালেমান জনজাতীয় সমাজ পৰিচালিত হৈছিল। সেই পৰম্পৰাত তিৱা, খাছি, গাৰো আদি সমাজ আজিও কিছু পৰিমাণে বান্ধ খাই আছে। তিৱাসকলৰ কিছুমান পৰম্পৰাত বাঁহৰ প্ৰয়োগ অপৰিসীম। তিৱাসকলৰ 'বোহাৰী ফাদেৱা' অৰ্থাৎ বোৱাৰী নিয়া বিয়াত যৌতুক হিচাপে লাগতিয়াল কিছুমান সামগ্ৰী কইনাৰ লগত দিয়া হয়। তাৰে ভিতৰত বাঁহৰ মিহি টঙালেৰে সজা 'জপা' দিয়া হয়। এই জপাত কাপোৰ কানি থোৱা হয়। আনহাতে দৰাই কইনা নিবলৈ অহা বৰ বিয়াত 'থপা' অনা হয়। 'থপা' বিশেষকৈ কইনাৰ সাজ-পাৰ, আ-অলংকাৰ, দায়-দণ্ডত লগা মদৰ লাউকেইটা লৈ যাব লাগে। তিৱাৰ থ'পাত তলৰ ফালে খুৰা নাথাকে; কাৰ্বি থ'পাত (হাক) খুৰা থাকে।

মদৰ ভাৰণ-চেকনী ঃ কাৰ্বি আৰু তিৱা দুয়োটাই উৎসৱপ্ৰিয় আৰু সংগীতপ্ৰিয় জনগোষ্ঠী। তেওঁলোকৰ উৎসৱ-পাৰ্বনত গীত-নৃত্য, লোকবাদ্য অপৰিহাৰ্য্য। তেনেদৰে মদৰো প্ৰচলন থকা দেখা যায়। মদৰ জুগুলিখিনি চেকিবলৈ বাঁহৰ চেকনী আৰু মদখিনি থ'বলৈ ডাৰণ (চেকনী-চাকুণি ভাৰণ-ট্ৰান (তিৱা), কাৰ্বিত চি-চৰ') আৰু পোহন মদ কাঢ়িবলৈ 'হৰ' বা 'সেন্তে' এটাৰো প্ৰয়োজন হয়। বাঁহৰ ভাৰণটোৰো এটাই পাৰ্থক্য যে তিৱাৰ 'ট্ৰান'ত খুৰা থাকে, কাৰ্বিৰ নাথাকে। বাঁহৰ টঙালেৰে ভাৰণটো দুতৰপীয়াকৈ গুঠে আৰু আঁহত গছৰ আঠা সানে।

চুঙা ঃ- কাৰ্বি আৰু তিৱা সমাজত চুঙাৰ ব্যৱহাৰ অপৰিহাৰ্য। কাৰ্বি সমাজত নিমখৰ চুঙা ইংতি লাংপং, হালধিৰ চুঙা 'মাৰমিক লাংপং শুকটী চুঙা 'তমান লাংপং', গাজটেঙাৰ চুঙা 'হামউকথৰ লাংপম', ভাত-আঞ্জা ৰন্ধা চুঙা 'আন-

সান লাংপং', দৈৰ চুঙা 'চুলাং লাংপং', মদৰ চুঙা 'হৰ লাংপং ৰ' চুঙা 'হিইকাংপং' আদি চুঙাৰ অলেখ ব্যৱহাৰ আছে। বিবাহ, দহা-শ্ৰাদ্ধ আদিত ব্যৱহাৰ হোৱা কাৰ্বি সমাজৰ চুঙাকেইবিধ হৈছে—

ক) লাংঠে ঃ- নিজৰা বা পানীঘাটৰ পৰা মহিলাই পানী অনা দীঘল চুঙাবিধৰ নাম লাংঠে।

খ) লাংহান পে ঃ- বিবাহ-সবাহে ৰাইজে পানী খোৱা চুঙাবিধৰ নাম লাংহান পে।

গ) চৰপং ঃ- একেঘাপে এঢলীয়াকৈ কটা চুঙাবিধৰ নাম চৰপং। চুঙাবিধ দেহালপূজা, শিল মদাৰ পূজা, জহং পূজা, চাৰকি দুঙত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

ঘ) চৰহ্লেত ঃ- চৰপংৰ দৰে তৈয়াৰ কৰা চুঙাবিধ হৈছে চৰহ্লেত। ই চৰপঙতকৈ ভালেখিনি সৰু। মৃতকৰ স্মৃতিত শিল পোতা ঠাইত, শুচি হোৱা বিৰকিলুট অনুষ্ঠানত মদ খাবলৈ চুঙাবিধৰ ব্যৱহাৰ হয়।

ঙ) লাংহান ছাখাৰী ঃ- তিনিডাল খুঁটি থকা মদ খোৱা এবিধ চুঙা। ইয়াক মানচুঙা বুলিও কোৱা হয়। কথাৰ আঁত ধৰা ব্যক্তি আতামছাৰ আৰু দৰা সখিয়ে কক লাংহান ছাঘাৰীত মদ দিয়া নিয়ম।

চ) হৰপং ঃ- মৃত ব্যক্তি বা দেৱ-দেৱীক মদ আগবঢ়োৱা চুঙাবিধৰ নাম হৰপং। চুঙাটো কুমলীয়া বাঁহৰ হ'ব লাগে।

ছ) লাংপং ঃ- লাংপংৰ অৰ্থ পানী খোৱা চুঙা। ই চাহ খোৱা গিলাচৰ সমান ওখ।

তিৱা লোকসমাজত প্ৰচলিত চুঙাৰ নাম ঃ-

ক) লাংঠাই ঃ- নিজৰাৰ পৰা পানী অনা দীঘল চুঙা। লাং ঠাইৰ আন এটা নাম 'টং চ্যুঙা'।

খ) জালু চ্যুঙা ঃ- জলকীয়া চুঙা।

গ) খুৰজি চুঙা ঃ- খৰিচা চুঙা।

ঘ) চম চুঙা ঃ- নিমখ থ'বৰ কাৰণে ব্যৱহাৰ কৰা ডাঙৰ চুঙা।

ঙ) প্ৰেঙা চুঙা ঃ ভাত-আঞ্জা বনোৱা চুঙা।

বাঁহী ঃ- কাৰ্বি-তিৱাৰ বাঁহীৰ মাতত দেৱ-দেৱতা সন্তুষ্ট হোৱাৰ উপৰি বমৰ পশু-পক্ষীয়েও বাঁহৰ প্ৰেমৰ পৰা ভালেমান কাহিনী প্ৰচলিত আছে। বাঁহীক কাৰ্বিত 'পংচী' আৰু তিৱাত 'পাংচী' বোলে।

কাৰ্বি বাঁহী ঃ-

ক) আহন আপংচী ঃ- 'আহন আপংচী' মানে হ'ল বাঁহৰ বৰবাঁহী। ই আঠটা ফুটাযুক্ত। বাঁহীটো কৃষি দেৱতাৰ পূজা 'ৰেহ আৰপাম', 'দেহাল আৰ্ণাম' আৰু বাঁহ নৃত্য 'ক্লককুক চৰ' কিকান'ত বজোৱা হয়। 'আহন আপংচী'টো ডেকা ৰজা বা বৰগৰখীয়া (উঠে মুক (খ্র) বজাব লাগে।

খ) তুৰয়িত ঃ- 'তুৰয়িত' দুটা ফুটাযুক্ত বাঁহী। ইয়াক গৰখীয়াই বজাই কাৰণে গৰখীয়া বাঁহীও বোলে। ৰেত্ আৰ্ণাম পাতি উঠাৰ পিছতহে তুৰয়িত বজাব পাৰে।

গ) টুলুৱাং ঃ- দুটা মূৰে দুটা আৰু মাজত এটা ফুটাযুক্ত বাঁহী। মাজৰ ফুটাত মুখ থৈ বজায়। ইয়াক শোকৰ বাঁহী বুলি কোৱা হয়।

তিৱা বাঁহী ঃ-

ক) পাংচী ঃ- আঠটা ফুটাযুক্ত বাঁহৰ বাঁহী এটাৰ নাম পাংচী। তিৱাৰ পিঠাগুৰি খুন্দা উৎসৱ। 'ৱানছুৱা'ত এই পাংচীটো বজোৱা হয়। বাঁহ নৃত্য 'দখৰাপালা'তো ইয়াক বজোৱা হয়।

খ) পাংচীমূৰা ঃ- সাতটা ফুটাযুক্ত বাঁহী। ধান সিচা সময়ত পতা 'পান্থাই লাঙা ফুজা'ত পাংচীমূৰা বজায়। তেনেদৰে 'খাপ্লাং ৰাৱানে ফুজা (খেৰ কটা পূজা)ত ওজাখেলে 'পাংচীমূৰা' বজাব লাগে।

গ) থোৱাং ঃ- বাঁহীটোৰ দুটাহে মাত্ৰ ফুটা থাকে। ৰংখৈৱালী ফৈদৰ 'লাংখুনফুজা'ত দেৱ-দেৱীৰ সন্তুষ্টিৰ কাৰণে থোৱাং বজাব লাগে।

টঙাল ঃ- কাৰ্বি ভাষাত টঙালক 'জিংতাক' আৰু তিৱা ভাষা 'তুৱা' বোলে। বাৰীৰ চাৰিওফালে বেৰখন বান্ধিবলৈ, মানুহ থকা ঘৰটো ৰাজহুৱা ডেকাচাঙৰ চালিকেইখন মাৰলিত বান্ধিবলৈ, মানুহ বহা ঢাৰিখন, খালৈ, জাকৈখন, ধনৰ ডাঙৰি আদি বান্ধিবলৈ টঙালৰ প্ৰয়োজন হয়। তিৱাসকলে ঘৰত উৎসৱত ব্যৱহাৰ কৰা বিভিন্ন পশু-পক্ষীৰ মুখাবোৰ বাঁহৰ টঙালেৰে সাজে। থ'পা-বৰণটোত বাঁহৰ টঙালেৰে সজা হয়।

কাৰ্বি-তিৱা লোক সমাজৰ প্ৰতি খোজতে বাঁহৰ ব্যৱহাৰ আছে। পাহাৰীয়া খেতি ঝুমতলীখনে দুয়োটা জনগোষ্ঠীক জীৱন আৰু জীৱিকাৰ ব্যৱস্থা দি আহিছে। ঝুমতলীত অকল পাহাৰীয়া 'চবক্ ধানৰ খেতিকে নকৰে, তাৰ বাহিৰেও আলু, কচু, আদা, হালধি, ৰঙালাও, বগা কোমোৰা, মাকৈ, তিল আদি খেতি কৰে। এই শস্যভৰা ঝুমতলীখন ৰক্ষা কৰিবলৈ ঝুমতলীত এটা ডিংঘৰ সাজো কাৰ্বিত হেমতাক আৰু তিৱাত মাৰু বুলি কোৱা হয়। ওখ গছৰ কেৰপেনাত এখন বাঁহৰ টঙীও

সাজে যাক কাৰ্বিত মাৰু আৰু তিৱাত থুঙী আৰু থুংগী বুলি কোৱা হয়। ডিংঘৰটো দিনৰ ভাগত জিৰণি লোৱাৰ বাবে সাজে। ডিংঘৰটোত তিৱা লোক কাহিনী আৰু টঙীখনত কাৰ্বি লোক কাহিনী জড়িত হৈ আছে।

বাঁহৰ লগত জড়িত লোকবিশ্বাস ঃ-

ক) শনিবাৰে, মঙলবাৰে বাঁহ কাটিব নাপায়, তেনেদৰে একাদশী, আউসী, পূৰ্ণিমাতো বাঁহ কাটিব নাপায়।

খ) বাঁহ ফুলাটো অমংগলৰ চিন। নিজৰ বাৰীত বাঁহ ফুলিলে গৃহস্থৰ অমংগল সূচায়।য

গ) মৃতকৰ চিতাত বাঁহ ফুটিলে গৃহস্থৰ অমংগল হয়।

ঘ) কেঁচুৱাৰ নাড়ীকটা চেচুঁডাল প্ৰসৱৰ সময়ত মাতৃগৰাকীয়ে ধৰি থকা বাঁহৰ খুটাটোৰ পৰা এৰুৱাই ল'ব লাগে।

ঙ) এডলীয়া বাঁহত কাউৰী নপৰে।

চ) শ্মশানৰ পৰা ঘূৰি আহোঁতে বাটত বাঁহৰ জেং এডাল দি আহিলে মৃতকৰ আত্মাই অমংগল ঘটাব নোৱাৰে।

উপসংহাৰ ঃ- অসমত অনান্য জনগোষ্ঠীৰ নিচিনাকৈ কাৰ্বি তিৱা লোকসমাজকো বাঁহ-সংস্কৃতিয়ে ধৰি ৰাখিব পাৰিছে। নিজৰ বাঁহৰ বাৰীখন, বাঁহনিৰে ভৰা পাহাৰ এখন থিয় হৈ থকালৈকে বাঁহৰ ফুলাম মানঢাৰিখন, মানচুঙাটো, খাৰ, শুকটী, গাজৰ চুঙাকেইটা, চামাদি, তাৰাংহেমকেইখন, মাছ শুকোৱা, ধানৰ থোপা, ধোঁৱাচাংকেইখন অসমীয়া সমাজৰ ঐতিহ্য স্বৰূপ। বিয়া দিয়া জীয়াৰীকো বনবাঁহৰ ঢাৰি এখন দিয়া পৰম্পৰা আজিও অসমীয়া সমাজত চলি আছে। বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ বাঁহৰ বাঁহীয়ে আজিও লোকসমাজত মুখৰ বতৰা কঢ়িয়াই আছে। বাঁহৰ দোণটোৰে চাৰিদোণে এপুৰা, তিনি পুৰাই এমোনৰ হিচাপ এটা লোকসমাজত আজিও প্ৰচলিত হৈ আছে। ভাৰণ-চেকনি, জপা-থ'পাবোৰে কাৰ্বি আৰু তিৱা লোকসমাজৰ পৰম্পৰা আজিও দাঙি ধৰে। বৰ্তমান প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ সময়তো বাঁহ সংস্কৃতিৰ ব্যৱহাৰ আমি নুই কৰিব নোৱাৰো।

সামগ্ৰিক সিদ্ধান্ত ঃ- উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলত প্ৰাকৃতিক জৈৱ-বৈচিত্ৰ্যতাত বাঁহ এক মূল সম্পদ। বৰ্তমান সময়ত জৈৱ-বৈচিত্ৰ্য সংৰক্ষণৰ জৰিয়তে প্ৰকৃতিৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰি প্ৰদূষণ হ্ৰাস কৰাৰ ওপৰত অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছে।

বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰজাতি বাঁহসমূহৰ সংৰক্ষণৰ যথোপযুক্ত ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে।

বৰ্তমান সময়ত বাঁহৰ পৰা তৈয়াৰী বিভিন্ন সামগ্ৰী বাঁহৰ গাজৰ পৰা তৈয়াৰী খাদ্য সামগ্ৰী উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ লগতে এছিয়ান দেশসমূহৰ জনপ্ৰিয় খাদ্য উপাদান হিচাপে পৰিচিত হ'বলৈ সক্ষম হৈছে।

অনাগত দিনত উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বৈদেশিক মুদ্ৰা আহৰণ, কৰ্মসংস্থাপনৰ ক্ষেত্ৰখনত বাঁহভিত্তিক উদ্যোগ খণ্ডই এক বলিষ্ঠ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰাৰ সম্ভাৱনীয়তা যথেষ্ট পৰিমাণে আছে।

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ-

ক। দাস, মুকুলীধৰ, তিৱা আৰু কাৰ্বি লোক-সংস্কৃতিৰ লেছেৰে বুলি, অলিম্পিয়া প্ৰকাশন, গুৱাহাটী ২০১৭।

খ। বৰুৱা, শান্তনু কৌশিক ঃ- কাৰ্বি জনগোষ্ঠী (অসম অভিধান), বনলতা প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, ২০০১।

গ। শৰ্মা, ড° নবীন চন্দ্ৰ ঃ ভাৰতৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ লোক-সংস্কৃতি, বাণী প্ৰকাশন, গুৱাহাটী, ২০০০।

তত্বাৱধায়ক ঃ অনিন্দিতা বৰদলৈ, অংশকালীন অধ্যাপিকা,
শিৱসাগৰ ছোৱালী কলেজ।

Plant Genetic Resources Used In Magico-Religious Practices by Tribes of Assam: A Review

Udeshna Duarah*
Borsha Rani Kalita*

Abstract

The present study aims to reviewed plant genetic resources utilized in magico-religious practices by tribes of Assam. 5 available research works on Magico-religious practices of Mishing, Deori, Khamti and Sonowal Kachari are selected for the purpose. The study raveled 112 different plant species used in magico-religious practices. An average of 76.40% plant species are used as Sacred and religious rites (SAR), 10.15% used as magical belief (MAG) and 25.45% are considered as taboo (TAB).

Key words: Magico- religious practice, Tribe, Assam.

*****Student, 6th Semester, Deptt. of Botany, Kakojan College*

Introduction:

Plants are important to human culture and daily existence. Sacred plant species that are employed in a variety of rituals by people of various religions and cultures are referred to as religious and ceremonial plants. One cannot envision carrying out any religious or cultural rites without these plants as they are necessary to initiate any religious or cultural functions. (Acharya, 2003; Kumar & Kumari, 2021). Ethno-magico religious study investigated the plants and animals used in various rituals, religious and cultural activities. Magic and religion are two main racial components of a society. People with different ethnic and theological backgrounds held the belief that religious rituals might affect or summon paranormal forces for either good or evil. (Thakur et al., 2020). Tradition in tribal or indigenous society is rife with taboos and magical religious beliefs. They claim that some gods and goddesses live on forest trees. Their entire community will perish if they ignore them. In order to preserve certain plants for social, cultural, and religious objectives, they believe them to be consecrated. (Sharma & Pegu, 2011). The restriction of bio-resource use on the basis of beliefs, celebrations, rites, and other cultural traits is crucial for biodiversity preservation. (Sharma &Pegu, 2011; Kumar et al., 2020). Though a number of research works on ethnobotany of different Indigenous people are published in every year from India, very few works on ethnobotany especially on magico-religious practices are available. Hence, the present study aims to review published research works done on plants used in ethno-magico religious practices from Assam and to enumerated the list of plant species used in magico-religious practices.

Methodology:

Published research work on plant used in magico-religious practices were obtained through internet Google Scholar Database and a manual Google search. Primary search

terms were Ethnoboyany, magico-religious practices, tribes, Assam and India.

Inclusion/exclusion criteria: The research works were screened on the basis of inclusion / exclusion criteria. A total of 5 out of 12 research works on ethno magico- religious practices were reviewed. Research works comprising of ethnobotany of magico-religious practices only from Assam were included for the study. Studies containing full information of plants used in magico-religious practices were taken into consideration.

Result and discussion:

5 research papers comprising of plants used in magico religious practices by Mishing (2 papers), Deory, Kahmti and Sonowal Kachari tribes of Assam are studied. Sharma & Pegu (2011) explored 30 plant species used in magico-religious practices especially in Dobur Uie to prevent natural calamities like flood. Pangging et al. (2020) studied magico- religious plants in Mishing tribe of Assam and documented a total of 63 plant species used by the community in megico - religious practices. Sonowal (2016) reported 6 plant species used by Sonowal Kachari tribe in various rites and rituals. Pangging et al. (2019) documented 61 plant species used by Deori tribe in magico-religious practices. Pangging et al. (2019) collected information of 48 plant species used by Khampti tribe in different magico religious practices. Data from each research paper are extracted to make a single data regarding the use of plant species in magico -religious practices. Documented plant species can be categorized into three (3) categories such as Sacred and religious rites (SAR), Taboos (TAB) and magical belief (MAG). The plant species used for worshipping and other rituals are considered as SAR. MAG group of plants are those that believed to protect the people from evil spirit or unforeseen forces. The plant species that ar e restricted by social custom considered as TAB The number of plant species used by Mishing, Deory,

Khampti & Sonowal Kachari in different categories are summarized in the following table (Table-1).

Table 1: Use categories and their percentage in different tribes:

SL. No.	Name of Tribe	Percentage of Use Category (%)		
		SAR	MAG	TAB
1	Mishing	86.90	16.66	13.84
2	Deori	77.05	11.47	21.30
3	Khampti	75	12.50	33.33
4	Sonowal Kachari	66.66	--	33.33

There were all total 112 plant species used by the four tribal -communities, among which 54 are common to one or two or all the tribe. The study revealed that Mishing tribe used highest number of plant species (84) in magico-religious practices, followed by Deori tribe (61), Khampti tribe (48) and Sonowal Kachari(06) respectively. Among 84 plant species used by Mishing tribe, 86.90% are considered as SAR, 16.66%, as MAG and 13.84% as Taboo. Similarly among 61 plant species 77.05% are SAR, 11.47% are MAG and 21.30 % plant species are considered as TAB. Among 48 plant species used in magico-religious practices of Khamti tribe, 75% are considered as SAR, 12.50% as MAG and 33.33% are considered as Taboo. Sonowal kachari tribe utilized only 6 plant species in this respect. Among 6 species 66.66 % were SAR 33.33% were TAB species. Oryza sativa (L.) (Dhan) is the most important plant species used by all the four tribe for religious purposes. It is the main ingredient of traditional rice beer of all the tribal community. Rice bear plays a significant role in socio-cultural practices by all the tribal people. The study revealed that 12 plant species among 84 are used in preparation of rice beer by Mishing tribe as medicine. During the study it was observed that plant part namely leaves,

stem, rhizome, flower, roots are used.

Conclusion:

The present study revealed that a total of 112 plant genetic resources traditionally used by Mishing, Deori, Khamti And Sonowal Kachari tribes of Assam in magico-religious practices. The plants species are classified according to use categories. Many plant species used in magico - religious practices possessed medicinal property. Though many superstitions are prevailing regarding the use of plant species among these tribal communities, emphasis should be given on conservation of traditional knowledge of utilization of bioresources (Plants and animals) as it is the only the link between past and present biodiversity in a particular geographical region. Further scientific research on traditional knowledge of these indigenous groups of people can provide value addition of biological product.

Bibliography:

Acharya, K.P. (2003): Religious and spiritual values of forest plants in Nepal. XII World

Forestry Congress, Quebac City, Canada, Article No. 0087 - A1.

Kumar, S. & Kumari, S. (2021): Ethnobotanical plants used in socio-religious and cultural ceremonies of tribes of Sahebganj District, Jharkhand. IJCRT, 9(8): 377-384.

Sharma, U. K. & Pegu, S. (2011): Ethnobotany of religious and supernatural beliefs of the Mising tribes of Assam with special reference to the 'Dobur Uie'. J. Ethnobiol. Ethnomed. 7: 16.

Kumar, N., Godara, S. K., Ram, S., Pathania, R., & Bhoria, R.(2020): Role of Ethnic and Indigenous People of North Western Himalayan Region of Himachal Pradesh in The Conservation of Phyto-diversity Through Religious and Magico-Religious Beliefs.Int. J. Creat. Res.Thoughts. 8(7): 1846-1855.

Pangging, G., Sharma, C. L. & Sharma, M.B. (2021): Study on magico-religious plants,in

Mising tribe of Assam, India. Ind. J. Trad. Knowl. 20(2):390-403.

Pangging, G., Sharma, C. L.& Sharma, M. (2018): Ethnobotanical studies of magico-religious plants with reference to Khampti tribe. Int. J. Life Sci. Res. 6 (2):196-202)

Pangging, G., Sharma, C. L.& Sharma, M. (2019): Ethnobotanical study on plants used in magico religious practices of Deori tribe in Assam, India. Plant Archives 19(1):387:399.

Dr. Sonowal, R. (2016): Sacred plants of the Sonowal Kachari tribe of Assam, North East India.

Dimensions of Multidisciplinary Research Studies. Pp 308-326.

Guided by : Dr. Babita Phukan Borkotoky,
Assistant Prof. Kakojan College.

Status of Small and Cottage Industries of Assam with special reference to the Handloom sector

Rajpal Saikia*
Gyandeep Nath*

ABSTRACT

In a backward state like Assam, small-scale industries have a big role to play. The most important factor for the economic development of a country is its industrialization. In the process of industrialization, emphasis is given to the three major groups of industries; large-scale industries, small-scale industries and cottage industries. Small-scale industries are referred to as those industries in which the process of manufacturing, production and servicing are done on a small scale. These are considered to be an engine of growth, especially in a developing country due to their contribution to income generation, employment, GDP and export earnings. Assam was traditionally famous for its cottage industry, especially in spinning and weaving. In this paper, using secondary data a modest attempt has been made to study the structure and growth of small-scale and cottage industries with special reference to the status of the handloom sector in Assam.

Keywords: small-scale industry, cottage industry, handloom industry.

**Student, B.A. 4th semester, Deptt. of Economics,
Jhanji Hemnath Sarma College*

INTRODUCTION:

Small-scale and cottage industries (hereafter SSIs) are known as the lifeline of a developing economy. In developing countries like India, cottage and SSIs are especially important in the context of employment opportunities, equitable distribution of national income, balanced regional growth and development of rural and semi-urban areas. They provide immediate employment opportunities, offer a method of ensuring a more equitable distribution of the national income and facilitate effective mobilization of resources of capital and skill which might otherwise remain unutilized. Father of our Nation, Mahatma Gandhi ji had strongly advocated the development of Indian villages by making them financially viable through small village industrial units. In the words of India's late Prime Minister Mrs Indira Gandhi "Small-scale industries offer many opportunities; besides adding to production, they broaden the industrial base. They enable the process of modernization as well as entrepreneurship to spread to more regions and layers of society." SSIs are also famous in industrialized and advanced countries like the U.S.A., the U.K., Canada, and West Germany and more particularly in Japan.

Small-scale industries are businesses that operate on a relatively small scale and employ relatively few and require less capital and are involved in the manufacturing of goods and providing services. Cottage industries, on the other hand also called household industries, are organized by individuals with private resources and with the help of family members and are pursued as a full-time or part-time occupations. The capital investment is small and the equipment used is simple. These industries generally use locally available resources, raw materials and indigenous skills. The output produced in each industrial unit is generally sold in the local market.

The state of Assam, located in the north-eastern part of

India, is well-known for its tea plantation, silk and cultural heritage. Although the state's economy is heavily dependent on agriculture, there is immense potential to promote small-scale and cottage industries. Tea, Handloom, Sericulture, Bamboo and Cane, and Food Processing are some of the key small-scale and cottage industries currently in operation in the state.

Assam has a rich tradition of handloom weaving, and the handloom industry is a major source of livelihood for many people in the state, especially rural women. The classic beauty, rich texture and antique designs as well as the uniqueness of each handloom weaver make handloom products win over their machine-made counterparts. Products such as Muga silk (one of the finest of India's wild silk, produced only in Assam), Eri silk, and cotton textiles are popular in the local as well as the international market. Assam's silk fabrics have received global recognition at present. The government of Assam has also undertaken several initiatives to promote the growth of the handloom sector in the state. These initiatives include providing financial assistance, setting up industrial parks, and providing training and skill development programs to entrepreneurs. In this context, an attempt has been made to study the structure of the small-scale and cottage industry of Assam with special reference to the status of the handloom sector through this seminar paper.

OBJECTIVES:

1. To study the structure and growth of small-scale and cottage industries of Assam.
2. To study the status of the handloom industry in Assam.

DATA SOURCE AND METHODOLOGY:

The nature of this study is descriptive and analytical. This study is entirely based on secondary data sought from the All India Handloom Census Report published by the Office of The Development Commissioner for Handlooms, Ministry of

Textiles, Government of India; official website of the Directorate of Handloom and Textiles, Government of Assam and Economic Survey of Assam published by the Directorate of Economics and Statistics, Government of Assam.

Statistical analysis of data was made by using Annual Growth Rate (AGR). The formula applied for the computation AGR is -

AGR = (Present value -Past value)/ Past value

It is expressed in percentage.

FINDINGS AND DISCUSSION

Structure and growth of Small Scale and Cottage Industries in Assam.

The Government of India has some guidelines for small-scale industries in terms of the investment the company is making and the revenue it has generated. Small-scale industries are categorized into three parts: manufacturing/production, ancillary, and service industries.

Manufacturing Industries are those units that produce finished goods either for consumption or used in processing industries. These types of small-scale industries are generally individually owned for example power looms, engineering industries, food processing, etc

Ancillary Industries are the units engaged in the manufacture or production of parts, components, sub-assemblies, tooling or intermediates which are required by the big/ large-scale industries in their assembling of finished products.

Service Industries include repair shops and maintenance industries comes under the category of service industries

Other than these types of industries, there are feeder industries and mining or quarries.

The small-scale industries in India need to be registered so that they can avail of various support provided by the Government of India. The SSIs comes under the purview of the

Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises (MSME) since 2007 through an amendment of the Government of India (Allocation of Business) Rules, 1961under which the Ministry of Small-Scale Industries and the Ministry of Agro and Rural Industries were merged to form the Ministry of Micro, Small and Medium Enterprises. The concept of MSME was first introduced by the government of India through the Micro, Small and Medium Enterprises Development (MSMED) Act, 2006. Earlier there was a difference between manufacturing and service enterprises and the classification of the micro, small and medium categories was made based on investment in plants. However, a recent modification has omitted the difference between manufacturing and service enterprises and MSMEs are now classified as per their turnover and investment. The previous, as well as the existing criterion of MSME classification, has been furnished in Table1.

Table 1

Micro, Small and Medium Enterprises Classification

Classification of Enterprises			
MSME Classification as per MSMED Act, 2006			
Criteria: Investment in Plant & Machinery or Equipment			
Classification	**Micro**	**Small**	**Medium**
Manufacturing Enterprises	Investment < 25 lakhs	Investment < 5 Crore	Investment < 10 Crore
Service Enterprises	Investment < 10 lakhs	Investment < 2 Crore	Investment < 5 Crore
Revised MSME Classification w.e.f. July 2020			
Classification	**Micro**	**Small**	**Medium**
Manufacturing & Service Enterprises	Investment < 1 crore & Turnover < 5 crore	Investment < 10 crore & Turnover < 50 crore	Investment < 20 crore &Turnover < 100 crore

The no. of SSI/ MSMEs registered each year under the Directorate of Industries & Commerce, Govt. of Assam, no. workers in the units and AGR of these two key indicators have been presented in Table 2. Perception of Table 2 reveals the growth scenario of SSI units in Assam in the recent decade as well as employment in those units. During the period under consideration (i.e. 2010-2019), after a steady increase in the

growth of units from 2010-11 to 2014-15, no. of SSIs still continued to increase although at a diminishing rate. A similar kind of trend was observed in the growth of employment in those units. There was also fluctuation in the no. workers employed in those units in late 2020s. In the last decade, the highest rate of growth was registered in the year 2014-15.

Table 2

Growth of SSI/MSMEs in Assam

Year	No. of SSI/ MSME units registered each year	No. of Employment	The annual Growth rate of units (in %) *	The annual Growth rate of employment in the units (in %) *
Up to 2009-10	179201	304714	-	-
2010-11	1214	9002	0.68	2.95
2011-12	1287	13886	0.71	4.43
2012-13	1451	11671	0.80	3.56
2013-14	1860	12971	1.02	3.82
2014-15	2629	20496	1.42	5.82
2015-16	1898	13848	1.01	3.72
2016-17	2177	19355	1.15	5.01
2017-18	1539	14442	0.80	3.56
2018-19	1123	8618	0.58	2.05
Cumulative Total	194379	429003	-	-

Source: Economic Survey of Assam, 2019-20

*Author's calculation based on secondary data

4.2 Status of the handloom industry in Assam:

In Assam, handloom weaving is inexorably linked with Assamese culture and heritage. The Handloom sector of Assam provides significant employment and craftsmanship to the skilled weavers engaged in the aged old traditional cottage industry. The sector is the second largest employer next to agriculture. As per the 4th National Handloom Census conducted during 2019-20, more than 12.83 lakh weavers and 12.46 lakh handlooms are available in the state. The Government of Assam has established the Directorate of Handloom & Textiles to

provide developmental, and promotional interventions with the active support of the Govt. for qualitative and quantitative improvement of this sector. The geographical proximity of Assam to the countries like Bhutan, Myanmar, Bangladesh, Thailand and Cambodia provides a logistical advantage to manufacturing units and entrepreneurs serving the markets in these countries. The Golden Thread Muga Silk and versatile Eri silk having worldwide demand is also an advantage of this sector. The state has a strong base in the sector and can become one of the best sectors for investment in the production of handloom fabrics and made-ups for national and international markets.

Table 3

Status of Assam Handloom

Sl. No.	Particulars	Units in no.
1	No. of handloom households	12.69 lakh
2	No. of handloom weavers	12.83 lakh
3	No. of handlooms	12.46 lakh
4	Part-time weavers	8.88 lakh
5	Full-time weavers	2.19 lakh
6	Female weavers	11.79 lakh
7	Male weavers	1.04 lakh
8	Average working day of weavers in a year	171 Days
9	No of weavers produces *Gamusa*	3.55 lakh
10	No of weavers produces *Mekhela Sador*	6.16 lakh
11	No of weavers produces furnishing clothes	0.27 lakh
12	No of weavers produces dress materials	0.22 lakh
13	No of weavers produces other fabrics	2.47 lakh
14	No of weavers uses *Muga* Silk yarn	54,508
15	No of weavers uses *Eri* Silk yarn	43,685
16	No of weavers uses *Mulberry* Silk yarn	5,401
17	No of weavers heaving one or more nos. of looms	10.20 lakh
18	No of weavers without looms	76,981
19	No of weavers under the cooperative fold	54,809
20	No of weavers under SHG/JLG	1.65 lakh

(Up to August 2019)

Source: Fourth All India Handloom Census, 2019-20, Office of The Development Commissioner for Handlooms, Ministry of Textiles, Government of India

Some important products of the Handloom Sector of Assam

Availability of raw materials

- Assam produces all 4 varieties of silk - Eri, Muga, Mulberry and Tassar.
- Produced 160 MT of Muga during 2020-21 and 3834 MT of Eri silk.
- Assam enjoys a global monopoly in terms of Golden Silk Muga having Gl registration Golden Silk Muga and Versatile

Silk Eri has great demand in Europe, USA, Japan, South Africa, the Middle East etc.

State sponsored schemes:

a) Skill upgradation Programme: Running 102 nos. of Handloom Training Centres to provide yearlong training on handloom and other allied techniques to unemployed youth.

b) Handloom Training Institute: Established 4 nos. of Handloom Training Institute to provide 1-year duration upgraded higher training on the handloom, textile designing, dyeing, entrepreneurship etc. to the passed out trainees from the Handloom Training Centres of the state.

c) Yarn Bank: Running 33 nos. of Yarn Banks in the District and Sub-Divisional H.Q of the state to provide quality raw material in the form of cotton hank yarn at 30% subsidised rate at the Mill Gate Price.

d) Handloom Cluster Development Programme: Providing need-based interventions to a handloom cluster comprising of 3 to 4 nearby villages for taking up handloom sustainably weaving as their livelihood commercially. Provides need-based skill upgradation training on weaving, designing etc. new looms and jacquards. Work-sheds to produce market-led high-value diversified handloom clothes.

e) SWANIRBHAR NAARI: State Flagship Programme. The Government will procure handloom-made traditional items Gamocha, Aronal, Pazar, Dumer etc. directly from the indigenous weavers at quality benchmarking fixed price and will be sold through showrooms and outlets of ARTFED and AGMC Ltd. The eligible weavers can participate in the programme through a registration portal.

Summary of Findings:

Being a labour-intensive industry, it is very helpful in creating employment opportunities for the population of the state. The key findings of the above discussion are:

- The growth of SSIs as well as employment in SSI units have revealed a diminishing trend in recent years. There was also fluctuation in the no. workers employed in those units.
- In the last decade, the highest rate of growth was registered in the year 2014-15.
- It is the second largest employer next to agriculture.
- As per the 4th National Handloom Census, more than 12.83 lakh weavers and 12.46 lakh handlooms are available in Assam.
- It was found that Government has implemented various policies for small and cottage industries.
- There are 7,00,000 looms in Assam, where the majority are primitive foot looms.
- The government has started to give much emphasis on the development of this sector for balanced regional development.

CONCLUSION:

Reorientation in the attitude of the people of the state in general, the educated youths and the capitalist class in particular is an urgent requirement for paving the way for industrialization in the state. It is an accepted fact that people with the right attitude, total commitment and the right conception can change the existing system. People of the state must give up the lure to earn easy money and set their minds to take the risk. They should learn from the past. We cannot deny that with "obsession over industrial liberalization", the crucial matter of employment creation has taken a backseat. This is not at all good for the country. If the small-scale sector is to act as an agent of decentralization in rural and sub-urban areas, the government should come forward by strengthening the infrastructure in the rural and semi-urban areas and improving the transport facilities, raw materials facilities, providing more financial help in the form of loans by establishing more co-operative banks and also opening the branches of various other

nationalized banks which could meet both the short term and long term credit needs of the existing and also the potential industries. Packages of incentives and the inherent talents of Assam in the form of a big push are required to move the economy on an industrialization path. A gradual approach is necessary, apart from the government, the capitalist class and the educated youth must come forward with a new vision and energy to break the vicious circle of non-industrialization in the state.

References:

1. 4th All India Handloom Census Report, Office of The Development Commissioner for Handlooms, Ministry of Textiles, Government of India available at https://ruralindiaonline.org/en/library/resource/fourth-all-india-handloom-census-2019-2020/
2. Economic Survey of Assam, 2019-20, Directorate of Economics and Statistics, Government of Assam available at https://des.assam.gov.in/information-services/economic-survey-assam
3. https://dht.assam.gov.in

Guided by : Nirmali Borkakaty & Chandini Sonowal,
Assistant Prof(s). Deptt. of Economics,
Jhanji Hemnath Sarma College

Yoga for Student wellbeing : challenges and prospect with reference to higher educational institutions

Murshana Gogoi*
Mitali Gogoi*

Introduction:

Yoga is a practice that has been passed down from generation to generation in the Indian subcontinent for thousands of years. It can be seen as a way of life or a cultural tradition that has influenced many aspects of Indian culture, including religion, philosophy and art. Yoga is deeply rooted in the Hindu religion, which views the body, mind and spirit as interconnected. Yoga is not just a form of exercise, but a whole culture that promotes self-awareness, connection to nature, and inner place. It has become an essential part of'many people's lives across the globe and should continue to be appreciated and respected as a cultural tradition. Yoga is a practice that originated in ancient India and is now popular worldwide. The term 'Yoga' comes from the Sanskrit root word 'Yuj', which means to join or unite, referring to the union of body, mind and body. Yoga is a holistic system that include physical postures (Asanas), breath control (Pranayama), meditation and ethical guidelines for daily living.

Student, 6th Semester Deptt. of Education
Jhanji Hemnath Sarma College

Student well being represents whether the student can function effectively to act in response to the demands of the school and whether the school can accommodate to student's needs and expectation optimally, involving a balance between the strengths of the students for effective functioning and the school resources for healthy growth. Hence, student well-being comprises eudemonic indicators, such as fully functioning and positive development, and hedonic indicators of subjective well-being, such as presence of positive effect, absence of negative effect, and life satisfaction.

Objectives

i) To analyze the physical and mental benefits of Yoga.

ii) To analyze the impact of yoga interventions in improving student's wellbeing

iii) To analyze the challenges of yoga in higher educational institutions of Assam

iv) To explore the prospects of using yoga in educational institution.

Methodology:

i) Method : Descriptive Method

ii) Collection of data : The researcher conducted the study on the basis of secondary data. The data were collected from different books, journal and website.

Findings and Discussion :

The findings of the paper are arranged as per the objectives of the study.

Benefits of Yoga :

i) Reduces stress and anxiety level : Yoga's primary focus is on the control of breathing, which is a powerful and natural stress relieving technique. Regular practice of Yoga helps students manage their stress and anxiety levels. Additionally, the physical poses, such as downwards dog or child's pose helps in decreasing stress level.

ii) Increases focus, concentration and memory retention: Yoga improves cognitive function by increasing blood flow to the brain, reducing inflammation, and boasting neurotransmitter activity. The meditation aspect of yoga also enhances the ability to focus on the task at hand, which aids in maintaining concentration and sharpens memory. (Brien, K. et al, 2018).

iii) Improves physical fitness and flexibility: Yoga is a low-impact exercise that strengthens muscles and promotes balance and coordination. As students sit for prolonged hour, practicing yoga can counter occasional aches and pain due to improper posture and lack of movement (Tracy, B.L. Hart, C.E., 2013)

iv) Boosts self-esteem and confidence: Yoga emphasis on the mind-body connection encourages students to understand and accept their physical limitation without judgment. Thus, over time yoga practice helps build self-confidence and self-esteem making students feel more self-assured and focused (Li, A.W. et al ,2018).

v) Enhances overall mental health and emotional wellbeing: Yoga's focus on mindfulness makes it an effective tool for mental health. Practicing yoga helps overcome negative thought pattern, depression, and anxiety dbordei making students feel happier and more energized (Klein, E, 2018).

vi) Improves quality of sleep and overall energy levels: Sleep deprivation is a common problem for students with academic and extra-curricular pressure causing irregular sleep rhythms. Practicing yoga can help relax the body and mind, making it easier to fall asleep, stay asleep and promote overall better quality of sleep (Klein, E. 2018).

vii) Teacher Mindfulness and self-awareness techniques: Yoga's emphasis on mindfulness and self-awareness helps students understood their thoughts and emotions,

promoting better self-awareness and self-care practices. Students who practice yoga often report feeling more in control of their thoughts and emotion, helping them building better social relationships making them more resilient to stressors and improving overall well-being (Gard, T., et al, 2014).

Impact of Yoga in student's well being :

i) Improves Academic Performance : Yoga has been found to have a positive effect on academic performance. It can help to improve focus and concentration, leading to better academic performance.

ii) Reduce stress : Students may experience a lot of stress due to the pressure of academic performance, social relationships and other functions. The practice of yoga can help reduce stress levels, leading to a more relaxed and focused.

iii) Enhance Emotional wellbeing: Yoga practice lead to an improvement in emotional well-being. It can help students manage their emotions, develop a positive attitude, and deal with challenging situations in a calm and composed manner.

iv) Improves Physical Fitness: Yoga practice can help improve physical fitness, leading to improve overall health and wellbeing.

v) Improve Cognitive Function: Yoga also help students improve their cognitive function, including concentration and memory. This can be particularly helpful for students who need to study for long period of time or memorize large amount of information.

Challenges of Yoga in higher educational institutions of Assam:

i) Lack of Awareness: One of the major challenges in introducing yoga in higher educational institutions is the lack of awareness among students, faculties and administrators about the benefits of yoga and its relevance in their daily lives.

ii) Resistance to change: Resistance to change is a

common challenge in any new initiative. In the context of introducing yoga in higher educational institutions, some may resist the idea due to their religious beliefs or lack of underименstating.

iii) Infrastructure: Lack of infrastructure and facilities is another significant challenge faced by the institution. Yoga requires a specific environment and adequate space that are often missing in the institution.

iv) Qualified Instructors: Qualified and experienced yoga instructors are essential for teaching yoga, but finding competent yoga instructors can be a challenge. The instructors can be a challenge. The instructors need to understand the specific needs and limitations of the students and guide them accordingly.

v) Time Management : With the existing academic curriculum and busy schedules, students and faculty members may find it challenging to allocate enough time to attend yoga session regularly.

Prospects of Yoga in higher educational institutions of Assam:

i) Promotes connection among body, mind and Connection: Yoga promotes the connection among mind, body and spirit, thereby reducing stress, anxiety and depression, which are prevalent among students.

ii) Improve Academic Performance: Yoga practice has been known to improve academic performance in students by enhancing focus, attention, concentration and cognitive abilities.

iii) Cost-Effective: Yoga is a cost-effective practice as it does not require any expensive equipment or facilities. It can be practiced almost anywhere making it more accessible to students.

iv) Safe and Sustainable: Yoga is a safe and sustainable practice that can be practiced by students of different age groups and physical abilities without any adverse side effects.

v) Social Cohesion: Yoga promotes social cohesion and mutual understanding among students of different background and cultures.

Suggestion for successful implementation of Yoga in educational institutions:

i) Create Awareness : Creating awareness about the benefits of yoga can help overcome resistance to the practice. It can be done by educating students and faculty members, organizing awareness campaigns and workshops.

ii) Adopt a Gradual Approach: Educational institutions can adopt a gradual approach to introduce yoga in their curriculum. This can involve starting with a few minutes of yoga practice during the day and slowly increasing the duration over time.

iii) Provide Resource: Educational institutions should provide resources such as trained instructors, dedicated space and necessary equipment for yoga practice.

iv) Respect cultural and religious sensitivities: While introducing yoga in educational institutions, it is important to respect cultural and religious sensitivities. For instance, the practice can be tailored to meet the individual needs and preferences of students from different cultural backgrounds.

v) Integrate yoga into curriculum: Integrating yoga into the curriculum can help establish the importance of yoga in the overall development of students.

Conclusion:

The prospects of yoga in student wellbeing are immense. As more and more people discover the numerous benefits of yoga, the practice is likely to become more widely accepted in educational setting. The benefits of yoga in promoting mental, academic and social well being are substantial and students can leverage these benefits to improve their overall life experience. Introducing yoga in higher educational institutions has

tremendous potential to enhance the lives of students and improve academic performance. It is essential that is conducive to the adoption of yoga as a regular practice. Therefore, there is a need for proper infrastructure, trained professionals, and a methodical approach in implementing yoga in higher educational institutions. We hope that with time, more students and faculty members will recognize the significance of yoga in promoting well-being and lead a healthy and fulfilling life.

Reference:

Biswas, S.(2021). Yoga and Mental Health : Challenges and Prospects for Students of Higher Educational Institutions in Assam. International Journal of Interdisciplinary Research and Innovations, 9(1), 57-70.

Chaliha, B.K., Saikia, T., Saikia, R.B. & Das, P. (2020). **Manahik** Sywasthar Bisarjo Bikhoyhomuh. Bidya Bhavan, Jorhat.

Deka, M.,& Deka , B . K. (2020) . Yoga and Emotional Intelligence of Higher Education Students : A Study in Assam. Journal of Education and Practice, 11(7), 70-79.

Kalita, D,& Sarma, N.(2020) .Yoga and Academic Performance of Collage Students: A Study in Assam. International Journal of Educational Research and Innovation, 6(1) 1-8.

Saikia, D.K., & Bora, D . (2021). Yoga and Holistic Well-Being of Higher Education Students : A Study in Assam. International Journal of Multidisciplinary Educational Research, 10(1), 1-10.

Sarma, S., & Sarma, S(2021) .Yoga Practices and Life Satisfaction of Higher Education Students : A study in Assam . International Journal of Current Research and Review, 13(1),1-8.

Talikdar, H,& Kalita, M(2019). Yoga and Quality of Life of Higher Education Students : A Study in Assam. International Journal of Research in Education and Social Science, 3 (1), 32-41.

Klein, E. (2018). Yoga for Students: A Comprehensive Guide to Mental and Physical Well-being". Penguin Books.

Guided by Mrinal Baruah, Assistant Prof.,
Deptt. of Education, Jhanji Hemnath Sarma College.